

KRIŠTOFA ŠMÍDA

VEŠKERY SPISY

pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

6. v. 2

Svazek šestý a sedmý.

Růženka z Jedlova. — Titus a rodina jeho.

V Praze 1858.

Tiskem a nákladem Bedř. Rohlíčka v arcibiskupském semináři.

KRIŠTOFA ŠMÍDA

VEŠKERY SPISY

pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

6. v. 2

Svazek šestý a sedmý.

Růženka z Jedlova. — Titus a rodina jeho.

V Praze 1858.

Tiskem a nákladem Bedř. Rohlíčka v arcibiskupském semináři.

KNISTEN & SONS

VERMONT

PROPRIETORS

THE VERMONT

DR. JOSEF PETER

VERMONT

VERMONT

VERMONT

VERMONT

Růženka z Jedlova.

History of the

of the

Částka první.

Růženku vychovává dobrá matka.

Nedaleko západních mezí vlasti naší, v oněch půvabných stráních, jenž jsou plny samých květoucích údolí a lesnatých vrchů, za kterýmiž se v bělostkvoucí nádhernosti sněžné hory vypínají, stál před pradávným časem na vysoké, jedlemi porostlé skalně velký hrad Jedlov.

Ještě několik set let po tom, když byl rozbořen, dojímalý zřícené věže a mechovité zdi duši pocestného neobyčejným způsobem, a to zvláště když se rděly zacházejícím slunečkem a když nebo měsíčním paprskem bledě osvětleny byly. I žehnal poutník v srdci šlechetné ty lidi, kteří zde jedenkrát přebývali, daleko široko celé vřkolí oblažující a uchvácen děsným rozpomenutím na pomíjitelnost všech pozemských věcí, krácel zamyšlený dále.

Na tomto hradě přebýval i jednou rytíř Jedlovický a manželka jeho Mathilda v nejbláženější svornosti. Jedlovický byl rytíř velmi udatný. Jaktě kruté však bylo povolání jeho, totiž bojování

mečem a kopím, tak utlá a měkká byla mysl jeho. Pod železným krunýřem bilo mu srdce plno lásky k bližnímu. Byl muž nad míru nábožný, šlechetný a dobrotivý pán svých poddaných.

Vévoda kraje toho vážil si ho co přítele svého, a sám císař vyznamenal ho slavně přede všemi jinými rytíři. Manželka jeho byla rozhlášena jakožto nejvýbornější paní daleko široko v celém vúkolí pro svou moudrost, pobožnost, ctnostný život a dobročinnost k chudým; nadto byla ještě neobyčejné krásy.

Rytíř Jedlovický přebýval málo na svém hradě v tehdejších nepokojných válečných dobách; provázval vévodu na taženích válečných a častěji býval v poli i několik let. Manželka jeho nacházela v nepřítomnosti manželově nejsladší potěšení se svým jediným dítětem, útlou slečinkou, kteráž se jmenovala Růženka, a výtečnými dary ducha i sličností těla matce se podobala.

Největší starost měla milující matka o to, aby dobře vychovala nadějnou dcerušku. Vychovávání její bylo velmi prosté ale výborné. Ješto sama od srdce nábožná a dobrá byla, toť jí nemohlo býti za těžko i dítě své tak vychovati, aby bylo nábožné a dobré.

Dobrá matička učila dcerušku přede vším Boha znáti a hleděla, aby vštípila v srdéčko její pravou dětinskou lásku k Otci nebeskému. Ušlechtilá paní měla hluboký cit a smysl pro velebné skutky Boží,

s velkou nábožností na ně patřivala a se z nich od srdce těšivala.

Překrásné vyhlednutí bylo s vysokého v oblouk vyklenutého okna té jizby, kde obyčejně přebývali, u něhož několik hodin denně u práce sedávala. Nebesa i země, hledělo-li se na ně s této výše, poskytovaly nevýslovně krásnou, srdce povznášející podívanou, a dávaly dobré matce mnohonásobnou příležitost, aby učinila dcerušku pozornu na moudrost a všemocnost Otce nebeského ve skutcích Jeho.

Matka probudila na příklad malou Ruženku jednoho krásného letního jitra velmi časně, volajíc:

„O pojd Ruženko a podívej se, jak překrásně bude slunéčko dnes vycházeti! Hleď,“ pravila a otevřela okno. „jak se tam, kde teď slunce vyjde, nebesa tak jasně stkvějí! Podívej se, útlouncí mráčkové vůkolní zardívají se nejohnivější září, a vzdálené hory sněžné tamto nad lesinami tmavě zelenými podobají se zlatým kopcům. Hle — teď — teď vychází slunce! O jak zázračný je Bůh, jenž stvořil slunéčko a vše, což osvěcuje paprskové jeho! Ejhle, věž kostelní tamto v údolí vypíná se jako pozlacená z háje ovocných stromů, v němž je celá vesnička ukryta. Veselí rolníci jdou ku práci znova posilnění. Sluha vyhání krávy radostně bučící na pastvu níže do údolí; tamto na onom kopci pasou se ovečky, jež hlídá starostlivý pastýř. Sekáči na květných lukách sekají blesknavými kosami; obilí na polích žloutne již a brzy se budou srpy naklepávat. Všude spatřujeme nej-

hojnější požehnání Boží. O jak dobrotivý Otec je Pán Bůh náš, kterýžto hledí se stejnou láskou na všechny lidi, nechť přebývají na hradech nebo v chatrčích, a kterýž jim krásnou tuto zemi, plnou slávy a darů Jeho, za příbytek ustanovil a chce, aby byli někdy všickni u Něho v nebesích ! Kdož byse z toho neradoval, že má tak dobrého, laskavého Tatička !

Taková slova ze srdce přicházející, vnikala také malé Růžence do srdce. Sepnulať ručičky, aniž jí matka k tomu napomenula a modlila se : „O nejdobrotivější, nejmilejší Bože, jak velice děkuji Tobě, žes učinil všecko tak krásné!“

Podobným způsobem učila matka Růženku, kterak nám všecko dobrotu a lásku Boží hlásá, cokoli na nebi i na zemi spatřujeme — od slunce až k rosní krůpěji. Měnící se roční částky s rozmanitou krásou a hojnými dary poskytovaly k tomu vždy nové příležitosti. Růženka se naučila povznášeti mysl svoji ode tvorů k Tvůrci a Pánu světa; když viděla krásnou květinu neb lahodné ovoce, vzpomněla s radostným srdcem na Něho a plna vroucí dětinské lásky děkovala Jemu za všecko dobrodiní.

Nábožná matka věděla svaté příběhy nazpaměť, a vypravovala mezi tím co předla nebo vyšívala pozorné dcerušce často po celé hodiny takové události z písma svatého, které byly přiměřeny jejímu dětinskému stáří. Růženka byla takřka přenešena do ráje, do chýží patriarchů, na poušť izraelskou,

do země, přetékaající mlékem a medem, a měla z toho nevýslovnou radost.

Zvěděla tu, kterak se Bůh lidem co Nejsvětější zjevil, kterýž má jenom radost z dobrého, všecko zlé však nenávidí a chce, aby byli všickni lidé dobří a svatí.

Ve zlých lidech, které nám písmo svaté představuje, spatřovala příklady na výstrahu před nepravostí, v dobrých ale přívětivé vzory každé, následování hodné ctnosti

Nejraději poslouchávala Ruženka o Pánu Ježíši. Radovala se s anděly a pastýři nad božským Děťátkem v jesličkách betlemských a novorozenému Králi, jehožto hvězda na nebi se skvěla, obětovala s třemi králi z východních zemí nejserdečnější city pokory a díkučinění, kteréž byly skvostnější nad zlato a kadidlo. Ona patřila na líbezného nebeského Chlapečka v chýži nazaretské, kterak poslouchal svatou Matičku a nábožného Pěstouna svého, kterak se modlíval, pracoval a prospíval, jak v líbeznosti před Bohem a lidmi, tak i v stáří — a nejupřímnější činila předsevzetí¹ poslouchati též tak rodiče a prospívati denně ve všem dobrém.

V myšlenkách provázela božského Učitele na cestách jeho zaslíbenou zemí, stála v duchu mezi jeho posluchači tam na hoře neb na jezeru, nebo v chrámě, a poslouchala učení Jeho plna pobožnosti a pozornosti a svatě pak přislíbila matce, že Jeho krásná naučení také věrně zachová.

Nejvroucnější radost naplnila srdce její, když uslyšela, že božský Přítel dítek maličké laskavě k sobě volal a je žehnal; kterak truchlícím rodičům zemřelého děvčátka pravil: „Dítě jenom spí!“ a vzkřísil je; a kterak tam umrlému mládenci na marách pravil: „Mládenče, tobě pravím vstaň!“ a plačící matce ho opět odevzdal.

I přede vzala si, že bude vždycky dobrým dítětem, aby požehnání Jeho zasloužila; milovala Ho z celého srdce, důvěřovala v Něho, kterýž může všecky slze usušiti, v každé nouzi pomoci, i dokonce smrti strašlivost její odejmouti a život věčný dáti.

Když konečně matka o umučení vypravovala, které On, Nejnevinnější, z lásky k člověčenstvu na se vzal, a kterak na kříži krvácející ubledlýma rtoma za své vražedníky o smilování k Otci nebeskému se modlil a svým umučením a smrtí do slávy své vešel; tu kanuly jasné slzy po utlých tvářičkách Růženčiných. I učinila slib v srdci svém, že obětuje celý svůj život Jemu, jenž umřel také za ni.

Tím způsobem učila nábožná matka dcerušku poznávati a milovati Pána Boha a božského Spasitele.

Tak, jak vštěpovala matka vroucí lásku k Bohu v srdce dceruščino, tak chtěla též, aby se v něm zakořenila také láska ke všem lidem, přede vším ale k rodičům. Mateřská láska k dcerušce získala jí sama dětinskou lásku dceruščinu. Též

tak milovala Růženka otce svého s dětinskou upřímností, ačkoli byl málo doma, poněvadž matka o něm vždy se srdečnou láskou mluvívala.

Pakli matka řekla; „Dělej, abych milému otci, až přijde, nic o tobě povídati nemohla, leč dobré věci!“ tedy to bylo pro Růženku vždycky nejsilnějším povzbuzením k dobrému. A když pak otec skutečně domů přišel, tedy se snažila Růženka dělati mu samou radost jako matka sama.

Otec na příklad jedl rád broskve, které rostly na jednom stromě u zdi v zahradě. Matka utrhla jednou první zralé broskve se stromu, rozdělila je ve tři stejné částky, pro otce, pro sebe a pro Růženku; při tom však pravila: „Svoje broskve dám otci.“ Růženka řekla hnedky: „Já to se svými též tak udělám,“ a pro všecko na světě bylaby z nich ani jediné nesnědla. S radostnou ochotností srovnala všechny broskve do úhledného košíčka, a kladla je tak, aby jejich líbezná červená strana velmi pěkně do oka padla a donesla je otci.

Matka Růženčina měla ve zvyku, podporovati v pravdě nuzné lidi penězi a potravou. Mnoho té almužny nechala udělovati rukou dceruščinou, aby ze zkušenosti poznala, jakou blaženost plodí štědrost. Matka uměla povzbudit útrpnost Růženčinu s nouzí bližního, a přivesti ji k tomu, aby se odřekla vlastního potěšení k vůli prospěchu jiných lidí.

Jednou dostala Růženka od otce dukát vá-

zaného. Otec pravil, aby si za něj koupila něco pěkného pro ozdobu, co by se jí nejlépe líbilo. Růženka vyptávala se dlouho matky, co pěkného by za ten peníz dostati mohla. Matka jmenovala mnoho věcí a utěšená Růženka nemohla se ustanoviti, co by si měla zvolit.

V tom se dala ohlásiti chudá vdova, které posla jediná kráva na mor. Matka Růženčina zavolala vdovu, poslouchala a pravila pak:

„Ach můj Bože! zajisté je to velké nestěstí pro vás, já však darovala jsem peníze na dobytek už tolika lidem, kteréž potkalo totéž neštěstí. Tak mnoho peněz budu sotva moct oželeť, vždyť si musím též něco málo nechat pro svou denní potřebu.“

Šla však předce, přinesla peníze a vysázela je na stůl: „Víc vám nemohu dát,“ pravila pak, „ale kdybyste měla ještě dukát k tomu, mohla byste si za to koupit pěknou krávu.“

Tu přiběhla honem Růženka, přinesla svůj dukát a položila ho k vysázeným penězům, řkouc při tom: „Vždyť mám už dost šatstva; nebohá vdova potřebuje krávu mnohem více, než já nový oděv.“

Chudobná žena plakala radostí a chtěla Růžence ruku polibiti. Když odešla, obejmula matka dcerušku, řkouce:

„Dobře ses držela, milá Růženko; tato tvá účinná útrpnost má více ceny než deset tisíc dukátů, a nežli všecken šperk a všecka sláva světská.“

Matka navykala Růženku od útlého dětinství

k ochotné poslušnosti: „Svévole,“ pravila moudrá paní, „je nejmocnější překážka dobrého. Dítě se musí nejprvé naučiti, vůli svou podrobovati vůli rodičů; pak ji bude tím snadněji moci podrobiti vůli Boží. Neboť není-li dítě poslušno rodičů, které vidí, jakž bude poslouchati Boha, jehož nevidí? — Prudké náklonnosti v dětském srdci musí býti zmírněny, plevel musí být vytrhán, aby mohlo vykvétati krásné kvítí šlechetných citů.

Co tedy nemohlo býti dovoleno, to odřekla matka zkrátka a určitě. Malá Růženka hleděla z počátku mnohou věc, které si úsilně žádala, prosením a pláčem vynutiti, jako všechny děti. Brzy však zpozorovala, že jí to nic není platno, a odřekne-li jí něco matka jediným slovem, že to platí tolik, jakoby řekla tisíce slov; i nechala pak všeho prošení a pláče, vidouc, že by to bylo nadarmo.

Denně jí dávala matka malé příležitosti, cvičiti se v poslušnosti a přemáhání smyslných náklonností. Co matka poručila, musilo se hned státi, všechna jiná práce, všechny hry musily se bez meškání odložit. Žádnou květinu v zahradě, žádné ovoce nesměla Růženka utrhnouti, dokud matka nedovolila. Avšak netěšilo matku mnoho poroučení a zapovídaní. Nenávidělať ustavičné a často zbytečné domlouvání a napomínání u dětí, kteréž někdy z toho konečně ani nevědí, kde jim hlava stojí.

„Jen málo příkazů je potřeba,“ říkala matka,

„ty však se musejí náležitě zachovávat. Pán Bůh dal jen desatero přikázání, aby lidi dobrými a šťastnými učinil, a kdyby se byly ty vždycky zachovávaly, mohlo se deset tisíc jiných rozkazů ušetřiti.“

Moudrá matka shledala také brzy, že je potřeba odměn a trestů, aby byly děti povzbuzovány k poslušnosti a vzdalovány od neposlušnosti. „Vždyť to Pán Bůh,“ říkala, „s námi, velkými dětmi též tak dělá.“

Těšovalo matku, když mohla milované Růžence hojně uděliti nejkrásnějšího ovoce ze zahrady. Dceruška však musila si toho zasloužiti. Matka pravila na příklad: „Jestli se naučíš bez chyby verše, které ti předříkám, dostaneš tyto pěkné třešně.“ Anebo pravila zas jindy: „Jestli to dobře ustrykuješ, co jsem ti uložila, dám ti onen hrozen, až budeš hotova.“ Růženka úlohu brzy vykonala a měla pak z ovoce větší radost, nežli kdyby třešně, hrozny neb jiné ovoce beze vší zásluhy byla dostala.

Když Růženka chybila, nesměla s matkou na zahradu. To byl dost velký trest; a brzy nebylo potřeba ani toho. Řekla-li matka s vážným pohledem: „To bych byla o tobě nemyslila! Nezarmucuj pak mne!“ tuť nemělo dobré dítě pokoje, dokud se milovaná matička zas neusmála.

Výborná matka, která nikdy nezahálela, velice o to dbala, aby byla dceruška pořád zaměstnána. Seděla-li matka u práce, musila mít něco

malá Růženka vždy co dělat. Matka se na ni se zalíbením dívala a pravila sama pro sebe: „Bedlivá pilnost dítěte ovšem pro domácnost ještě užitku nepřináší, ona však je pro dítě samo tím více užitečná. Zachová je před dlouhou chvílí a zlými rozmařilostmi a zvyká je časné na přičinlivé živobytí.“

Růženka naučila se také skutečně velmi záhy tence a hbitě přísti a brzy uměla též obratně šít. Pod dohlídkou matčinou ušila si šaty z plátna, jež sama upředla a měla z toho neobyčejnou radost. Bohatá tkanina, kterouž jí otec jednou z jednoho válečného tažení přinesl, netěšila ji zajiště tak velice, jako ten prostý šat.

Jak to bylo tenkrát v obyčeji, vařila matka sama ve světlé, lesklé a čisté kuchyni. I zde ukládala Růžence už od útlého dětinství vždy nějakou malou práci, a byť to nebylo nic jiného leč přebírání hráchu nebo čočky.

Nejpříjemnější zaměstnávání nacházela však matka v pěkně založené zámecké zahradě, a to tím více, ješto jí pohybování v čistém vzduchu velmi dobře k duhu šlo. I Růženka projevovala brzy chuť k zahradní práci. Matka jí vykazala několik zvláštních záhonů a dala jí udělat malé hrábě, malou útlou kropičku a ještě jiné malé zahradní náčiníčko. A tu bylo pro Růženku pořád něco na práci od prvních dnů jarních, na kterých růžový květ broskví vypuknul, až do podzimku, když list padal. S nejochotnější bedlivostí sázela Rů-

ženka semínka do země a rozsazovala útlé saze-
ničky; zalévala užitečnou zeleninu a plela vyrů-
stající trávu; okopávala zeličko a přivazovala na
hůlky točivé stonky hráchu. Když se přinesl na
stůl první sladký hrášek, jež Růženka vypěstila
a sama přistrojila, měla z toho nemalé potěšení i
zdálo se jí, že jí posud žádné jídlo tak dobře ne-
chutnalo. „To je sladké ovoce pilnosti.“ pravila
matka. „Tak odměňuje Bůh pilnost v malých i
velkých věcech. Jenom pilnost učinila celé okolí
našeho hradu úrodnou, bohatou zahradou z holé
pustiny.“

Tak, jakož matka k tomu hleděla, aby byla
malá Růženka pořád zaměstnána a s prací aby
se rozumně střídalo, by ji neunavovala jednotvár-
nost, tak jí dopřála také vyražení. Dvakrát neb
třikrát za týden smělo přijít na zámek návštěvou
několik chudobných, ale mravných děvčátek v stáří
Růženčinu, mezi nimiž se zvláště jedna, jmenem
Anežka, dobrotou srdce vyznamenávala. Růženka
častovala malé své přítelkyně nejprve vždy mlé-
kem, ovocem a buchtami; pak předly nějaký čas
a hrály si potom buď v jizbě anebo v zahradě.
Matka však nepustila děti s očí, aniž si toho po-
všímly, a všechno slyšela, co spolu mluvily. Ona
sama určovala hry jejich a uměla dokonce i
hraní pro ně poučným udělati. Tím způsobem
udržovala dcerušku vždy při veselosti a dobré
mysli, a to považovala za důležitou částku do-
brého vychování. Růženka byla pořád od srdce

veselá a protož i ku každé práci ochotnější a k dobrému způsobilejší.

Zvláště však byla moudrá matka o to pečli-
va, aby vznikající marnivost a láska ku šperkům
srdečko Růženčino neporušila. Jednoho dne, Rů-
ženka byla už trochu povyrostlá — přijel vévoda
na Jedlov navštívit přítele svého Jedlovického.
Několik rytířů a manželek jejich z okolí bylo po-
zváno. Růženka musila se při tom okázati v ša-
tu, jenž byl přiměřen stavu jejímu. I byla přistro-
jena v bohatý oděv a okrášlena drahými kameny.

Cizí pánové a paní vychvalovali nad míru
krásu a šperky slečniny a mluvili k ní pochle-
benství, které Růženka ráda slyšela. Když byli
vznešení hosté odešli, pravila jí matka: „Řeči, co
k tobě ti pánové a paní mluvili, zarmoutily mne
velice! Což neviděli na tobě nic chvály hodného,
než tyto lesklé tretky, do kterých jsi se jen oblé-
kla a jež teď zase svlékneš! Vždyť vychvalovali
tím jen tkalce a brusiče kamenů. Na tobě chvá-
lili jen tvou postavu, která není tvou zásluhou,
jejíž krása brzy zajde, která se někdy v prach roz-
padne. Ach můj Bože, kdyby na tobě nebylo
nic jiného chvály hodného, toť bych byla velmi
nešťastnou matkou! O má milá, dobrá Růženko,
přičiň se, nabyti takových vlastností, které by ti
opravdově sloužily ku cti!“

Smutně rovnala matka šperk do úhledné tru-
hličky, řkouc! „Ach což jsou tyto klenoty proti
šlechetnému srdci? Tyto věci nemohou mě uči-

nití šťastnou. Až mě jednou do hrobu ponesou, zůstane truhlička zde stát. Šlechtné smýšlení a jednání jsou jediné drahé kameny, které mají cenu ještě i na onom světě.“

Při Růženčině dobrém vychování působil však matčin krásný příklad mnohem více, nežli všecko to, co jí matka pověditi mohla. Celé živobytí matčino bylo jasným, čistým zrcadlem, ve kterémž dceruška celý den patrně viděla, jak má býti a co se z ní má státi. Matka byla tak skromná, tak tichá, tak mravopočetná, že bylo chování její jediná chvalořeč skromnosti, tichosti a mravopočetnosti. Nikdy o sobě nemluvila s vychloubáním. Žádnému člověku nenechala cítit vznešenost svou v stavu, bohatství a moudrosti. Přívětivou, útlou tvář její nehyzdila nikdy zlost. Nikdy nepomlouvala jiných; nikdy nevyšlo z úst jejích hanlivé aneb hany hodné slovo. Zvláště však dělala nábožnost a lidumilnost její na dceřino srdce takový dojem, že nevyhasnul v celém jejím živobytí.

Na hradě byla starožitná kaple a na oknech jejích byly pro velkou radost Růženčinu vyobrazeny příběhy z dějin svatých nejživějšími barvami. V této kapli klečívala častěji nábožná matka před oltářem a modlívala se s takovou pokorou a vroucností, že bylo na ní vidět, kterak je celá pohřížena v Bohu, tak že bývala tvář její jako proslavena. Matka se modlíci byla pro dcerušku zjevením nebeským a povznášela také srdce její k nebesům. Růženka to zde viděla na své oči a cítila hluboce

v srdci, „že je nejušlechtilejší a nejblaženější všech citů — pravá nábožnost.“ Celá obšírná kniha byla by ji nemohla o tom jasněji přesvědčiti.

Matka Růženčina ujímala se velmi horlivě nemocných, utiskovaných a nuzných. Jednou se roznemohla ve vsi pod kopcem chudobná nádenice, matka sedmi malých dítek. I nebylo obtížno té šlechetné paní po vysokém vrchu dolů jíti, ubohou churavou ženu pod nízkou doškovou střechou navštívit, na její okolnosti se vyptati, všecko, čeho potřeba bylo naříditi, k užívání srdce jí dodati a jí i léky podávati. Denněji pak navštěvovala a Růženka musívla ji provázeti, aby se s lidskou bídou seznámila a časně se naučila, jiným ji ulehčovati, a aby se snad někdy sama do ní snadněji vpravila.

Když jednoho dne matka Růženčina zase k churavé ženě přišla a vyřkla, že je nemocná už z nebezpečenství; když na to všech sedm dítek a smutný otec i sama nemocná matka radostí do pláče se dali; když otec dítky napomenul, aby děkovaly na kolenou milostivé paní, která matce život zachránila; když přemožen citem vděčnosti sám na kolena padnul a se do pláče dal; když dítky ruce i šat své dobroditelky líbaly — tu byla Růženka tak pohnuta, že sama též plakala a za šťastnou se pokládala, že má tak dobrou matičku, při čemž svatý slib učinila, sledovati jejích šlépějí.

Tak dobré vychování nemohlo zůstatí bez dobrého ovoce. Růženka byla pravým obrazem všech panenských ctností. Byla samá láska

k Bohu a rodičům i ke všem lidem. Skromnost její, mravnost její, tiché jednání a nabožná její i čistá mysl šlechtila a okrašlovala líbeznou tvář její. Prostý a čistotný, jako duše její, byl také šat z plátna, jež sama předla a bílila; modrých několik chrp a nebo růžové poupě k jasně bílému oděvu bylo jí nejmilejší okrasou. Avšak nevinná, přívětivá očka její modrala se krásněji než chrpy a barva nevinnosti na květoucích tvářích zastíňovala červenost pukajícího poupěte růžového. Kdo ji jen viděl, pravil o ní: „Růženka z Jedlova je sice nejkrásnější slečna celé země, avšak ctnost její dělá ji ještě neskončeně milování hodnější, nežli již je pro svou krásu!“

Částka druhá.

Růžence zemře matka.

Ach! bohužel nemohla dobrá Růženka déle požívatí toho štěstí, míti tak výbornou matičku! Když jí bylo asi čtrnáct let, rozstonala se matka náhle velmi těžce. Cítila nebezpečenství a dceruše je netajila. Rytíř Jedlovický byl vytáhnul do pole. I pravila tedy matka Růžence:

„Nejmilejší Růženko, odešli jízdného posla k otci. Na tomto světě spatřila bych ho ráda je-

ště jednou! Pošli však také pro nábožného opata Norberta! On mě křtil a při vkročení mém do tohoto světa zasvětil mne Bohu. Za mého celého živobytí byl mým zpovědníkem a otcovským raditelem. I při vykročení z tohoto života neodepře mi svého přispění a tiše mne převede v onen lepší život — tam na onen svět k mému Stvořiteli a Vykupiteli.“

„Byloť by to ovšem pozdě,“ pokračovala dále, „kdybych se chtěla teprva teď připravovati na smrt. Vždyť má býti celý pozemský život přípravou k životu věčnému; proto jsme na světě! V důležitých okamžicích blízké smrti nemůže však člověk učiniti nic lepšího, nežli dobu tu obětovati Bohu, ještě jednou i v ohledu nejvšednějších hříchů s ním se smířiti, a dle nařízení církve svaté s Ním se spojit.“

Nábožný opat přišel. Byl to přívětivý, milování hodný kmet. Nemocná mluvila s ním chvíli sama a zpovídala se mu, načež přijímala z rukou jeho Chléb života věčného. Plamen její upřímné pobožnosti roznítil i srdce Růženčino a zmírnil nevýslovnou její bolest. Ctihodný opat modlil se nahlas a nemocná za ním. Mluvil o životě věčném s takovou silou a jistotou, že si přála Růženka z celého srdce, aby hned umřela s matkou.

Růženka plna nábožnosti, lásky a útrpnosti, setrvala jako příslušný anděl ustavičně u lůžka matičina. Otec její přijel teprva třetího dne pozdě v noci

Růženka mu spěchala naproti. Když mu dole u kamenných, točených schodů v ústřety přišla, pozdravila ho potokem slzí. Hluboce zarmoucen přistoupil rytíř k lůžku nemocné. Uleknul se, spatřiv svou nejmilejší manželku tak bledou a celou zjinačenou. Leknutí jeho rozplynulo se konečně v slzích a pláči. Růženka stála na druhé straně lůžka, žalostně vzdychajíc.

Na smrt nemocná paní podala drahému manželovi ruku, s nevýslovnou laskavostí se usmívajíc, a druhou ruku podala dcerušce, řkouci slabým hlasem :

„Nejmilejší choti ! nejmilejší Růženko ! hodinka má se přiblížila. Vycházející slunce již ne spatřím. Neplačtež ale, vždyť mi bude lépe — tam na výsosti v domě našeho nebeského Otce, kde je mnoho příbytků. Myslete si, že se teď stěhuji jenom do jiné jizby tohoto velkého hradu. Proto nejsem vám ztracena. Brzy se zas uvidíme, a pak se nikdy již nerozloučíme.“

Tu pomlčela chvíli; nemohlať slabostí dále mluvit. Nato však promluvila zase :

„Nejmilejší manželi, hle dcera naše ! Nikdy jsem ti nedala svůj malovaný obraz, avšak Růženka, naše milá dceruška, můj živý obraz, budiž tobě lepší památkou, ba nejlepší, kterou bych ti zůstaviti mohla. Tobě ji odevzdávám teď ve své poslední hodině — jako před Tváří Páně ! Hleděla jsem ji vychovati nábožně a po křesťansku, dokonej teď ty vychování toto ! Naprav, co jsem snad přehlídla !

Obrať k ní teď všecku lásku, kterou jsi mi prokázal a za kterou ti umírajíc děkuji.“

„A ty, nejmilejší Růženko!“ pokračovala dále, „dělalas mi mnoho radosti; nikdy jsi mě nezarmoutila a byla jsi vždy dobrou dcerou! Toto svědectví musím ti dát ještě v poslední své hodince. O, zůstaň nábožnou, nevinnou a dobrou; boj se Boha; přidrž se božského Vykupitele našeho; čiň, co nás učí; nedopouštěj se nikdy ničeho zlého! Cti a miluj dobrého otce svého. Ach, on je vystaven ve válce tolikeru nebezpečení! Kdyby jej někdy raněného domů přinesli, zastupuj u něho místo mé. Budiž mu někdy ve dnech staroby laskavou ošetřovatelkou, když já jí více být nemohu. Budiž mu dobrou dcerou — a měj se dobře!

„O Bože!“ vzdychla ještě s nábožným pohlednutím k nebesům, „zachraň *Ty* ji přede vším zlým a zachovejž ji v dobrém! Vyslyš poslední modlitbu mou, vřelé úpění srdce mateřského, které teď umírá, a dej, abych se s ní zase shledala, tam na nebesích!“

Otec i dcera rozplývali slzami. Nábožná umírající paní vložila ruku manželovu a dceřinu dohromady, a držela je mezi svými stydnoucíma rukama, řkouci důvěrně:

„My *tři* byli jsme vždy *jedno* srdce a *jedna* duše na tomto světě; s pomocí Boží budeme tak i na onom světě. Smrt nemůže lásku naši přetrhnouti. V nebesích budeme věčně žít a věčně se milovati.“

Ještě jednou pohlédla na manžela a dceru s přívětivostí andělskou. Ve tváři její skvěl se již paprslek blízkého proslavení jejího. „Bůh,“ pravila, „uděluje mi velikou potěchu a velikou radost v těchto posledních okamžicích. Sláva mu za to! O Růženko má, jak velice těší mě to, že na mně vidíš, jak blaženě a utěšeně umírá, kdo věří v Boha, v Krista Pána a v život věčný. Nenechávám Spasitel ty bez útěchy, jenž v Něho věří, a to právě když mají nejvíce potěchy zapotřebí; nenechám nás osiřeti. Smrt nepovažuji za nic; jsem už blažena v naději na budoucí život.“

I obrátila teď oči na krásný obraz umírajícího Vykupitele na kříži, jenž visel na stěně proti ní. Sepnula ruce a vzdychla ještě slabým hlasem, že to sotva slyšeti bylo: „Jaks Ty, Spasiteli můj, duši svou v ruce Otce svého poručil, tak poroučím já duši svou v ruce Tvoje!“

Umlkla, bledla pořád více, oči se jí obrátily v sloup — skonala. Růženka nemohla bolestí promluvit. Otec její pravil, vzdychaje: „Byla živa a skonala jako světice! Vytrpěla již! Povolějž nás někdy Pán Bůh též tak pokojně k sobě, a dej, abychme se tam na hoře s ní opět shledali!“

Truchlivost Růženky v hlubokosti duše zarmoucené i dobrého otce jejího této noci, druhého dne a o pohřbu byla nevyslovitelná. Celé v okolí daleko široko truchlilo s nimi. V každém domě, v každé chatrči jich poddaných byl takový nářek,

jakoby jim byla zemřela vlastní matka! Ctihodný opat provodil mrtvou paní ku hrobu a požehnal i pokropil ji. Počal mluvit k nesčíslnému množství lidí, kteříž byli přišli na pohřeb. Všecko se dalo do tak hlasitého pláče, že brzy nebylo slyšeti hlasu kmetova. On sám nemohl se udržeti slzí. I pokynul pak rukou, aby bylo ticho a neřekl nic více nežli slova: „Kde srdce tak hlasitě mluví, musím já mlčeti! Budme tak živi, aby též na našem hrobě slze vděčně prolévány byly! Rozsívme hojně zde, jako nebožka paní, a budeme tam na věčnosti také hojně kliditi!“

Částka třetí.

Růženka ošetřuje otce svého.

Rytíř Jedlovický byl zase do pole vytrhnul, jednoho však dne na podzim přijel domů na hrad, těžce raněný na pravém ramenu. Růženka se velice ulekla a měla nejsrdečnější útrpnost s milovaným otcem. Nehnula se ani od jeho lůžka. Sama mu strojila a přinášela krmě a pomáhala u převazování rány. A poněvadž rameno velmi pomalu se polepšovalo a rytíř často smuten a nevrlý u ohně v krbu sedával a bolestně litoval,

že nemůže konati svou rytířskou povinnost a vévodovi pomáhati; tu jej umívala Růženka vždycky obveseliti.

Sedla s vyšívacím rámem nebo s kůželem vedle něho. Vypravovala o nebožce matince a povídala o ní mnohý šlechetný čin, opakovala mnohá moudrá slova, což nebylo otci ještě známo. Vypyťovala se po té neb oné okolnosti v příbězích jeho rytířských. Přemluvila ho, aby dal stříbrný koflík, ježž byl od dědečka, otce matčina, darem obdržel, aspoň dědečkovi k vůli ještě jednou naplniti. Rytíř se zabral do rozprávky, aniž si toho všimnul a nevrlost jeho zmizela. Mnoho hodin smutné zimy přeběhlo mu jako okamžení.

V prvních jarních dnech přijel na hrad Jedlov rytíř velmi šlechetný a vyzýval Jedlovického, aby s vévodou zase do pole vytrhnul. Jedlovický však cíťe, že je rámě jeho ještě příliš slabé, aby mohlo vládnout mečem a kopím, velice se z toho zarmoutil. Avšak svolal bez meškání své poddané bojovníky na hrad, aby je poslal vévodovi na pomoc. Tři dni častoval je na hradě. Ráno čtvrtého dne, jenž byl určen k vytrhnutí, shromáždil je ve velké síni rytířské na hradě. Oděn rouchem rytířským, ozdoben zlatým řetězem, nemaje ale krunýře, jehož ocelové šíny slabé rámě jeho ještě snesti nemohlo, vstoupil mezi ně, odevzdal je slavně cizímu rytíři k vedení a napomínal je k udatnosti a dobré kázni válečné.

„Proti nepříteli buďte udatní jako lvové,“

pravil mezi jiným, „proti pokojnému rolníkovi však dobří jako beránkové.“ Se slzami v očích pohlížel s oken hradních za odjíždějícími, až zmizeli v nejbližším lese. Nadarmo se snažil po celý den, aby se nějak rozveselil; tichý hrad zdál se mu být pustým a opuštěným po odtrhnutí věrných jeho druhů. Smutně sednul po večeři k ohni, jenž hořel v krbu. Byl chladný a děsný večer. Strašlivý vítr houkal okolo věží hradních a prudký déšť šlehal na okna světnice, až břinčely. Růženka přiložila dříví na oheň, přinesla otci v stříbrném poháru večerní nápitek, sedla vedle něho a pravila:

„Milý tatínku! Vypravuj pak mi o tom hodném uhlíři, jenž tě dnes odpoledne navštívil. Vím sice něco o něm, vždyť zůstával jednou na našem hradě a dcera jeho Anežka byla družka má za dnů dětinství. Ráda bych však slyšela o něm hodně obšírně povídati.“

„O mém hodném Bořitovi mám ti vypravovat?“ zvolal rytíř. „S radostí! Ten dobrý člověk nenavštívil mě bez příčiny právě dnes. Věděl dobře, jak mi bylo okolo srdce, že jsem musil sám zde zůstat. On to sám také zkusil; byltě udatný bojovník, a provázel mě na mnohých taženích.“

„Nežli však ti budu moci vypravovat o Bořitovi, musím ti dříve o rytíři Kuněrickém ze Smrkovnice něco pověditi. Krásný hrad Smrkovnice není ti sice neznámý, vždyť je vidět s oken

síně naší věže jeho vykukovat ve vzdálenosti z tmavých lesů smrkových. Rytíře však neviděla jsi ještě nikdy; smýšlelť proti mně od jakživa nepřátelsky a nikdy mě posud nenavštívil. Nenávist jeho proti mně vznikla již velmi časně. Za útlé mladosti dostali jsme se oba za panoše na dvůr vévodův. Kuněrický byl už co chlapec velmi tvrdohlavý, popudlivý a vychloubavý, pročez nebyl u vévody přílišně oblíben; i nenáviděl mne a záviděl mi, poněvadž jsem měl před ním přednost. Když jsme oba v statné jinochy dospěli a v rytířstvo přijati byli, musili jsme na kolbách, jež vévoda mladé šlechtě dával, obratnost svou ve vládnutí mečem a kopím veřejně ponejprv dokázati. Já vyhrál první cenu, meč se zlatou hruškou, jež mi podala před veškerým rytířstvem na purpurovém polštářičku tvá nebožka matka, kteráž byla toho času nejkrásnější a nejctnostnější slečinkou u dvora vévodského; Kuněrický proti tomu obdržel poslední cenu, stříbrné ostruhy. Od té doby nenáviděl mě ještě více a nemohl se mi ani do očí podívat. Nejvýše však vzrostla nenávist jeho ke mně, když mě císař, jak sama víš, po oné velké bitvě tímto zlatým řetězem ozdobil, rytíři Kuněrickému však notnou domluvu dal, protože by byla bitva jeho ztřeštěností a nepředložeností bez mála prohrána bývala.“

„Hodný Bořita, jakožto můj man a bojovný druh, měl živnost, jenž ležela na mezích mého statku a hraničila s lesy Kuněrického. Tento cho-

val ve svých lesích mnoho zvěře. Jeleni přebíhali často přes hranice a pustošili osení dobrého Bořity; divoké svině rozrývaly krásné jeho lučiny. Já rozkázal tomu hodnému člověku, aby zvěř bez okolků postrílel a mně odvedl, poněvadž všechna zvěř, na mé půdě zabitá, mně vším právem náleží.“

„Jednou však jel jsem večer se svými lidmi z honby domů. Slunce bylo již zašlo a večerní červánek prosvitoval přívětivě skrz jedle. Tu najednou přiběhla žena poctivého Bořity prostovlasá v hrozném nářeku proti mně, padla na kolena a rukama lomíc prosila mě o pomoc. Měla s sebou malou Anežku; děvčátko kléčelo vedle matky a plačíc pozdvihovalo sepnuté ručičky. Pohled na matku s dítětem proniknul duši mou. I skočil jsem s koně a dal si vypravovati, co se stalo.“

„Přihodilo však se toto: Bořita, žena a dceruška jeho večereli pod stromem, jenž stál před jich příbytkem, na nic zlého nemyslíce. V tom je přepadnul náhle rytíř Kuněřický s několika ozbrojenými chlapy, jízdnými i pěšími. Zbrojnoši chopili Bořitu, svázali mu ruce na záda, hodili ho na káru a odvezli. To učinil Kuněřický proto, že zabil Bořita nedávno jelena na hranicích, avšak ještě na naší půdě, a odvedl ho na Jedlov. Rozzlobený Kuněřický přísáhl, že nechá poctivého Bořitu, jehožto zákeřným pytlákem nazýval, mezi žabami a hady zahynout v nejstrašlivějším podzemním žaláři na Smrkovnici.“

„Bude svoboden,“ pravil jsem ženě Bořitově,

„a byť bych celou Smrkovnici, loupežnou tu peleš proto rozbořiti musil. Buď jen dobré myslí a jdi zatím s dítětem na můj hrad.“

„I dal jsem se bez meškání s čeledí svou na cestu, abych nepříteli bude-li možno zajatého ještě odejmul, nežli s ním dorazí na hrad. Několik jízdných poslal jsem na výzvědy, řekl jsem jim, na kterém místě se opět sejdeme, a jel jsem ostrým klusem k Smrkovnici. Vyslaní přinesli mi brzy zprávu, že sedí Kuněrický a pije se svými lidmi ve mlýně Borovickém, poněvadž tam právě teď velmi dobré pivo mají. Kára s nebohým Bořitou stojí prý před hospodou.“

„Pozoroval jsem, že mám s lidem svým hodný výskok na cestě ku hradu Smrkovnici. I zůstali jsme tedy na pohodlném místě v lese, kudy Kuněrický s druhy svými táhnouti musil. Konečně přišli s veselou myslí a velkým hlukem, nebezpečností netušíce. Náhle jako blesk z čista jasna přepadli jsme my loupežníky. Úplněk, jenž byl právě vyšel, vzal na se práci, svítit nám při tom zápasu. Kuněrický nejsa na útok připraven, a poněvadž byl mnoho pil, potýkal se špatně, a po krátkém bránění dal se i s lidmi svými na útěk. Byl bych ho mohl zajmout, avšak jsem ho nechal prchnouti, maje s ním útrpnost. Chvála Bohu nepřišel nikdo při potýkání o život. Jenom nepřátelské zbraně zůstalo mnoho na zemi ležet.“

Odvázali jsme nebohého člověka s káry, naložili na ni vybojovanou zbraň, dali mu koně,

jenž byl v tom lomozu nepřátelského jezdce shodil, a vesele táhli jsme domů. Jakou radost žena Bořitova i dceruška jeho měly, když jsme hradní branou vjížděli a ony Bořitu vedle mě na koni spatřily, to se nedá pověditi! A radost má byla ještě větší. O, blažené je to vědomí, když jsme někoho z nouze vysvobodili!“

„Aby byli bezpečni přede mstivostí Kuněrického, vykázal jsem dobrým těm lidem místočko na svém hradu. Později byl Bořita v bitvě poraněn, a nemohl již proti nepříteli sloužit. Avšak nebyl proto ke vší práci neschopným a z té příčiny nechtěl svůj kousek chleba na zahálce trávit. V nejpustější straně v lese vyhledal si malé, skryté údolíčko, kde se hodlal usaditi. Já mu tam dal vystavěti hezký domek. On zoral kus země a udělal si pole, jež mu chléb dává, nejniže v údolíčku udělal velkou louku, která dává potravu pro několik krav, a s mým povolením provozuje teď uhlířství. V tu stranu, kde přebývá, nepřicházejí lidé skoro nikdy, a květoucí tvář jeho je chmourem a uhelným prachem skoro pořádě začerněna, že ho nelze poznati. Tak se domníval býti i dosti bezpečným před pronásledováním Kuněrického, a od té doby nebyl také ani dost málo znepokojován.“

K tomuto příběhu připojil rytíř ještě několik příkladů o udatnosti a věrnosti Bořitově, tak že trvalo vypravování až pozdě na noc. Růženka poslouchala tak pozorně, že byl otcův pohár už

dávno prázdný, a že si dokonce ani toho nepovšímla, aby nové dříví na oheň přiložila.

Tu se strhl náhle na hradě strašlivý hřmot. V klenutých chodbách znělo břínčení zbraně a křik lidí v potýkání. Prudké kročeje blížily se k světlici, v které seděla Růženka s otcem. Rytíř vyskočil a ohlížel se po zbrani; dceruška zastrčila honem závorku u dveří. Avšak strašlivým udeřením byly dvěře vypáčeny a do jizby vstoupil muž v brnění a s ním několik ozbrojených lidí.

„Nuže, Jedlovický!“ zvolal s jiskrnýma očima a hřmotným hlasem, „hodina pomsty se přiblížila. Jsem Kuněrický, proti němuž jsi tak často na vzdor jednal a jej tolikrát urazil. Teď budeš za to pykati!“ Na to se obrátil k svým zbrojnošům, zvolaje: „Spoutejte ho řetězy! Nejhrůznější žalář na Smrkovnici bude od nynějška jeho příbytkem. Tento hrad je teď můj! Co se mi odění, zbraně, šatstva a klenotů líbiti bude, vyberu si. Pak vydrancujte dočista celý hrad za odměnu udatnosti, kdežto si já u žbánu starého vína pohovím. Pospěšte! Za tři hodiny odtrhneme odsud.“

Plačící Růženka vrhla se ukrutnému rytíři k nohám a prosila o smilování nad otcem. Ukrutník ji však odstrčil a aniž si jí dále povšímnul vyšel hrdým krokem ze dveří. Rytíř Jedlovický byl spoután a dva zbrojnoši stáli přede dveřma na stráži.

Kuněrický považoval ono okamžení za nej-

příhodnější, aby doutnající pomstu v prudký plamen vyšlehnouti nechal, kdežto Růženčin otec udatnou pravici svou vládnouti nemohl. Mimo to čekal ještě tak dlouho, až nejudatnější bojovníci z Jedlova s vévodou do pole vytrhli a jeho tedy brániti nemohli. I uplatil jednoho bojácného neužitečného zbrojnoše mezi těmi na Jedlově, kteří zůstali k obraně hradu, jehož otec Růženčin jen z milosrdenství podržel. Ošemetný ten chlap odemknul Kuněrickému v noci tajnou, mezi skalinami a trním ukrytou branku, k podzemní šíji, která vedla na hrad. Ostatní zbrojnoši zpozorovali nepřátele na hrad se hrnoucí příliš pozdě, a vzdor udatnému odporu byli za několik okamžiků přemoženi a svázáni. Tak se stalo, že mohl Kuněrický tak náhle v obydlí rytíře Jedlovického vtrhnouti, a jej uprostřed hradu jeho zajmouti.

Částka čtvrtá.

Růženka odloučena od otce.

Smutně seděl otec Růženčin spoután řetězy u shasínajícího ohně v krbu. Plačíc, bědujíc a se modlíc klečela Růženka vedle něho. Lomila rukama a rozcuchané kadeře její visely jí po šíji a prsou. Byla jako zmámena. Očima slzavýma

hleděla k otci. Nebylo jí jinak, než jakoby viděla v rudé záři umírajícího ohně jenom obraz jeho ve snu. Celým hradem rozléhal se divoký hřmot drancujících nepřátel, jenž se opíjeli výborným vínem. V jizbě však bylo tak ticho a teskno jako v krytbě umrlčí, osvětlené toliko slabou, temnou lampičkou. Jenom Růženka vzdychla chvílkami z hluboka a zvolala žalostně:

„Ruku spoutali, která tak často nevinnost vysvobodila! — I poraněné rámě dokonce řetězy svázali! — O Bože! smiluj se a pomoz!“

Pak zase mlčela a nemohla nic jiného činiti, leč vzdychati.

Otec přetrhl konečně mlčení, řka: „Upokoj se, milé dítě, a usuš slze své! Utrpení toto seslal Bůh. Líbejme ruku jeho, byť nás i bila. On dělá bolest, jen aby dobře činil. I tuto těžkou ránu obrátí k našemu dobrému. Jsme v ruce Boží; proti Jeho vůli nemůže se nám ničeho státi. I nepřátelé naši dokonce nemohou nic jiného činiti, nežli k našemu dobrému pracovati. V důvěře v Boha budeme tedy pevně státi. Ano, já doufám, že je blaženost má teď pevněji založena než dříve. Před tím spoléhal jsem se přílišně na milost císařovu a přízen vévodovu. Ti však mají teď sami pro sebe dost co dělat, a sotva se ubrání svým mocným nepřátelům. Ba bezpečil jsem se dokonce na kámen a železo, na zdi a závory; teď se ubezpečuji pouze na Boha! Budiž On od

této chvíle mým jediným, laskavým a věrným ochrancem, mým pevným hradem!“

„Teď se budeme musit brzy rozloučiti, nejmilejší dceruško!“ pravil zase za chvílku a obejmul ji levým ramenem, protože bylo pravé velkým řetězem obtíženo, a rána jej na něm znova boleti začala.

„O nemluv o rozloučení, nejmilejší otče!“ zvolala Růženka a padla mu okolo krku. „Z tvých rukou nesmějí mne vytrhnouti! Půjdu s tebou do žaláře a na smrt!“

„Nikoli, milá Růženko,“ pravil pokojně otec, „to Kuněrický nikdy nepřipustí, bysi zůstala u mne. Tohoto potěšení nedopřeje mi. Ještě jednou: musíme se rozloučiti! Poslyš ale radu mou. O tebe nedbá snad nikdo, zvláště pro tvou mladost. Hleď tedy, aby ses dostala z hradu, bys nemusila snad jako otrokyně život svůj trávit v nectné služebnosti. Některý mých sluhů bude ti nápomocen při útěku.“

„V držení hradu a tohoto všeho, co v něm jest, uváže se teď Kuněrický. Z rytířské slečinky stala ses teď velmi velmi chudým děvčetem, chudším než nejsprostší dcera zbrojnošova na mém panství. Proto však předce nezoufej, třebať byla vypuzena z příbytku otcovského jen s tím, co máš na sobě, a třebať nedostala z drahocenných klenotů mateřských ani s halíř ceny. Pozemské statky nestojí za to, abychme se rmoutili nad jich ztrátou. Vždyť je ani v pravdě nemůžeme svými

nazývati. Teď právě shledáváš, jak snadně nám mohou odejmuty být. A byť bychme je i krátkou tu dobu života svého podržeti mohli, zajisté by nám je někdy smrt odňala. Jsou však ještě vzácnější poklady, milé dítě, které nám ani lidé, ani smrt odejmouti nemohou, proti nimž nejsou perly, zlato a drahé kameny nic — myslím totiž pobožnost, čistota, tichost, pilnost. Tyto a podobné ctnosti byly největším bohatstvím a nejkrásnějšími klenoty nebožky matky tvé. Jestli ti zůstane jenom toto dědictví po matičce, pak jsi dost bohata.“

„Až z hradu odejdeš, hledej dobrého uhlíře, poctivého Bořitu. On a jeho nábožná žena postarají se o tebe. U něho skryta můžeš v tichosti přebývati, dokud by tě nepřivedl na hrad některého přítele mého. A kdybys měla i několik let u něho zůstat, ba i celý svůj život pod nízkou jeho střechou strávit, tedy budiž to útěchou tvojí, že může člověk i v chatrči — a v chatrči často ještě snadněji než na hradě — spokojeně živ býti a blaženě zemříti. A to je konečně předce to nejlepší!“

„Pročež se nestyď za práce v hospodářství polním. Mozoly na prstech pilné ruky zasluhují více vážnosti nežli perly a drahé kameny na lenivých rukou. O jak dobře se ti to teď hodí, že tě zvykala nebožka matička pracovitosti, a že tě neučila vyhledávati štěstí v marném šperku, lahodných pokrmech a hlučných veselostech.“

„K pilnosti a pracovitosti připoj nábožnou

modlitbu. Člověk je tělo a duše. Tělo má pracovati; duše k Bohu se povznesti. Prací nabýváme chleba pro tělo; modlitba je pokrm duše. Třebať tedy i srp do ruky vzít musila, měj Boha v srdci. Ustavičná upomínka na Boha muže i nejsprostější práci ušlechtiti a srp i přeslici takořka v zlato proměnití.“

„Přede vším zachovej čistotu a nevinnost. Varuj se lidí, jenž takové věci mluví, nad nimiž se pýřiti musíš. Nemohuť již pozor na tě míti, aniž býti tvým andělem strážným. Budiž jím tedy sama! Rozpomínej se, že tě Pán Bůh všude vidí, a že také do srdce nahlíží. Nečiň tedy nikdy nic zlého — ba nemysli ani na něco zlého.“

„O mne buď bez starosti. Modli se za mne a pozůstav ostatní Pánu Bohu. Vím zajisté, že mě neopustí. Nábožná modlitba tvá nebude oslyšána. Jakkoli těžký stav můj, Bůh mi ho může usnadniti. Železné dvěře a závory Jemu nebrání. Bůh je všude, jenom v srdci zlého člověka není. Budeť se mnou i v žaláři. Důvěřuj v Něho, jako já důvěřuji v Něho — jediného přítele, jenž nás nikdy neopouští.“

„S pokojným srdcem doufám, že mě Pán Bůh někdy zase ze zajetí vysvobodí. Kdyby to však mělo být naposledy, co vidíš, nejmilejší dcero, tvář otce svého a kdybych až do smrti v žaláři chřadnouti musil, tedy mi dopřej té jediné potěchy, abych si mohl v bídě své mysliti: „Růženka má nezapomene na otcovské napomenutí — ona

sleduje šlépějí nábožné matky své, ona je hodna svých rodičů a v Pánu zesnulých praotců. A byt i v osamělém, temném žaláři poslední hodina mi uhodila, žádné oko mě umíratí nevidělo, žádné ucho moje poslední vzdechnutí neslyšelo, žádná přívětivá ruka mi jemně oči nezatlačila; tedy mi zůstaň při smrti mé předce potěcha, že zůstavuji dobrou dceru — anebo spíše ji nezůstavuji, vždyť za mnou přijde do nebes.“

„Poslední slova nebožky matičky, kteráž by i má poslední slova byla, kdybysi stála při mně v poslední hodině, opakuji tobě v tomto okamžení: „Zůstaň nábožná, nevinná, dobrá; boj se Boha; nespoustěj se našeho božského Spasitele; nikdy nepáchej nic zlého.“ Kdybys měla uslyšeti, že roztrhla smrt okovy mé na věky, tedy si pomysli: poslední slova matky mé byla též poslední, kteráž mi řekl otec při rozloučení! Spravuj se dle těchto slov a Pán Bůh, kterýž z nezpytatelných, avšak zajisté moudrých a láskyplných ohledů matičku už dříve ti vzal, a nyní ti také otce odnímá, zajisté nás opět spojí v nebesích.“

„A hle! — tu jsem vzal právě dnes na krk zlatý peníz na zlatém řetězu, jejž jsem jednou od císaře samého obdržel. Když se prvé nepřátelé dveřma sem hrnuli, ukryl jsem jej tuto pod svým šatem. Ach, nemohu se na něj podívat, aby mne to nebolelo! Jak nestálé a vrtkavé je štěstí pozemské! Tenkrát poctil mě císař tím zlatým ře-

tězem; teď musím jako zločinec nésti tento železný řetěz!“

„Vezmi však předce toto zlaté znamení čestné na památku na mne! Neprodávej je ani v největší bídě. Až nebudu živ, může tobě býti užitečné. Můžeš jím snad někdy dokázat, že jsi ze slavného rodu šlechticů Jedlovických.“

„Krásná vyobrazení a potěšitelná slova na zlatém penízi mají větší cenu, nežli zlato, z něhož je peníz ražen.“

„Hle Oko Páně paprsky ozářeno, na jedné straně s nápisem: *„Když Bůh s námi, kdo proti nám!“* — upomínej tě vždy na to, že nás Oko Boží všude vidí a vždycky nad námi bdí, a že se nemá ničeho obávat, kdož koná všecko jako před Tváří Páně a hříchů se vystříhá.“

„Kříž ve věnci z paprsků na druhé straně se slovy: *„V něm zvítězíš!“* upomínej tě vždycky, na lásku Onoho, kterýž umřel za nás na kříži. My všickni lidé musíme na tomto světě bojovati a trpěti. Věříme-li však v Ukřižovaného, jsme-li náležitě poslušni svatých přikázání Jeho, žijeme-li v lásce a trpělivosti dle Jeho krásného příkladu, důvěřujeme-li v Jeho všemohoucí milost, doufáme-li v Jeho zaslíbení: pak můžeme vše zlé přemoci a vše protivné s radostnou myslí snesti.“

„Bůh dopustil teď na nás ovšem velké utrpení! Avšak což je utrpení toto proti mukám, skrze něž božský náš Vykupitel do slávy své vešel! V slávě jeho budeme my také podíl míti,

když zápas pozemský šťastně dokonáme a v dobrém setrváme až do konce.“

„A teď poklekni, nejmileší dcero, abych tě požehnal.“ Růženka plačíc klekla, sepjala ruce a sklonila líbeznou tvář plnou nevýslovné žalosti a pobožnosti. Otec položil spoutanou ruku na hlavu její, řka: „Bůh všemohoucí požehnej tě a milost Pána a Spasitele našeho budiž s tebou na věky.“

Růženka rozplývala slzami. Otec ji obejmul ještě jednou a pravil, sám se daje do pláče: „Nikdy na tebe nezapomenu a v žaláři budeš vždycky za tebe modlit. Slib i ty mně, že nezapomeneš na má upřímná otcovská napomenutí, nýbrž že se budeš věrně dle nich spravovati a také za mne se modlit.“

„O všecko!“ vzdychla Růženka, „všecko s radostí učiním, cos mi řekl; jenom s jednu věc nejsem! Ach nemohu, *nemohu* tě opustiti! O nežádej toho, abych prchla! Snad mohou pohnouti prosby a horoucí slzy mé toho nelidského rytíře, aby mi dovolil, jíti s tebou do zajetí a sloužiti tobě v žaláři.“

V tom se strhl poznovu hřmot na hradě. nepřátelský rytíř poručil svým lidem odtrhnouti; jenom několika rozkázal, aby zůstali na hradě posádkou. Několik zbrojnošů vrazilo do jizby, kde byl spoutaný rytíř. Růženka se pevně držela otce a prosila, aby ji s ním odvedli do žaláře. Násilně vytrhli ji z rukou jeho.

Otce jejího vedli dolů, na dvůr hradní, děsivě osvětlený několika hořícími smolnými pochodněmi.

Brána hradní byla otevřena do kořán. Lidé Kuněrického ji otevřeli. Množství bojovníků na koních, jichž každý ještě prázdného koně vedl, vrazili na hrad. Oř bojovný Kuněrického, ozdoben třpytivou uzdou a nachovou pokryvkou, nacházel se také mezi nimi. Výborného, veleslavného rytíře Jedlovického posadili na špatnou káru. Dva velké vozy, jemu patřící, stály tu vysoce naloženy naloupeným zbožím. Otec Růženčin musil se na to dívat, kterak vyvedli tažné jeho koně ze stájí a do vozů zapřahali. Dobrý ten muž, nejsa ještě od poranění docela uzdraven, třásl se na bídném, nekrytém vozejku zimou a mokrem dřív než se vyjelo.

Konečně přišel rytíř Kuněrický na dvůr a vyšvihnul se na kůň. Jízdečtí obklopili káru. Výskajíce vyjeli spěšně v divokém lomozu branou přes bouřící, padací most.

Po příkrém vrchu jelo se volněji. Růženka dohonila tah. Kuněrický jel vedle káry, na níž seděl otec její. Plačíc a bědujíc vtlačila se mezi káru a oře Kuněrického a prosila s pozdviženými, sepiatými rukama, aby si směla sednout k otci. Kuněrický však dělal, jakoby jí neslyšel; ani se na ni nepodíval a ohlížel se zasmušile vůkol sebe, maje levou ruku podepřenou o bok a v pravé drže obnažený meč.

Dole pod kopcem zvolal Kuněrický: „Teď ku předu!“ Všickni bodnuli koně ostruhami; povozníci šlehli koně biči a v divokém spěchu od-

jelo všecko. V dešti a bouřce běžela Růženka za nimi, dokud síla stačila tak dlouho, až se jí ztratil s očí celý tah v lese a temnosti.

Částka pátá.

Růženka beře útočiště k chudobnému uhlíři.

Růženka, kteráž posud málo kdy s hradu přišla, samotna však ještě nikdy ven nepáchla, nacházela se teď ve tmavé noci v širém poli samotná v dešti a bouři. Nevěděla, kam se obrátit. Dlouho hledala nadarmo suché místočko, kde by se posaditi a dne dočkati mohla. Konečně přišla k houštině mladých smrčků, pod nimiž se před větrem a deštěm poněkud ukryla. Nebála se pranic, že zde musí zůstat samotna přes noc. Pro zármutek nedbala na hrůzu té strašlivé noci. Na nic jiného nemyslila, leč na otce a plakala, bědovala, modlila se — že by se byl nad tím kámen pohnouti mohl.

Když se začalo ranní nebe rozjasňovati, vylezla z houští a ohlížela se na vše strany. Věž otcovského hradu, poněkud osvětlenou ranním rozbřeskem viděla už vystupovat z jedlových lesů a dala se znova do pláče.

„Jak ráda bych,“ vzdychla tesklivě, „otcovský příbytek ještě jednou navštívila! Snad bych tam našla ještě některého sluhu otce mého, jenž by se nade mnou ustrnul a mně k dobrému Bořitovi cestu okázal. Domov ale, kde jsem zrozena a vychována, je snad pro mě navždy už zavřen. Sotva že jsem z hradu vykročila, zavřeli za mnou bránu a zdvihli padací most. Otcovský hrad můj je teď proměněn v sídlo nepřátelské!“

Smutně kráčela dole podle vrchu k lesu, v němž přebýval poctivý uhlíř. Stranu tuto znala z vyprávění otce svého jen poněkud. Hluboko v lese čněly dvě divoké, temné hory, plny jedlí. Mezi nimi stál příbytek uhlířův. Bylo tam asi dvě míle cesty. Růženka si bystře oba kopce do oka vzala a pustila se v tu stranu, tak jakoby chtěla uprostřed mezi nimi projíti. Avšak v pustém lese nebylo cesty ani stezky. Musila se namáhavě skrze houští proplétati, tu močál obejít, tu zase skrze potok probřednont. Les, čím dále přišla, byl tím hustější, tak že nemohla od obou kopců ničehož vidět. Zatím bylo už odpoledne a pořád ještě nechtěl se kopec ukázati. Růženka kráčela zmužile dál. V tom začalo náhle něco v houští mocně šustět a praskat, sotva deset kroků od ní. Veliký jelen s vysokýma zubatýma parohama zdvihnul se, blikal na ni černýma, silně rozevřenýma očima, obrátil se stranou, prorazil si křovím cestu a utekl.

Neunaveně kráčela Růženka dále. Tu ji náhle uleklo hrochání divoké svině. Růženka se

tam podívala. Ohromné to zvíře rylo v bahně; vstalo, dívalo se vztekle malýma očima a hrozilo strašlivými zuby. Růženka dala se kvapně na útěk a běžela, sotva ducha popadajíc, kam až mohla. Pro husté křoviny nemohla konečně dále. I usedla unavena pod strom, hodlajíc na nejnižší jeho větev vylezti, kdyby divé zvíře za ní jíti mělo. Ustavičně poslouchala, všecko však zůstalo ticho a pokojno.

Při tom však dočista zabloudila a nikterak nevěděla, kudy jíti má — a slunce sklánělo se již na západ! „Ach,“ vzdychla Růženka, „budu snad musít v tomto strašném lese mezi divokými zvířaty zůstat samotinká přes noc.“

Hlad, jejž pro zármutek nad neštěstím otčovým posud málo cítila, začal ji teď tak velice mořiti, že se až bála, že zahyne. Skoro celá zemdlená hladem a namaháním dala se dále na cestu a dostala se na malé návrší v lese, s něhož se volněji ohlédnouti mohla. Černé mračno s ohnivým krajem zakrývalo zapadající slunce; celé vůkolí bylo temné, kalnou, modravě rudou parou zahaleno.

Růženka klekla a modlila se: „Milý Bože!“ pravila mezi jiným, „sám pravíš: ‚Volej ke mně v nouzi, já tě vysvobodím a ty mě budeš slaviti.‘ Ach vyplň na mně toto slovo!“

A hle! ještě dokud se modlila, vyskočilo slunce ještě jednou mezi mraky a paprsky jeho pozlacovaly kouř, jenž vystupoval daleko odtud z lesna-

tého údolí. „O Bože můj!“ zvolala radostně Růženka, „chvála Tobě a díky! Tys vyplnil slovo své na mně! Tamto pálí zajisté dobrý Bořita uhlí; vždyť je celý les neobydlen.“ I sebrala poslední sílu a spěchala v tu stranu, kde viděla vystupovat kouř.

Jak Růženka myslila, tak to bylo. Bořita měl milíře na tom místě a kolem vůkol vysekal už hezký kus lesa. Seděl na poraženém kmenu vedle doutnajících milířů. Pařez poraženého stromu, na nějž uhlíř čtverhrané prkénko přibil, sloužil mu za stoleček, na němžto stála večeře jeho, chléb, máslo a džbán vody. Sekera a pohrabáč ležely vedle něho v trávě. Díval se na zacházející slunce a zpíval silným hlasem večerní píseň tak nábožně a tak nahlas, že se to rozléhalo kolem v lese. S radostí poslouchala Růženka hlas jeho a chvátila ještě víc.

Když dobrý Bořita Růženku z daleka uviděl, aniž ji byl ještě poznal, divil se, kterak jen tak útlá slečinka sem do pustého lesa přichází. Když ji ale poznal, vyskočil, pozdravil ji hlasitým voláním už zdaleka a spěchal jí naproti. Stisknul ji silně ruku a potřásl jí, a uleknut pak prosil velmi zdvořile za odpuštění, že útlou její ručičku začernil a umounil.

Nato projevil své užasnutí nad tím, že ji zde nachází. „Bože na nebesích!“ zvolal. „Vy to jste, slečinko, Vy sama! Jakž pak sem pro všechno na světě přicházíte, samotinká, tak pozdě na

večer? Jistotně jste zabloudila. Inu,“ prohodil svým žertovným způsobem, „přicházíte právě v čas. Stoluji zde dnes večer veřejně přede všemi jedlemi a smrky, duby a buky a večer je právě na stole. Pojdte, posadte se ke mně na mé nové dřevěné kanape, odpočiňte si a posilněte se drobet. Neboť musíte ještě dnes domů, tu není pomoci. Otec váš by nemohl starostí celou noc ani oka zamhouřit, tak jako že mi říkají Bořita!“

„Ach otec můj,“ zvolala Růženka a pro pláč a vzdychání nemohla dále skoro ani promluvit. „Což nevíte, co se strašlivého stalo?“

„Otec váš, statečný rytíř!“ zvolal uhlíř náramně ulehnout. Kdyby byla tvář jeho čmoudem a prachem uhelným tak učouzena nebyla, zajisté by byla zbledla jako zeď. „O nejmilejší slečinko Růženko,“ pokračoval dále, „mluvte pro Pána Boha, mluvte! Povězte, co se děje! Co se mu stalo?“

„Ach Bože!“ vzdychla Růženka, „Kuněřický zajal ho předešlé noci a v řetězích spoutaného odvezl ho na Smrkovnici.“

„Ten!“ zvolal uhlíř a chopil se pohrabáče. „I aby ho! — Avšak,“ pravil pokojněji, „nebudu proklínati! Má-li však ho ukrutný Kuněřický ve své moci, pak je zle! Povězte mi však, jak se to stalo. Ani nepochopuji, jak to jen bylo možná. Vždyť jsem teprva včera večer od vašeho otce odešel a všecko tam bylo ticho o pokojno. Jakž

mohl Kuněrický takový nedostupný hrad v jediné noci dobyti?“

Růženka sn posadila vedle Bořity na kmen a začala vypravovati. Poctivý muž pozoroval však brzy, že hlady a zemdlením sotva už mluví. Se srdečnou upřímností dal jí chléb s máslem, jenž byl určen pro něho. Růženka jedla a napila se k tomu chvilkami čisté pramenité vody ze žbánu. Ohníček v milíři svítil k té skrovné chudičké večeři. Růženka však předce ujišťovala, že jí co je živa jídlo a pití tak dobře nechutnalo jako tenkrát!

„Ovšem, ovšem,“ přisvědčil uhlíř. „Hlad je drahocenné koření, takové se nenachází v kořenkách boháčů, my chudí lidé máme je darmo. Tak vyrovnává Pán Bůh všecko!“

Když se Růženka posilnila a Pánu Bohu za dary Jeho srdečně poděkovala, vypravovala obšírně, co se sběhlo s jejím otcem. S otevřenou hubou poslouchal uhlíř; nevražil mezi tím na ukrutného Kuněrického; bědoval pro dobrého pána svého a častěji přejel oči rukou, aby utřel tajně slzu. Když ale uslyšel, že otec Růženčin dceru svoji na něho odkázal, nemohl se, pohnutý tak velkou důvěrou, slzí zdržeti, a dal se do hlasitého vzdychání.

„Inu, inu, nejmilejší slečinko!“ pravil pak, „tak dobrého pána nemůže Bůh nechat vězet. On mu zajisté zas pomůže z té vlčí jámy — z proklaté Smrkovnice. Přivádíť Bůh do jámy

a vyvádí zas ven. Ponechte jen všecko milostivému Pánu Bohu a vše bude zas dobře. Co však se vás týče, nejmilejší slečinko — zde vidíte hořící milíř — řekněte jen slovíčko a já skočím do něho. Pro vás a otce vašeho půjdu do ohně. Teď ale potřebujete přede vším odpočinutí. Do mého příbytku bylo by vám daleko. Mám tu však boudu, jak je uhlíři stavívají a v ní je zrovna místa pro jednoho člověka. Hledte, tam pod těmi třemi buky stojí a oheň z milíře právě na ni svítí.“

Bouda záležela z několika šikou k sobě zaražených kolů, chvojí propletených a hustým drnem pokrytých. „Nemáť ovšem bouda čtyř stěn,“ pravil Bořita s úsměchem, „bouda sama je pouhá střecha, ale ona je tak hustá a pevná, že nepronikne ani jediná krůpěj dešťová. Postel v boudě je z nejkrásnějšího suchého mechu. Pěkná rohožka z lýka, já ji sám pletl, je zároveň záclonou u postele a dveřma. Ujišťuji vás ale, má-li člověk dobré svědomí, jako vy, a jeli k tomu ještě umdlen, spí se tam tak dobře, jako v peřinách prachových pod zlatými nebesy s nachovými záclonami.“

I dovedl slečinku do boudy a sedl si pak nedaleko milíře pod několik hustých jedlí, na drnové sedátko, které si tam byl udělal. Celou noc přemýšlel o tom, co vypravovala slečna. Nejvíce ho bolelo pomyšlení, že byla pomoc, kterou jemu samému otec Růženčin proti Kuně-

řickému poskytnul, aspoň z částky příčinou zajetí šlechtného rytíře. Škrabal se stokrát za ušima a přestrkával ucmuděnou čepici s jedné strany na druhou, konečně však ji smeknul, vzal ji do sepnutých rukou a modlil se vroucně, aby zachoval Bůh šlechtného rytíře, dobrou slečinku však aby zatím potěšil.

Na spaní ani nepomyslí; Růženka však usnula hned a spala pokojně až do bílého dne, ačkoli při svítání hrozný vítr skrze ohebné jedle hučel a celým lesem několikrát prudký lijavec prošlehával.

Částka šestá.

Růženka v příbytku u hlířském.

Když se rozednilo, utišil se vítr. Mraky se rozptýlily. Všecko bylo ticho a vrchole jedlí stkvěly se v nejčistším ranním červánku. Uhlíř naslouchal chvilka, zdali se slečinka ještě nehýbe. Několikrát se domníval, že se už probudila, těšil však se pokaždé, když tomu tak nebylo.

„Můj Bože,“ pravil, „jak velice jí přeju odpočinutí! O, spaní je velké dobrodiní Boží! Tichým snem zapomínáme na všechny bolesti, na

nějakou dobu sprostuje nás břemena, které máme nésti a dává nám novou sílu, abychme je zas na se vzítí mohli. Milý Bože,“ pokračoval v pohnutí a smeknul čepici, „budiž pochválen za to Tvé tiché dobrodiní — za spaní. Tak asi tuším bude to i s bratrem jeho, delším snem pod zelenou pokryvkou z drnu. Ba toto, ovšem mnohem tvrdší spaní, je zajisté ještě větší dobrodiní. Ono nás vysvobodí na vždycky ze všeho utrpení, a když dílo své dobře dokonáme, bude na ně následovati nejblaženější procítnutí.“

Za chvílku na to přišla k milířům Anežka, dceruška uhlířova, velmi přívětivé, dobrosrdečné děvčátko. Na ruce nesla košík a v něm zároveň snídání, oběd i večeři pro otce. Na tváři otcově hnedky viděla, že to nebylo s očima jeho v pořádku; že plakal a má těžký kámen na srdci. I ptala se, co mu schází. On jí pokynul, aby byla tichá, by nezbudila slečinku, vedl ji na sedátko pod jedlemi a vypravoval jí, co se na Jedlově stalo; a dobrá ta dívka plakala, že tekla slza za slzou.

Mezi tím probudila se Růženka. Ranní slunečko svítilo jí zrovna v útlou tvář malým okénkem v boudě, kteréž byl uhlíř nechal, aby se skrze ně po milířích podívat mohl, a probudilo ji. Když se vzpamatovala, kde je, dala se poznovu do pláče. Se slzami na líbezných tvářích vyšla z boudy. Uhlíř a dcera jeho vstali se sedátka a šli proti ní.

„O nikoli tak, nejmilejší slečinko!“ pravil uhlíř, „nepozdravujte krásné jitro hned slzami. Hledte, jak je nebe krásné a jasné po předešlé bouřlivé noci, jak se třpytí čistounké kapičky na mladých větvičkách jedlových a na jalovci, a jak teple a líbezně slunéčko svítí! Tak přejde také zas bouře, která uchvátila vás a vašeho otce. Po dešti svítivá zase slunéčko, po žalosti přichází radost. Důvěřujte v Pána Boha, od něhož přichází jasno sluneční i déšť, radosti i žalosti.“

Růženka i Anežka pozdravily se co nejprívětivěji jakožto staré známé od dětinství. Už dlouho se neviděly. Každá se tomu divila, jak velice druhá vyrostla. Anežka pak odkryla košík. Vyndala z něho hliněnou lahvici, nalila sladké mléko na čistou hliněnou mísu a postavila ji na prostý stoleček. Pak vyndala čerstvé máslo a jadrný chléb z košíku a zvala slečinku k snídání. Růženka sedla na kmen, nalámala si chleba do mléka, jedla lžicí úhledně vyřezávanou z javorového dřeva, a pak snědla ještě kousek chleba s máslem.

Když byla syta, k Bohu se pomodlila a uhlíři poděkovala, pravil prostosrdečný ten člověk:

„Teď, nejmilejší slečinko, jděte s mou Anežkou do příbytku mého a zůstaňte tam, až Pán Bůh pomůže. Já budu zatím zde přemýšlet, zdali bych s pomocí Boží pro vás něco učinit nemohl. Jděte tedy s Pánem Bohem! Až milíře vypálím, přijdu za vámi. Ať mi ale mezi tím nejste tak smutna a tak mnoho nepláčete! Tru-

chlivost nic nespomůže a pláčem tu věc nena-
pravíme. Slyšte, jak ptáčátka vůkol po stromech
ranní své písničky tak vesele prozpěvují! Milý
Bůh stará se tak laskavě o ta nebohá zvířátka;
proto jsou tak vesela. O vás, nejmilejší slečinko,
a otce vašeho postará se zajisté ještě laskavěji.
Protož buďte vesela a dobré myslí; ty však,
Anežko, veď slečinku opatrně pod paždí po pří-
krých skalnatých stezkách a pozdrav maminku.
Tak — teď jděte spolu a Pán Bůh vás provázej!“

Růženka s Anežkou daly se na cestu kame-
nitou, skoro nedostupnou pustinou, u prostřed
níž stál příbytek uhlířův. Nejprve musily dobrou
hodinu vysokým, temným lesem jedlovým, nema-
jící ani skutečné stezky. Pak se dostaly k ne-
smírným, houštím a mechem porostlým skalám,
mezi nimiž se úzká pěšinka vzhůru vinula. Dlouho
musily vzhůru jíti. Teď je vedla uzoučká stezka
podle vysoké skalní stěny okolo hlubokých pro-
pastí, ve kterých vršky nejvyšších jedlí pod sebou
spatřovaly. Konečně se šlo zase strašnou roz-
valinou skalní velmi dlouho a velmi příkře dolů.
Růženka se dívala z propasti úzkostlivě vzhůru
k nebetyčným, porostlým skalinám, kteréž visely
hrozivě nad její hlavou a sotva s píd široký prou-
žek čistých, jasných nebes mezi sebou prokukovati
nechaly.

„Ach, Anežko“, pravila, „kamž mě to vedeš?
Bojím se, zdali nalezneme odsud východu, anebo
se snad ještě do hroznější pustiny dostaneme.“

Sotva že to dořekla, rozevřely se skaliny stranou, a malé údolíčko, podobné květoucí zahradě, leželo před ní v jasném paprsku slunečním.

„O jaká to krása!“ zvolala Růženka, „mně je tak, jakobych přicházela z pouště do zaslíbené země.“

Bylo jí velmi lehce okolo srdce; ozývala se v ní blahá naděje, že dopřeje Pán Bůh tak radostný obrat podobným způsobem jejímu smutnému stavu a že ji přivede k štěstí, třeba po drsnatých cestách.

Nahoře v údolíčku znenáhla se k dívkám snižujícím, stál domek uhlířův s nízkou, daleko přes stěny přesahující střechou. Domek byl vystaven ze dřeva a nahnědlá barva dřevní na něm nebyla oku nepříjemná. Tmavězelené jedle vystupovaly za domkem, vůkol něhož stály mladé, běle a červeně kvetoucí stromy. Potůček jako křišťál jasný hrčel vedle domku. Celé údolí skvělo se čerstvou zelení a líbezným kvítím všech barev. Vysoké skály a stromy, jimiž bylo údolí kolem do kola obstoupeno, bránily chladným větrům, tak že počínalo v dolince jaro vždy o něco dříve.

Nejniže v údolí pásly se dvě krávy, stranou mezi porostlými skaliny prolézaly kozy. Malá, dobře chovaná zahrádka, ohražena plotem z je-dlových oklestků, zelenala se a květla podle domku. V jednom rohu na zahrádce byl včelník

s ouly ze slámy pletenými; včeličky bzučely všudy vùkol a pilně do oulů snášely. Několik slepic hrabalo v písku přede dveřma u domku.

Růženka vešla do sednice a zemdlena usedla na dřevěnou lavičku. Světnička byla velmi čistá a z malých jasných oken byla překrásná podívaná do skalnatého údolí.

Bylo již poledne. Uhlířka vařila v kuchyni. Uslyševši ale dceru s někým mluvit, přišla honem do jizby. Slečinku přivítala s nevýslovným plesáním.

Domnívalať se, že přišla Růženka jen milou návštěvou. Když ale zvéděla, jak se věc nachází, dala se do hlasitého pláče. Brzy však se opět zpamatovala i těšila Růženku co nejlaskavěji, řkouce :

„Nejmilejší, předobrá slečinko! vítám vás z celého srdce v našem malém údolí a v naší chudobné chýži. Hleďte domeček tento, jejž dal vystavět pan otec váš, stavěl, aniž o tom věděl, pro vás. Vám teď bude zúplna patřiti. Přebývejte zde jen hodně jako doma, jako ve svém vlastním majitku, dokud vás a pana otce vašeho Pán Bůh zase do vašeho zámku nedovede, což On zajisté brzy učiní. My všickni se zatím horlivě přičiníme, abychme vám ve všem náležitě posloužili.“

Růženka pravila měkce : „O můj Bože, jak mílo je člověku, nachází-li v neštěstí dobré lidi!“ Jak velice děkuji vám za lásku vaši! Jak dobré

je mi teď, že byl otec můj k Vám vždycky do-
brotivým!“

Dobrá uhlířka měla však najednou zcela jiný
zármutek, jenž aspoň pro ni skrovným nebyl,
a pro zármutek Růženčin zapomněla teď na svůj.

„Ach,“ pravila, „mám tak milou a vzácnou,
tak vznešenou návštěvu a nevím, čím bych sle-
činku uctila. Dnes nemáme nic k jídlu než kaši
z ovesné krupice, ta však je tak hustá a pevná,
žeby se na ní mohlo skákat. Nevím, co si mám
počít. Kdyby jenom už poledne nebylo! Avšak,
Anežko, ukrať slečince zatím dlouhou chvíli. Po-
dívám se do kuchyně, co bych mohla z mouky
a vajec, mléka a másla uvařit.“

Růženka ji nadarmo hleděla upokojiti. Sta-
rostlivá hospodyně šla zatím do kuchyně a při-
nesla asi za půl hodiny na stůl několik jídel,
kteráž byla v skutku velmi chutně přistrojena.
Znovu však se začala vymlouvat.

„Piva a vína nemáme,“ vzdychla, „milostivé
slečince musit vodu na stůl dáti, nesluší se. Zde
je to k zoufání! Dnes ponejprv co jsem živa
bolí mě to, že jsme tak chudí.“

„O má milá Kedruto,“ pravila Růženka,
„ani nevíte, jak jste bohatí a šťastní v nemajetno-
sti své. Nechci ani mluvit o stravě vaší, při níž
jste všickni čerství a červení, zdraví a silní a
která i mně velmi dobře chutná. Máte však něco
lepšího nežli vzácné pokrmy a drahé nápoje —
totiž tiché, pokojné živobytí. O jak velice blaží

srdce mé tato tichost a pokojnost v klidném vašem údolí! — Jaký nepokoj naproti tomu byl na našem hradě! Jak se musil otec můj při všech svých bolestech trápit s rozličnými světskými pletkami; jak často obtěžovali ho lidé, jenž byli v rozbroji, jak často zarmucovaly ho smutné zprávy válečné, a jak strašlivé bylo poslední nepřátelské přepadnutí! O buďte rádi a děkujte Bohu za tento přívětivý příbytek, v němž místo lomozu světského a troubení válečného nic jiného neslycháte leč zpěv ptactva lesního a kokrhání kohoutí, zvonky vašich krav a rolničky koz. Ráda bych tu zůstala až do smrti, kdyby tu jen také otec můj byl.“

Částka sedmá.

Růženka děvčetem uhliřským.

Poctivý uhliř Bořita nedal se několik dní ani vidět ani slyšet. Dceři, když mu zase potravu do lesa přinesla, řekl jenom, že poveze to uhlí do města, aby mu nepřinášela už jídlo, hodlá prý sám brzy domů přijít. Všecky měly už velkou starost o něho. Tu přišel náhle jednoho večera do světnice. Nesl na rameně těžkého srn-

ce a luk i šíp v ruce; nebyloť toho času ještě ručnic. Břemeno své složil na podlahu, pozdravil nejsrdečněji slečinku, ženu a dceru, které se z příchodu jeho velice těšily.

„Prodal jsi uhlí dobře, milý muži?“ ptala se uhlířka.

„E což uhlí,“ prohodil Bořita, „to by teď bylo to nejmenší, kdyby se jen mé zlaté naděje v uhlí nebyly proměnily! Chodil jsem zatím všelikams, o čemž jsem vám dříve nechtěl nic říci. Byl jsem u rytířů, jimž otec naší slečinky dříve z velké nouze pomohl. Vyzýval jsem je, aby dobyli hradu Kuněrického a brannou rukou aby vysvobodili našeho dobrého pána; aneb aby aspoň Kuněrického na honbě přepadli, zajmuli, a tak dlouho v nejhlubší věži uvěznili, až pustí našeho pána a navrátí mu všecken naloupený statek. Všechno mé domlouvání bylo však darmo. Rytíři pravili, že je Kuněrický příliš mocný, podniknutí to příliš nebezpečné, mohlo prý by se zle zdařiti, musí prý se čekat, až ostatní přátelé pánovi z války se vrátí; pak prý snad bude možno, o to se pokusiti. Po vás, milá slečinko, neptaly se ani ty ochablé duše. Nad tímto nevděkem div jsem krvavé slze neprolil! Ani jsem jim o tom neřekl, že jste, milá slečinko, u nás; ani jsem se žádného nezeptal, zdali by vás přijal na svůj hrad. Lépe učiníte, když u nás zůstanete — avšak si to můžete ještě rozmysliti.“

„Tu není nic na rozmýšlení,“ pravila Růženka

„stokrt radši zůstanu u vás — chcete-li býti tak dobří a nechati mne u sebe.“

„Necháme-li vás u sebe?“ zvolal uhlíř se slzami v očích, „myslíte snad, že jsme na to zapomněli, kterak mě vysvobodil šlechetný pan otec váš z rukou ukrutného Kuněrického? Jak mě tak přívětivě na hrad přijal se ženou a dítětem? Dům a pole a všecko, co je naše, máme od něho. Nejnevděčnější lidé byli bychom na světě, kdybychme takových dobrodiní nezpomínali. Ne, ne, tak nevděční nejsme! Pročež zůstaňte u nás, nejmilejší slečinko! Budu vám otcem, Kedruta má i Anežka budou vás na rukou nosit. Všickni vynaložíme všecko, abychme vám učinili snesitelným tento osamělý příbytek. Věřte mi, slečinko: největší blaženost nalezneme v tom, když budeme moci dobré prokázati tak hodné slečince, dcerušce našeho dobrodince a pána.“

Pak vzal srnce, kterýž ještě na zemi ležel, zas na rameno, řka: „Musila jste několik dní vzít s postním jídlem za vděk, milá slečinko; z čerstvých srnčích jater budete dnes mít výbornou večeři. Sám je přistrojím, dělal jsem to často, když jsem býval s otcem vaším na honbách.“ Po těch slovech odnesl zvěřinu do kuchyně.

Následujícího dne změnil mnoho v domku, aby měla Růženka slušnější přebývání. Nejlepší jizbu nahoře odhodlal pro slečnu, a zřídil ji tak dobře, jak jen mohl. „Tak slečinko,“ pravil, když byl s prací hotov, „teď máte aspoň trochu po-

řádku. Co jíst budete také mít, chvála Bohu. Vždyť patří všecka zvěř ve velkých vůkolních lesích vašemu panu otci; já vám nastrílím v hojnosti srnců a zajíců, divokých kachen a sluk; ba kdybyste chtěla i celé jeleny a divoké svině.“

I prováděl Růženku údolím a Kedruta i Anežka s radostí je provázely. Okazoval jí pole a luka, při čemž ustavičně vychvaloval velkomyšlnost dobročinného otce jejího. Pak ji vedl do zahrádky a poněvadž měla Růženka ze včeliček radost, daroval jí nejkrásnější oul. Ano, protože včeličky šťastně přes zimu byly vydržely, ukrojil hned pro slečinku několik pláství, v jichžto šestihraných buňkách se lesknul med jak průzračné zlato.

Nikdy pak nepřicházel od milířů, aby jí něco nepřinesl — tu mošničku ze smrkové kůry plnu zavánějících jahod, tu košíček raků, tu zas uzlík dobrých hříbků. Chytil jí párek hrdliček, pro které udělal sám klec s velkým namáháním. Jednou přivedl s sebou mladou srnku z lesa, která za ním běžela jako pejsek; on ji ochočil pro Růženku a zvířátko jí také brzy přivyklo. Když několik dní doma zůstal, vyrážival ji velmi dobře, vypravoval jí o šlechetných rytířských činech otce jejího a o nábožnosti a dobročinnosti nebožky matky její z dřívějších časů velmi mnoho, co Růženka ještě nevěděla. Toto vypravování starého věrného sluhy bylo pro ni vždy nejen příjemné, ale i poučné.

Dobrá uhlířka neodevzdala mužovi nic na

ochotnost. S bolestí zvěděla, že přišla Růženka o všecko prádlo; starala se jako matka, aby jí velmi brzy zas nějaké opatřila. Vzala plátno z truhly a přistříhla z něho na několik košil pro Růženku; dala jí nitě k pletení punčoch a litovala jen toho, že ty věci pro slečnu dosti tenké nejsou. Pilná ta hospodyně upředla v zimě příze na kousek velmi tenkého plátna. Jakmile ode tkalce přišlo, darovala je šlečně, načež bez prodlení na zelený drn u potůčka k bílení nataženo bylo. Dary tyto byly Růžence dvojnásob milé a zácné, protože jich potřebovala a nad to ještě užitečně se s nimi zaměstnávat mohla.

I Anežka byla šlečně družkou velmi příjemnou a laskavou. Spolu pracovaly a obveselovaly se. Růženka učila ji šít a štrykovat. Velmi pilně polévaly spolu plátno u potůčka. Zahrádku u domu obstarávaly spolu a Růženka v ní nacházela velmi mnoho potěšení, ačkoliv tam nebylo nic jiného vidět leč nejpotřebnější zeleninu, salát a zeli, česnek a cibuli, řetkev a řípu, zahradní hrášek a fazole a pak pro okrasu několik žlutých měsíčků, plamennou řeřichu, modrý svlaček a zde onde mák s květem nachové barvy.

Procházívaly se spolu podle stříbrojasného potůčku v květoucím údolí a v krásném lese; dívaly se na pružné rybičky v čistou vodě a házely jim s lávky se zábradlím drobečky; poslouchaly zpěv rozmanitých ptáčků, které Anežka jmenovati uměla, sbíraly jahůdky; trhaly rozličné

květiny, z nichž měla Růženka obzvláštní radost. Nikdy však nebyla slečinka jak náleží veselá, vždycky jí leželo na mysli neštěstí otcovo. Často nevěděl nikdo, kde byla, a po dlouhém hledání našli ji v hluboké temnosti lesní anebo ve skalní jeskyni, kde se modlila za otce, horké slzy prolévajíc. Čím dále, tím to bylo horší. Jenom tehdy rozveselila se, když se spolu s uhlířovic o to radili, jakby drahému zajatému bídu jeho usnadnili, anebo dokonce jakby mohl být vysvobozen.

Jednou v neděli seděli všickni čtyři u oběda a mluvili, jak obyčejně u stolu, o vysvobození dobrého rytíře z vězení. Skrovný oběd byl brzy odbyt a jenom talířek žlutých hub smažených na másle s kořeným kmínem stál ještě na stole.

Uhlíř, jenž jedlé houby od jedovatých velmi dobře rozeznati uměl, sbíral je velmi opatrně pro Růženku, proto že je tak ráda jedla. „Jezte, jezte!“ pobízel slečnu, „my si hub mnoho nevšímáme. Vznešení však lidé myslí Bůh ví co na nich je. Jindy jsem nosíval mnoho hub na váš hrad, zvláště smrže, které nikde tak hojně nerostou jako na uhelništích. Jiný uhlíř, tam za horou v lesích Smrkovnických posílával jich taky velmi mnoho na Smrkovnici. Jedna jeho dcera přišla tam dokonce k vrátnému do služby. Vrátná však, která prý má být hotový drak, vyhnala to děvče před několika dny a tu se zařekl můj učouzený pan kamarád, kterýž je také náležitý pudivítr, že tam žádných hub už nepošle a kdyby

lidé třebas na hlavách pro ně přicházeli a ho o ně prosili.“

Růženka, jenž posud zamyšlená byla, vyskočila náhle od stolu a zvolala radostně: „Nalezla jsem teď, jak to může jíti! Přestrojím se za děvče uhlířské, ponesu houby na hrad, budu hledět získati si přízeň vrátné, dostanu se k ní do služby, a pak to již přivedu tak daleko, abych otce spatřila, mnoho dobrého mu prokázala a jej dokonce snad vysvoboditi mohla. O Bože!“ zvolala s sepiatýma k nebesům rukama, „dej požehnání své k tomuto vnuknutí.“

Uhlíř vrtě hlavou udělal: „hm ! hm!“ a namítal proti tomu ledacos. Růženka však vyvrátila všechny námítky a on musil povoliti. Vyšla ze dveří a za několik minut vrátila se přestrojena za děvče uhlířské. Svě dlouhé, blankytné šaty proměnila s oblekem Anežčinyňin, jenž byl úhledný a čistý. Červený živůtek, černý kabátek, zelená sukně s jasnobělou košilí a též bílou zástěrou, všecko bylo na ní jako ulito a též slaměný široký klobouk slušel jí velmi dobře.

Uhlířka i Anežka měly z toho srdečné potěšení, vidíce slečinku jim podobně přistrojenou; tleskaly radostí rukama a byli k ní teď mnohem důvěrnější než dříve.

„Ty šaty sluší vám převýborně,“ pravila uhlířka, „avšak líbezná vaše tvář, jenž je krev a mlíko, a vaše útlé, bílé ručinky nehodí se

k tomu. Z toho pozná hned každý, že nejste děvče uhlířské, nýbrž milostivá slečinka!“

Bořita znal neškodný prostředek, jímž se dala tvář její a ruce na hnědo obarviti, a barva ta dala se snadně zase smýti. I zkusil to hned a uhlířka s Anežkou zvolaly: „Teď to půjde jistě; živá duše vás teď nepozná!“

Růženka chtěla se hnedle druhého dne na Smrkovnici odvážit. Bála se, aby jí nepředešlo nějaké jiné děvče.

„Tedy to zkuste ve jmenu Páně,“ pravil uhlíř. „Ještě dnes večer nasbírám vám nejkrásnějších hříbků a několik nití suchých smrží bude ještě viset v komoře. Anežka nechť vás vyprovodí až na konec lesa na onen malý pahrbek, kdež stojí tři kamenné kříže. Odtamtud je Smrkovnici vidět a nemůžete pak už zabloudit. Tam u těch tří křížů u lesa ať na vás čeká, až se vrátíte.“

Druhého jitra velmi záhy byla Růženka již pohotově na cestu. Vzala košík s houbami na ruku; Anežka nesla jiný košík hojně naložený jídlem. Uhlíř i uhlířka požehnali Růženku srdečně u dveří a dali jí ještě některá moudrá napomenutí. Slzícíma očima dívali se za ní: „To dobré dítě!“ pravil měkce uhlíř. „Musí se jí to podařit, sice by nezůstalo zaslíbení čtvrtého přikázání v síle své.“

Částka osmá.

Růženka hledá službu na hradě nepřátelském.

Růženka v obleku děvčete uhlířského, provázena od Anežky, dostala se šťastně na kraj lesa, jenž ji posud od celého ostatního světa odděloval. Když Smrkovnici s vysokou věží z daleka spatřila, bylo jí, jakoby ji bodnulo něco do srdce.

„Ach Bože!“ vzdychla, „snad až nejhluběji v této věži sedí můj otec! Což asi dělá? Je zdráv? Neumořil ho ještě zármutek a bída v žaláři? Je ještě živ? O kýž se mi podaří, dostat se k němu! Ach Bože, vediž mé kroky a dej, abych milost nalezla před těmi lidmi, ku kterýmž teď jdu!“

Růženka se rozloučila s Anežkou a samotná kráčela dále. Když na vysoký kopec vystoupila a do otevřené hradní brány vstoupila, spatřila na hradě rytíře Kuněrického na vysokém koni, skvostně oděného zelenou a zlatou barvou, s chocholem houpavým z bílého a červeného peří pštrosového na přilbici. Okolo něho bylo několik panošů a lovců na koni, chtěltě zrovna teď na honbu jeti. Dobré Růžence div kolena neklesla když spatřila ukrutného nepřítele otce jejího. Musila sednouti na kamennou lavičku, která stála vedle brány, sice by byla omdlela. V tom

zavzněly lesní trouby a lovci táhli na blízku podle ní. Růženka vstala, aby prokázala rytířovi slušnou poctu. Zpupný však muž sotva se podíval na tu ubohou třesoucí se dívku a hrdě vyjel se svými lidmi branou.

Růženka sedla zase na lávku. Bylo jí nevýslovně úzko a teskno u srdce. I myslila, že bude nejlépe, aby počkala, až někdo na ni promluví. Za malou chvíli přišly dvě malé děti, zastavily se kousek před ní a dívaly se na ni. Růženka je přívětivě pozdravila a ptala se, jak jim říkají. Děti pověděly, jak se jmenují a byly k ní hnedky důvěrnější. Chlapeček Vojtíšek sundal víko s koše, jenž vedle ní na lávce stál a díval se, co tam je. Malá Liduška natahovala ručičku po chrpách a koukoli, které měla Růženka za kloboučkem zastrčeny. Růženka dala Lidušce ty kytičky a oběma dítkám darovala několik sladkých jakubek, kteréž jí uhlířka pro občerstvení do košíčku byla vložila. Všickni tři mluvili spolu tak, jakoby byla Růženka jejich sestra.

Byly to děti vrátného, kterýž se díval tajně z postranního okénka vrátnice, jež tam bylo uděláno, aby bylo snadně viděti, kdo vchází a vychází. Pohnulo to vrátného, že cizí děvče s dítkama jeho tak přívětivě rozpráví. Čistá výslovnost, líbezný hlas, ušlechtilé chování přívětivé dívky uhlířské v úhledném, čistém kroji selském bylo mu nápadné. „Jaktě živ jsem,“ pravil „ne-

viděl tak pořádného, způsobilého děvčete sel-
ského.“

Vyšel ven a zavolal Růženku do jizby. „Co
pak máš na prodej?“ ptal se v sednici přívětivě.

Růženka odkryla košík a okázala houby.
Vrátný se ptal, co za ně chce.

„Co za ně dáte,“ opověděla Růženka, „my-
slím, že nedáte chudobnému děvčeti příliš málo.“

„To je dobrá odpověď,“ pravil vrátný, „po-
čkej tu, sám ty houby do zámecké kuchyně do-
nesu a budu prodávat místo tebe. Už dlouho
neměli tak pěkných hub, ručím ti za to, že ne-
dostaneš málo za ně.“ Vzal košík a odešel.

Brzy na to přišla vrátná s polívkou k obědu
do světnice.

„Jaks přišla sem ty?“ pravila Růžence, „čí
jsi, co tu chceš? Jak se můžeš, ty cizá holka,
opovážit, sem do jizby vstoupit a žádnému nic
neříct? Hned se mi žejbruje ven, sic ti vrazím mísu
do hlavy a dám tě vyštvať velkým psem.“

Děti prosily za Růženku a ukazovaly matce
ovoce a kyticky, které od ní dostaly. Právě se
vracel také vrátný s prázdným košíkem a penězi.

„No, no, stará,“ pravil ženě, „nebuď jen
tak prudká. To děvče je hodné. Už jsem na to
myslil, jestliby u nás nemohla sloužit, protože zas
děvečku potřebujeme. Když jsi ale hnedky tak
z horka nakvašena, nezůstane u tebe nikdo! —
Já však sám zavolal jsem hodné to děvče do
sednice.“

„To je něco jiného,“ pravila vrátná, „to ať jen zde zůstane. Nesmíš mi to ale mít za zlé, milá holka, že jsem se tak rozhorlila; za to sme v chlebě, abychme dávali pozor na cizí lidi.“

„Dobře máte,“ přisvědčila Růženka, „vždyť jste nemohla vědět, že jsem byla volána. Také jsem chybila, že jsem zůstala samotna v cizí jizbě. V tom ohledu chválím horlivost vaši, a prosím vás za odpuštění.“

To se vrátné líbilo. Jen když se jí dalo za pravdu, byla pak už spokojena. „Poněvadž ses o své ovoce s dětma rozdělila, dostaneš také od našeho oběda. Pojd, přisedni ke stolu a jez s námi.“

Růženka jedla s nimi. Obě děti však daly jí tolik práce, že sotva lžící k ústům dáti mohla. Předce však mluvila s nima pořád se zvláštní svou vlídností, odpovídala na všechny otázky jejich, a byla k nim tak přívětiva, že to matku velice těšilo.

Když Růženka prázdný košík na ruku vzala a odcházet chtěla, křičely obě děti: „Zůstaň u nás! zůstaň u nás!“

„Mně by to taky těšilo,“ pravila matka jejich, „kdybysi tu mohla zůstat! Nechtěla bys ke mně do služby?“

„O, od srdce ráda,“ zvolala Růženka, „a za-jisté bych vám sloužila věrně a poctivě.“

„Dobře tedy,“ pravila vrátná, „jdi teď jen domů a promluv nejdřív se svými domácími, a budou-li s tím taky spokojeni, můžeš příští sobotu sem do služby vstoupit.“

K tomu pověděla vrátná ještě, mnoholi jí chce dávat služby a dala jí do košíka kus bílého chleba a kus uzeného masa, řkouci: „Dones to domů na pozdravení a jdi s Pánem Bohem.“

Růženka se za to poděkovala a chvátila radostně k lesu. Anežka seděla nedaleko tří křížů pod lískou a štrykovala. Spatřivši slečinku zdaleka přicházeti vyskočila okamžitě a běžela proti ní, volajíc:

„Chvála Bohu, nejmilejší slečinko, že tu zas už jste. Budete asi hodně hladova a umdlena. Pojdte, sedněte tam na drn pod lísku, kde stojí můj košík, a posilněte se mlékem a chlebem s másmem a povězte mi, jak se dařilo.“

Růženka šla k lísce a Anežka vyndala z košíku žbánek s mlékem, chléb a máslo.

„O dobrá Anežko,“ pravila Růženka, „tyť jsi čekala s jídlem až přijdu, a zatím jsi se ničeho ani nedotkla. Jez pak teď, já tam už obědvala. Na chvílku sednu si však vedle tebe. Musíme si však pospíšiti; nesmímeť se odvážiti v nebezpečnosti noční. Povídat mohu ti i když půjdeme a po cestě mohu třeba i kousek chleba s másmem sníst.“

Anežka zvolala: „Ai, toť mohu já také!“ a obě se daly bez prodlení na cestu.

Hluboko v lese, když slunce už zacházelo, přišel jim naproti uhlíř se ženou, měliť starost o Růženku i Anežku. Dobří ti lidičky těšili se

z toho, že všecko tak dobře dopadlo ; jenom toho jim bylo líto, že teď o svou milou slečinku přijdou.

V důvěrném hovoření dostali se šťastně až domů. Když přicházeli do oudolíčka, byl právě vybědl úplněk jako šafrán žlutý na východu a svítil na tichý příbytek uhlířův. Velmi zemdlena, avšak i velmi potěšena šla Růženka do své komůrky ; modlila se na kolenou než ulehla vroucně k Pánu Bohu, že požehnal počátek jejího podniknutí, a prosila, aby je přivedl také k šťastnému konci.

Částka devátá.

Růženka děvečkou.

Příští sobota, v níž Růženka odejítí měla, byla velmi smutna pro všechny domácí. Růžence bylo velmi těžko, opustiti dobré ty lidi, kteří s ní tak upřímně smýšleli a to příjemné údolí, v němž tak pokojně živa byla — a odejítí na hrad nepřítelův, na něhož bez bázně ani pomyslití nemohla. Také dobře věděla, že se odebírá do služby, v níž na ni zajisté nečekalo malé utrpení.

Avšak s důvěrou v Boha a z lásky k otci svému dala se srdnatě na tu těžkou cestu. Dobrý Bořita a hodná žena jeho vyprovázeli ji až na

konec lesa a rozloučili se s ní v prolévání na tisíce horkých slzí a s nábožným i srdečným žehnáním. Anežka však, jenžto jí malý uzlíček nesla, šla s ní na hrad až do vrátnice.

Vrátná vítala obě velmi přívětivě. „To je hodné od tebe, že stojíš v slovu,“ pravila Růžence, „sedněte si obě, dám vám něco dobrého k jídlu.“

Růženka vzala víko s košíku, jejž nesla na ruce a podala vrátné několik žemniček velmi pěkného lenu jakožto zpětné pozdravení svých domácích. Žena byla ještě přívětivější a řekla: „Ty a lidé tvoji víte, co se sluší; bude se všecko dobře dařit!“ Pro dívky přinesla Růženka hrušky a slívy, množství lískových oříšků a sušených trnek, z čehož měly děti nesmírnou radost. Všecko bylo plno potěšení.

Po jídle rozloučila se Anežka s Růženkou, hořce plačíc. „No, no,“ pravila vrátná, „jen tak neplač! Vždyť nás můžeš častěji navštívit. Bude mi to vždycky milé. A když někdy smrže přineseš, bude mi to ještě milejší, a já ti nad to dám ještě něco od cesty.“

Anežka slíbila, že přijde hodně často a vzdychajíc šla ze dveří. Dobré Růžence však, kteráž se teď nacházela ve zdech nepřátelského hradu, nebylo jinak, než jakoby byla samojediná na celém světě.

Když Anežka odešla, sedla vrátná do velké sesle, jenž stála vedle kamen; vzala na se vážný

pohled a pravila, okazujíc prstem na podlahu: „Růženko, postav se tuhle na to místečko. Musím ti říct několik slovíček. Dej tedy dobrý pozor.“

„Vím dobře, kterak se o mně povídá, že nelze u mne vydržeti; že jsem prc hlivá a zlostná a že jsem měla za pět let skoro dvadcet děveček. To se o mně říká daleko široko v celém vůkolí. O tom ale nikdo nepovídá, jaké chyby ty děvečky měly. Musím ti to tedy povědít.“

Na to začala s velkou horlivostí o posavadních děvečkách vypravovati, a huba jí při tom jela jako meč.

„První,“ pravila: „Barča — avšak nebudu ti povídat, jak se děvečky jmenovaly, abych je nepřivedla do zlé pověsti, nýbrž ti představím toliko chyby jejich před oči. Barča tedy, na kterou jsem se skoro nejvíc rozzlobila, byla velmi hrdá a vysokomyslná, všecko chtěla líp vědět a vždycky chtěla mít ve všem pravdu. Jednou mi spálila svítek tak dočista na uhel, jakoby se tomu umění od uhlíře byla naučila. A při tom byla ještě tak nestydatá a cpala mi do očí, že vyhlíží svítek pěkně žlutě jako zlato, a žádný svítek na celém světě nemůže prý být chutnější. I tu mi překypěla žluč a já ji vyhnala.“

„Druhá byla nedosytná, s ničím nebyla spokojena, pořád jen broukala a byla hotový mrzout. Škaredila se ustavičně, jakoby žvejkala pelyněk. Vždycky měla na stravě co hanět. Víc než desetkrát předstírala mi mnoho práce a malou slu-

žbu. I měla jsem toho konečně dost a řekla jsem jí: Ančo, hledej si jinou službu, kde budeš mít míň práce a víc platu.“

„Třetí byla učiněná lenost. Vždycky se mi zdálo, že se toho nedočkám, až bude s nějakou prací hotova. Nežli hrnec vyplákla, mohlo na něm narůst mechu. Byla tak líná, že se ani sehnout nechtěla. Když sednici zametla, nechala koště ležet přede dveřma a desetkrát šla sem tam přes ně, až jsem já je konečně do koutka postavila. Každé ráno musila jsem ji budit a desetkrát volat: Kačeno vstávej! Bez mála by bylo potřeba bývalo, aby přišel anděl s troubou, aby ji vzkřísil. Tuším, kdybych ji byla někdy ležet nechala, ona by až dosavád spala. Komu by tak líná děvečka byla vhod bývala? I řekla jsem jí, aby šla svou cestou a jestliby k tomu příliš líná byla, že ji dám na trakaři vyvezť.“

„Čtvrtá byla mlsná. Smetana a máslo, maso a slanina, to všechno bylo před ní tak jisté jako před kočkou. Jednou na jaře, v neděli odpoledne chtěla jsem jít až do nejbližší vesnice naproti mužovi, kterýž byl přes pole. Na cestě jsem se obrátila a spatřila, že se kouří z mého komína. Na tom místě sem se obrátila a když jsem do kuchyně vkročila, co spatřím? Má čistá Markytka seděla u ohniště a měla před sebou stát plnou mísu smažených jablek. I ty umučená hodino! já se tu do ní pustila! Horem pá-

dem musila se klidit z domu. Kdož by byl tak nevěrné zvíře jen přes jedinou noc ještě podržel?“

„Pátá byla nečistá v obleku. V neděli a ve svátek chodila si ovšem nafintěna jako páv; ale všedního dne vyhlížela samý hadr, samá špína. Kdyby ji byl člověk vycpal a na pole postavil, byla by nejen ptáky plašila, nýbrž i divoké svině byly by před ní utíkaly. Tu mi sám rytíř odbyl; pravilť, že je to neslušné, aby člověku hned jak na hrad vkročí, takový hastroš do oka padnul.“

„Šestá byla velmi zapomětlivá a nepozorná, a nehleděla ani v nejmenším na prospěch můj. Na pranic nemyslila, a každý den musila jsem jí to znova povídati, co má dělat každou hodinu. Ona mi roztloukla víc talířů a hrnců, než je dnů do roka. Cínové lžíce vylévala mi s pomejema; jednou jsem našla jednu ve svinském chlívku a prase ji už celou rozkousalo. Brzy na to roztloukla sklenici. Já to slyšela břinknout a běžím do kuchyně. Ona však střepy už zastrachala a zapírala to. Dlouho jsem nadarmo hledala, na mě však nevyzrála! Hodila střepiny do pomejí z nichž jsem já je vylovila a v horlivosti jsem se do prstu řízla. Z toho jsem se ještě víc rozzlobila. „Tak,“ pravila jsem, „skleněné střepy měl zas vepř polknout? Ale než bych se o vepře dala připravit, jdi radši ty, odkuds přišla. Musila pryč.“

„Sedmá byla všetečnější a žvatlavější než kavka. Vždycky naslouchala tajně u dveří. Vše-

cko, co se dělo v domě, vyžvatlala, a způsobila tím mnoho vády a mrzutosti. Kdo chtěl, aby se něco hodně brzy rozneslo, ten jí to mohl jen svěřit a mohl si uspořít zpropitnou za vyzvánění. Byla náramná treperenda, přeháněla všecko, a nebyla nikdy vstavu přijít s klepáním ku konci. Avšak — slyšíš! zrovna teď se zazvonilo; musím tedy přestat. To je mi líto, protože jsem ti to jen tak zkrátka pověděla. O každé děvečce mohla bych ti tři hodiny vypravovat. To ostatní necháme si na zejtrí. Je neděle, a budeme mít k tomu dost času. Zatím si pamatuj ty chyby a chraň se jich, jakož i všech ostatních, kteréž ti dále ještě okážu v zrcadle svých služek, a pak, jakož doufám, srovnáme se dobře.“

Růženka dobře nahlížela, že vrátná sama přehání a že nemá právě příčiny, jiným žvástavost předstírat. Také si myslila Růženka docela moudře, žeby se měly dříve též slyšet ony služby, než se o nich usudek pronesti může. Řekla však toliko: „Kdyby některá děvečka jenom desátý díl jednoho jmenovaných poklesků měla, zasluhovala by už hanu, a hospodyně, která dbá na pilnost, čistotu a dobrý pořádek v domě, nemohla by s ní ovšem být spokojena. Přičiním se, abych se střežila všech těchto chyb.“

Opravdu byla také Růženka obrazem dobré děvečky. Sloužilať dle učení Krista Pána a apoštolů jeho svým vezdejším pánům nejenom na oko, aby se lidem zalíbila, nýbrž i s upřímným

srdcem a z bázně Boží. Cokoli dělala, dělala to s radostí, jakoby to dělala Bohu a ne lidem. Neunaveně byla pilná; radost byla na ni se dívat, jak čiperně a obratně se práce chopila, a jak rychle a dobře jí všecko od ruky šlo.

Nic se jí nemusilo dvakrát poroučet; práce každodenní vykonávala v pravý čas a nečekala, až k nim byla napomenuta. Sama nahlížela, co je dělat; ba mnohá práce byla už hotova, nežli na to kdo pomyslí, aby jí to dělat poručil. Nádobí a domácí nářadí postavila vždy na určité místo, když se ho už nepotřebovalo. Světnici držela nejvýš čistě a neměla pokoje, dokud se v kuchyni všecko nádobí netřpytilo, tak že se čistota na každého usmívala, kdo tam vkročil.

Na jmění pánů svých dávala více pozor než na své. S hliněným nádobím zacházela tak opatrně, jakoby by to byl nejkrásnější majolík. Ani jediné jehly, když ji na zemi spatřila, nenechala ležet; zdvihla ji a zapíchla do šicího polštářičku panina. Tajné mlsání byla by měla za ohavnost; ba i před hříchem: zpronevěření jediného kousku nití, byla by se bála. Byla velmi mlčelivá, a co se dalo neb jednalo v domě, nevyšlo z úst jejích. Byla se vším spokojena a přestávala na mále, protože byla také vždy vesela a přívětiva. Byla samá poníženost.

Když někdy něco přehlídla, přiznala se k chybě a prosila za odpuštění. Byla-li vazena, aniž něco zavinila, znala velké umění, v pravý čas

mlčeti a podívání na jemný její obličej andělský ukrotilo a pohnulo rozzlobenou paní víc nežli všecko to, coby Růženka byla k svému omluvení říci mohla. Vrátná sama byla znenáhla tišší, a k nemalému užasnutí manželovu přešel někdy celý den, aniž se byla jedenkrát vadila.

Předce však měla Růženka obtížnou službu. V útlých ženských pracích bylatě na své stáří mistrovsky zběhlá; avšak mnohým hrubším pracím, které se jí teď ukládaly, nebyla naprosto zvykla jakožto slečna, pročez jí přicházely za těžko. Každého jitra musila přede dnem vstávati, dříví a vodu nositi, v kuchyni oheň rozdělati, nádobí mýti, podlahu a dláždění v kuchyni mésti a ještě mnohé jiné práce toho způsobu vykonávati. Poněvadž mnohou těchto prací, kteréž ponejprv co živa byla dělati musila, navzdor nejlepší vůli předce vždycky hned nedovedla, musila si nechat od rozzlobené paní hloupých a nemotorných nadávati a rozličné ošklivé přezdívky slýchat.

Strava byla ve svém způsobu sice dobrá, avšak mnohá krmě přicházela dobré slečně tak divná a neobyčejná, že to stálo nemalého přemáhání, aby ji jedla. Lůžko měla sice čisté, avšak bylo pro slečinku příliš hrubé a těžké.

Když tak od milého rána až pozdě navečer těžce pracovala a ještě k tomu vyvazena a vyhubována byla a smutna i zemdlena do své komůrky přišla: tuť bývala jediná její potěcha, býti půl hodiny sama pro sebe a postěžovati si Pánu

Bohu své utrpení. Často otevřela okénko, se slzami v očích dívala se k nebesům a modlila se velmi často, vzdychajíc:

„O můj Bože! všechno to utrpení ráda snesu, jenom když se konečně utrpení milovaného otce mého tím ulehčí!“

Částka desátá.

Růženka u otce v žaláři.

Růženka strávila ve službě už mnoho krutých dnů, a ještě nenalezla příležitosti, přijíti k otci do vězení. Bylo to pro ni velmi bolestné, býti mu tak na blízku a nemoci ho spatřiti. Předce však jí zasvítnul hned z počátku paprslek naděje. Pozorovala totiž, že je vrátný zároveň i žalárník a že dává zajatým stravu.

Časem se ptala na všechny vězně a tu aspoň slyšela, že je drahý otec její živ a zdrav. Prosila vrátného častěji, aby ji vězně okázal, on však vrtěl pokaždé hlavou a pravil: „Nesmíme býti tak všeteční!“

Často se nemohla zdržeti pláče, vidouci hlíněnou misku hubené polívky, která s kouskem suchého černého chleba a žbánem vody pro otce

jejího ustanovena byla. „Ach,“ vzdychla, „co já trpím, není nic proti tomu, co musí on vystáti! Od nyněčka nebudu všecku bolest za nic považovati!“

Jednoho večera, když polívka pro vězně v hliněných nádobách na nosítku přichystána stála, pravil vrátný Růžence: „Růženo, pojď se mnou! Zejtra musím v záležitostech našeho rytíře přes pole. Okážu ti žaláře; budeš musit sama věznům jídlo nosit. Žena moje nemá k tomu času a ještě má málo chuti.“

Vzal prkénko, na němž stály nádoby, do jedné a chřestící svazek klíčů do druhé ruky, a šel napřed dlouhou a temnou chodbou.

Růžence to přišlo velmi neočekávaně, že měla v tom okamžiku otce spatřiti. Jakkoli radost její velká byla, tedy jí bylo před tím předce úzko. Byla celá roznícena. S tlukoucím srdcem kráčela za vrátným temnou chodbou. Brzy však se opět zpamatovala a pevně si předsevzala, že se před vrátným otcovi neprohlásí. „Neboť,“ myslila si, „kdyby se projevilo tajemství, že jsem dcerou jeho, zajisté by mi nesvěřil klíče k jeho žaláři.“

Vrátný se zastavil u malého okénka, které se nacházelo v tlusté zdi a železnou okeničkou zavřeno bylo, a otevřel okeničku. Plna úzkosti, na těle se chvějíc, hleděla tam Růženka. Muž s dlouhými zcuchanými vlasy a vousy se strašlivým vzezřením seděl v tmavém žaláři.

„Ten byl udatný, statný bojovník,“ pravil vrátný. „Karban však a proklatý chlast zavedly ho, že se stal z udatného, šlechetného muže zákeřníkem. Nechtěl bych se s ním rozdělit o tu odplatu, která na něho čeká.“ Vstrčil mu tam polívku z vody a zase zavřel.

Pak otevřel jinou okeničku. Růženka spatřila ve stuchlém klenutí na smrt zbledlou ženskou postavu v těžkých okovech, s rozcuchanými vlasy, vpadlýma tvářema, v očích nevýslovně těžkomyslnou. Vrátný otevřel okeničku, postavil tam polívku, zamknul zas a pravil: „To byla jednou dívka, krásná jak anděl — kdyby byla jenom taky tak nevinná zůstala jako anděl! Tak ale běhala tajně po zlých příležitostech, a teď leží na ní těžké podezření, že zavraždila dítě. Je-li tomu tak, bude mečem odpravena. Zoufalstvím je někdy celá pomínuta. Neotvírej dokonce nikdy žalář její, mohla by ti ublížiti a uteci.“

„Jen k tomuto jedinému smíme do žaláře jít,“ pravil vrátný a odemknul železné dvéře. „Je to dobrý člověk, tichý a nábožný, trpělivost sama. Je to rytíř Jedlovický z Jedlova.“

Nebohá Růženka, jenž se chvěla na celém těle, byla by ho již nepoznala. Byl velmi bledý a hubený a měl dlouhé vousy. Oblek jeho byl chatrný a ošumělý. Seděl na kameně, k němuž byl připoután dlouhým řetězem, tak že mohl v žaláři předce chodit. Stoleček před ním byl vytesán z jednoho kamene, na něm stál hliněný

žbán a vedle něho ležel kousek suchého chleba. Dobrý rytíř měl podepřený levý loket na stolku a držel čelo v dlani. Pravici podal bolestně žalárníkovi. Vedle stolku stála prastará postel ze zpukřelého dřeva. Trochu slámy s hrubou houní sloužilo mu za lůžko.

Celý žalář byl děsivý na pohled. Poněvadž byl ustanoven pro zajaté rytíře, tedy byl velmi velký, z velkých kamenů kolem do kola stavený a vysoko klenutý. Stěny i klenutí byly stářím černošedé. Jediné úzké okno se silnou mříží bylo v tlusté zdi. Velká částka však malých, šestihranných tabulek v okně byla z venku zasypaná šutem; před ostatními rostly kopřivy, tak že padalo jen zelenavé světlo do temného sklepení a ještě děsnějším je dělalo.

„Rytíři,“ pravil vrátný, „zejtra vám přinese má děvečka jídlo. Musím přes pole.“

Rytíř se díval na Růženku. Pohled na ni upomněl jej hned na dceru jeho, neseznal jí však.

„Bože můj!“ vzdychnul a slze mu vstoupily do očí, „má dcera je též tak velká a v tom stáří. Ach, což mi nemůžete nic o ní povědít, milý žalárníku? Nedověděl jste se ještě nic o ní, kde bydlí a jak se jí daří? Vždyť jsem vás už stokrát za to prosil.“

Vrátný odpověděl: „Pán Bůh nebeský sám ví, kde je! Žádný člověk nemůže vyzvědět, kam se poděla.“

„Ach Bože,“ vzdychnul rytíř, „tedy se ani jediný z těch rytířů, kteří se přátely mými nazý-

vali, dokud jsem šťasten byl, nad mou dcerou neslitoval a nevzal ji k sobě na hrad!“

Rytíř myslil teď ovšem na svého věrného Bořitu. Doufal, že bude Růženka u něho, nechtěl však to okázat, aby nepřivedl v neštěstí hodného uhlíře, jemuž byl Kuněrický velikým nepřítelem. Řekl tedy jenom: „I nu doufám, že bude u dobrých lidí, kteří na ni pozor dají, aby zůstala hodnou a nevinnou. Jen toho ať se ještě dovím, o milý Bože,“ vzdychnul nábožně, „nežli v žaláři umřu; pak zavru oči v pokoji, třebať tváře její už neviděl, jakžkoli si toho před svou smrtí ještě toužebně přeju. — O vy to ani nevěříte, milý žaláříku,“ pravil rytíř dále, „jak milé a dobré dítě byla dcera má ke mně, jak mě milovala, kterak mi všechno učinila, co mi jenom na očích vidět mohla! Nic mi nedělala, leč samou radost. Nuže kdekoliv jest, povede se jí dobře! — Budiž ty, milé dítě,“ pravil ještě obrácen k Růžence, „k svým rodičům, jestli jsou ještě živi, též tak dobrá a jich poslušná.“

Růženka, kteráž se posud pořád jen hrozila děsného žaláře a bledé tváře otcovy, dala se teď do pláče a vzdychání. Srdce jí pukalo. Brzy by byla padla otci okolo krku, jen s těžkostí přemohla se a neučinila toho.

Rytíř se divil, že je tak velice pohnuta i pravil: „Zemřel ti snad nedávno otec nebo matka, že tak žalostivě pláčeš?“

Pro pláč mohla Růženka jenom to pověditi,

že je matka její už dlouho v zemi; otec prý je ještě živ, ale daří se mu velmi zle.

„Nuže,“ řekl otec její, „kýž se Bůh nad ním smiluje! — Ty ale máš velmi měkké srdce, milé dítě! Bůh je zachovej v čistotě.“

„Je pravda,“ pravil vrátný k Růžence, „tys tuze měkká! Neplač tak, sic bych ti tu práci nemohl nechat. Ostatně však,“ pokračoval obrácen k rytíři, „má to děvče velmi dobré srdce. Je tak nábožná, ochotná a pilná, že by člověk na deset mil kolem lepší holky nenalezl. A jak ráda má děti mé, a jak mnoho laskavosti jim prokazuje, to nemůžeme já a má žena ani dost vychválit. Bude-li má dceruška někdy též taková, budu za to Bohu každodenně na kolenou děkovati.“

Rytíř hleděl na Růženku s nevýslovnou přívětivostí: „Bůh tě žehnej, milá dcero!“ pravil a podal jí ruku. „Zůstaň vždycky tak dobrým dítětem, modli se pilně a důvěřuj v Boha! — tak bude otci tvému zajisté pomoc a on se dočká velkých radostí na tobě.“

„Dejž to Pán Bůh!“ vzdychla Růženka, políbila rytíři podanou ruku a horké slzy její skropily ji.

Dobře bylo, že už vrátný šel; neboť by se byla Růženka déle zdržeti nemohla. Nevěděla ani, jak se dostala ze žaláře. Vrávorajíc vracela se dlouhou chodbou a musila se podpírat na zdi, aby neslesla.

Částka jedenáctá.

Růženka projeví se otci.

Ve smutných myšlenkách strávila Růženka konec večera. Před očima vznášela se jí pořád bledá postava milovaného otce, jakž ho byla ve strašném žaláři viděla, řetězy spoutaného. Bída jeho pronikala duši její a jen blízká naděje, že se mu prohlásí a trápení jeho ulehčí, ulevila drob-
bet bolesti její.

Když práci svou odbyla a do komůrky vstoupila, padla na kolena a vřele slzíc modlila se k Pánu Bohu, kterýž podniknutí jejímu posud žehnal, aby jí přispěl ještě dále, by nebohému, stísněnému otci potěchu a okřání skrze ni připravil. Pak ulehla, avšak nemohla do půl noci ani oka zamhouřiti.

V jednu hodinu vzbudila ji už zase vrátná; chtěltě být vrátný do dvou hodin už z domu. Růženka měla mu dříve ještě uvařit polívku. I rozdělala oheň a uvařila polívku. Vrátný jedl, chválil Růženku, že dobře vaří, slíbil, že jí něco s sebou přinese, bude-li zatím práci svou dobře vykonávat, vyšinul se na kůň a vyklusal z brány. Padací most byl zatím zdvižen a klíče od brány donesl zbrojnoš rytíři Kuněrickému, kterýž je přes noc vždycky sám ukládal.

Vrátná šla zase spat, Růženka byla samotna v prázdné světnici. Zlehka a opatrně vyndala ze svazku klíčů klíč k žaláři otcovu, jejíž si dobře pamatovala, vzala starou lucernu žalářníkovu, kteráž visela v poličce vedle klíčů, šla s tím ještě trochu do své komůrky a zůstala tam ještě chvíli. Když se pak na hradě všecko zas upokojilo a ztišilo, postavila svůj malý kaháneček do lucerny, přikryla ji zástěrou, kradla se bosa dlouhou, děsnou chodbou k žaláři otcovu a — odemkla tak tiše co možno dvéře.

Svítila tam temnou lucerničkou rohovou, která byla od čoudu ještě temnější — a hle, otec její seděl s rukama založenýma na kameně vedle stolku. I užasnul, domnívaje se viděti služku vrátného v hnědožlutém světlé z lucerny.

„Tys to, dobré dítě?“ pravil. „Což chceš tady tak pozdě v noci, anebo spíš tak časně ráno? Před chvílkou troubil hlásný dvě hodiny.“

„Odpusťte,“ šeptala Růženka slabým hlasem, „že vás vytrhuji. Avšak vidím, že jste také nespál. Ráda bych s vámi samotna promluvila, proto přicházím v tuto noční hodinu.“

„O dítě mé,“ pravil rytíř, „to je nebezpečné. Z toho by mohly povstati zlé pletky. Hodná holka neměla by vůbec v noci ani přes práh své komůrky kročiti, ba spíše by měla dvéře pevněji zamknouti nežli železné dvéře mého žaláře.“

„Nemějte starost,“ pravila Růženka, „všecko na hradě pevně spí, vyjímajíc hlásného a kohouta. Nepři-

chážíme já sem bez předložení a modlitby. Bůh vedl kroky mé, On je zajisté se mnou. Jenom několik slovíček bych s vámi ráda promluvila. Zármutek váš o dceru vaši jde mi tak tuze k srdci, že nemohu spát; i přicházím, abych vám dala o ní zprávu.“

„O mé Růžence?“ ptal se honem rytíř. „O Bože, kdyby tomu tak bylo, byla bys mi dceruško vítána jako anděl nebeský, jenž navštěvuje žalář můj! O pověz, pověz mi — znáš ji? vidělas ji? mluvila jsi s ní sama? je zdráva? daří se jí dobře? O mluv, mluv, mužeš-li mi něco jistého o ní povědít!“

„Nejjistější zprávu mohu vám dát o ní,“ pravila Růženka. „Vizte! — znáte tenhle zlatý řetěz? tento zlatý peníz?“

„Pane na výsosti!“ zvolal rytíř a třesoucí se rukou vzal obé, „to je památný peníz, jejž jsem dal své Růžence v hodině rozloučení na ustavičnou památku. Velmi důtklivě poručil jsem jí, aby tento drahocenný dar nikdy z rukou nedávala. Musíš s ní být velmi dobře známa, milé dítě, a ona musí na tebe velmi mnoho dáti, že ti to svěřila. Zajisté učinila to jen proto, abych ti snadněji věřil, a zprávy, které mi od ní přinášíš, jsou zajisté velmi důležité.“

„Ona peníz nedala do cizích rukou, milý otče,“ pravila teď Růženka, „hle — já jsem Růženka, dcera tvá!“

„Ty?“ zvolal užaslý rytíř, „o neklamej mne!

Dcera má byla, jak jméno její praví, květoucí růže, a ty — ty! — nikoli, ty to nejsi!“

Nežli šla k otci, smyla Růženka opatrně mydlinami s tváře své hyzdivou hnědou barvu. Teď vzala jasný kahánek z temné lucerny — a hle, útlá, milostná tvář její byla sličnější a líbeznější, než ji kdy otec viděl; byla bílá a červená jako něžná lilie v ranním červánku, anebo v záři blízké růže. Hnědé kadeře vinuly se jí v prstencích okolo hlavy; slze třpytily se jí v očích, ač se usmívala přívětivostí andělskou.

„Růženko, ty sama?“ zvolal teď otec bez sebe a zlatý řetěz vypadnul mu z ruky. Ty jsi zde? O pojd' v náruč mou! O když tě zase mám — ať se zboří nade mnou pevné to stavení z těžkých tesaných kamenů, já o to nedbám.“

Obejmul ji pevně a smáčel tvář její slzami a ona plakala též dlouho, držíc otce za krk. Otče! otče! nejmilejší otče!“ bylo všecko, co mohla vysloviti.

„Řekni pak mi ale, nejmilejší Růženko,“ pravil otec „jak sem přicházíš? Odkrej mi to tajemství. Jaký to strašlivý osud snížil mou Růženku tak velice, že se stala nejnižší služkou, děvečkou nejposlednějšího služebníka na tomto hradě?“

Růženka vypravovala otci ten celý příběh, jak přívětivě ji hodný uhlíř v lese přijal, jak se tam pro otce pořád rmoutila, jak přišla na myšlenku, jakožto děvče uhlířské dáti se do služby k vrátným, aby tak zase k otci přišla, a jak bolestně

toužila po onom blaženém okamžení, aby ho zase uviděla.

„A teď,“ doložila na konci svého vypravování, „vyslyšel Pán Bůh mou modlitbu, mé nejsrdečnější přání a dal mi příležitost, že tě, nejmilější otče, budu moci častěji vidět, s tebou mluvit, někdy ti lepší jídlo poskytnout, mnohé skrovné služby ti prokazovat. O, já jsem nejšťastnější dcera! Celý můj život bude čistá modlitba na poděkování Pánu na výsostech.“

Slzavýma očima hleděl otec k nebesům. „Ach,“ vzdychnul, „nejsi dcerou nejšťastnější, ale nejlepší! Já však jsem nejšťastnější otec. Jak často rmoutil jsem se nad svým zlým stavem, že jsem musil zlatý řetěz proměnit za železný tento! Teď však děkuji Ti, o věčný Bože, za toto dopuštění! Bez toho navštívení byl bych nikdy srdce své dcery tak neseznal. Myslil jsem, Bůh ví jak jsem šťasten, když mi císař tento zlatý řetěz na krk zavěsil. Teď ale, ohtížen tímto železným řetězem, kterýž nohu mou už dávno otláčil, jsem šťastnější než tenkrát. Již ho necítím. Toto okamžení, v němž tebe v objetí držím, nedal bych za všechny poklady světské! — Zajisté,“ doložil za chvíli a opovržlivě díval se na zlatý řetěz, kterýž ještě na zemi ležel, „což je zlato? — Nic proti cnosti, nic proti blaženosti, kterouž ji Bůh odměňuje.“

„Avšak hle, dělám památnému penízi křivdu,“ pravil pak a zdvihl jej. „Má vysokou cenu; ne snad proto, že je z čistého, ryzího zlata ra-

žen, nýbrž proto, že se průpovídky na něm osvědčují jakožto čistá, zlatoskvoucí pravda.“

„V skutku, milá Růženko, právě teď se vyplňují na nás ty potěšitelné pravdy. Oko Boží bdí nad námi! On tě zachoval a přivedl nevinnou a dobrou zase do mých rukou. On, Jehožto zrak žádnou zdí zahraditi se nedá, hleděl v žalář můj a ustrnul se nad mou bídou. On nám připravil u prostřed strašlivého toho vězení tato nebeská okamžení. Bůh je s námi. Ten rytíř chěl být proti nám; byl však jenom nástrojem v ruce Nejvyššího, aby mi byla připravena tato radost. V kříži je blahoslavenství! Utrpením vede Bůh k nejušlechtilejším radostem. To cítím, to zakouším už teď. Nechť mě Kuněrický, když prohejří noci při hlučné hubbě, pitkách a tančení, nechť si mě má za nejvyšší nešťastného; a třeba se hlahol a provolávání pijících až do mého žaláře ozýval — jakž jsem to častěji až do půl noci slyšeti musil — nezměnil bych s ním stav svůj! O chlebu a vodě, zde v tom tuchnoucím vězení jsem šťastnější, nežli on nahoře v skvostných síních hradních, s výborným vínem v zlatých pohárech a s vybranými krměmi na stříbrných talířích. Neníť ještě ukováno řetězu, jenž by mohl svobodného ducha spoutati a zdržeti ho, aby nevzlétnul k Bohu, a v každém okamžení nevyhledával a nenalézal v Něm štěstí svého! — O Růženka má! Blaze tobě, že časně zvidáš, co je kříž a utrpení, že v nočních

hodinách, kteréž jiní hrou, tančením a hlukem zmarní, raději svého stísněného otce v žaláři navštěvuješ! Bolestmi budeš před nebezpečenstvím nepravosti zachráněna, a naučíš se krásu ctnosti lépe znáti. O Růženko, Růženko, zůstaň i dále hodnou! Přidrž se Boha a zachovej všecky příkazy Jeho tak jako čtvrté. Zůstaň věrna Bohu a ctnosti. Přemáhej u víře na Ukřižovaného nepravost, zamítej plané radosti a snášej žalosti svět-ské — a šťastnější budeš, než kdybys byla povýšena na první trůn evropský.“

Růženka nejvroucněji pohnuta slíbila, že všechno věrně zachová; podala mu na to ruku, shasla pak svůj kahánek a chvátala pryč; neboť zvěstovalo právě troubení hlásného nastávající ráno.

Částka dvanáctá.

Růženka ulehčuje bídu otcovu.

Sotva že Růženka, dle tváře a obleku zase v snědé děvče uhlířské změněna, s vrátnou a dítkami za stůl sedly, aby jedly polívku k snídani — vstoupil z nenadání rytíř Kuněrický do sednice velmi prudce, pln chvatu. Růženka se ho nemálo ulekla. Co zde sloužila, nepřekročil rytíř

práhu vrátnice. Což jiného mohla si myslit, nežli že je prozrazena?

Kuněrický pravil hlasem velitelským: „Od tedka nemáte se o hradní bránu co starat. Dám ji obsadit čtyřmi zbrojnoši. Vy obě však půjdete odsud bez prodlení — pomáhati do hradní kuchyně. Neboť dnes a zejtra budeme mít mnoho hostů.“

Tu bylo Růžence lehčeji okolo srdce. Rytíř Kuněrický viděl dobře, jak se tuze ulekla. On však myslil, že leknutí od převelké uctivosti přišlo, již má před ním. Usmíval se libochlubně a podíval se na ni — ponejprv co byla na Smrkovnici — ne zúplna škaredě; neviděltě na světě nic radši, jako když se ho lidé hodně báli a před ním se třásli.

Růženka s vrátnou šly k vykázané práci. Již na poledne přijel sousední rytíř jmenem Děpolt s velkým komonstvem; druhého dne přijel Vítězomír, jiný velmi udatný rytíř a mnoho jezdců provázelo jej. Oba rytíři byli dobří přátelé a spojenci Kuněrického. Skoro každou hodinu sbíhalo se mnoho lidu dílem pěšky dílem na koni na Smrkovnici.

Nejenom vlastní hrad, v němž rytíř Kuněrický přebýval, nýbrž i všecka ostatní stavení, která stála vůkol prostranného dvora hradního, byla plna válečného lidu. Večer rozdělali na dvoře velké ohně a vařili, jedli a pili a dělali velký lomoz. Růženka velmi dobře pochopovala, co to všecko znamená; dočkalať se už několika

takových příprav k válce. A v skutku přiběhla pozdě večer vrátaná celá uděšená do jizby, právě když Růženka dítkám večeri dávala, a volala ruce nad hlavou spínajíc:

„O děti modlete se! Je válka. Otec váš, kterýž lid válečný svolal a právě se teď vrátil, musí také pryč. Zejtra časně ráno vytrhnou.“

Následujícího jitra, dřív než se rozednívati počalo, troubilo se k odtrhnutí. Vrátný, jenž byl jeden z nejjudatnějších bojovníků rytířových, byl již ozbrojen. V železném krunýři, mečem opásán, maje železný helm na hlavě a kopí drže v ruce, loučil se se ženou a dětma. Matka i dítky plakaly a Růženka plakala též tak srdečně, jakoby byla také jeho dcerou. Vrátný napomínal ženu a děti, aby se denně za něho modlily: „Modli se i ty za mne, Růženko,“ pravil měkce, „abych ženu a děti zase spatřil.“

Cizí rytíři ve skvostném odění, jezdcové s nahými meči, pěší dlouhými kopími ozbrojeni táhli v dobrém pořádku branou přes padací mosty. Kuněrický byl poslední. Když byli všickni z hradu venku, odevzdal klíče od brány starému, věrnému hradnímu a pravil:

„Ty, starý můj věrný, drž u sebe tyto klíče ve dne v noci a ostřihej jich; nikoho nepouštěj ani z hradu ani na hrad, abys nebyl při tom sám aspoň s dvěma mých zbrojnošů, kteří zůstávají jakožto posádka na hradě. Za to mi budeš ručiti svou starou šedou hlavou.“

Po těch slovech bodnul koně, ujížděl po bouřícím mostě padacím, načež se tento hned vyzdvihnul, brána se zamkla a závorami zastrčila.

Když všickni ti lidé pryč byli, měla Růženka s vrátnou celý den velmi mnoho práce, aby v zámecké kuchyni nádobí umyly a všecko zase spořádaly. Večer pravila vrátná Růžence :

„Růženo! Zejtra ráno navštívím s dětma svou starou matku v sousední vesnici. Od toho válečného lomozu mám plnou hlavu, a od loučení s mužem bolí mě srdce. Ta návštěva mě drobět povyrazí. Pozdě na večer teprva přijdu, protože je cesta na děti dlouhá. Zejtra si můžeš taky odpočinout, po bráně hradní tobě teď nic není. Nezapomeň jenom na jídlo pro vězně a hled, abys nám taky k večeři něco dobrého ustrojila, až se vrátíme.“

Ráno, když slunce vycházelo, odešla vrátná s dětma.

Kdož byl nad Růženku šťastnější? Na odpočinutí ani nepomyslíla. Minulých dnů nemohla otce pro práci leč na okamžení vidět; teď mohla být s ním celý den, což převyšovalo i nejsmělejší očekávání její. Již dlouho si všecko vymyslíla a všecko bylo již připraveno, aby mu bídu jeho usnadnila.

Přede vším hleděla k tomu, aby ho opatřila čistým prádlem. Z tenkého plátna, které jí uhlířka darovala, udělala otci několik košil a v těch několika hodinách, které pro ni v těžké její službě

zbývaly, šila je často do půl noci. Taktéž upletla z nití, které sama předla, několikere punčochy pro něho.

I pospíšla teď k otci a přinesla mu nové košile a punčochy; velkou nádobu s vlažnou vodou s mýdlem a ručníkem postavila mu do žaláře, též mu dala klíček, aby si mohl odepnouti pouta. Dobrému rytíři, jenž čistotu nad míru miloval, bylo to velkým dobrodiním, po němž dlouho již nadarmo toužil. „Jsem jako znovu zrozen!“ pravil, když Růženka za hodinu pro umývadlo zas přišla.

„Teď musíš předce zas jednou na čerstvý vzduch, nejmilejší otče!“ pravila Růženka. Z temné chodby, která vedla k žaláři, šly úzká dvířka do příjemné zahrádečky, kterou měl vrátný k užívání, a Růženka ji velmi pořádně držela. Tam dovedla otce.

Jitro bylo nevýslovně krásné. Slunéčko svítilo teple a líbezně; povětrí válo vlažně a příjemně. Dobrému rytíři, když tak z temného žaláře pod širé Boží nebe na světlo sluneční vyšel, bylo tak jakoby vstupoval do nebes. „Můj Bože,“ pravil, „jestli je člověku po smrti tak lehce a blaze, toť by měl každý rád umřít!“

Teď mu přinesla Růženka snídání, silnou polívku z masa, pod vlaský ořech, jenž stál v koutě na zahrádce podle hradní věže, a pod ořechem stolek a lávka. Růženka řekla otci při tom, že může býti celý den v zahrádce. „Ráda bych,“

doložila k tomu, „po celý den s tebou byla, nejmilejší otče, kdybych neměla ledacos na práci, co je nejvýš potřebné. Podívám se však častěji k tobě!“

Odběhla; rytíř ale, aby překrásného jitra hodně užil, procházel se na slunci. V teplých jeho paprscích bylo mu tak volno a mílo, že takřka znovu oživoval. I děkoval se slzami v očích Pánu Bohu za teplo sluneční — a ještě více za lásku své dobré dcery. „Láska je pravé slunce duševního světa,“ pravil, „ona všecko zahřívá a oživuje, bez lásky byl by svět smutný, temný žalář.“

Růženka, kteráž otci také dobrý oběd na zahrádku přinesla, a přes den se k němu zajisté desetkrát, vždy ale jenom na několik okamžení podívala, přišla k otci zas večer a vedla ho — ach s těžkým srdcem! — nazpátek do žaláře. Ten ale užasnul, když tam vstoupil! Myslí, že se Růženka zmátla, a že ho přivedla místo jeho žaláře do nějakého pokoje na hradě. Stěny i klenutí, což dříve černohnědě jako dubová kůra vypadalo, bylo světlé a obílené a za ten parný den to už dočista uschlo. Škaredá podlaha cihlová byla vydrhnuta a bílým pískem posypána, tak že prosvitovala červenavě skrz písek — skoro tak pěkně, pravila Růženka, jako tenká bílá rouška, když se nese přes růžovou barvu.

Výsep za oknem a kopřivy byly odklizeny, a čistě umytými tabulkami hledělo modré nebe přívětivě do vězení. V posteli byla čerstvá sláma

a na ní bílé prostěradlo; i poduška, která dříve byla tu scházela, čistě povlečena; nový, hustý koberec z pěkné vlny sloužil za přikrývku. Na stolku bíle postřeném stála nádoba plná krásných, vonných květín.

Ztuchlý žaláří vzduch byl zmizel, a líbezná vůně naplňovala vězení.

„O jak mnoho radosti děláš mi!“ zvolal rytíř, „v pravdě, láska dětinská může stezku života rodičů kvítím posévati! láska může temný žalář proměnit v ráj! — Avšak, tobě samé nebylo možno toto všechno udělati,“ pravil dále otec, dívaje se na čistě vybělené klenutí a stěny. „Kdo mohl být na tomto nepřátelském hradě tak dobrosrdečný, že ti pomohl?“

Růženka odpověděla: „Na hradě nachází se starý zbrojnoš, jenž byl v mladosti své zedníkem a zde onde ještě zedničí. Předešlý týden byl několik dní nemocen. Vrátná mu posílala na mou přímlovu častěji taková jídla, která svědčila tomu churavému člověku. Já mu je nosila, a když jsem měla trochu kdy, sedla jsem u jeho postele a hovořila jsem s ním. I mluvil jednou — aniž věděl, že jsem tvá dcera — s velikou uctivostí o tobě a srdečně tě litoval. Povídal, že bojoval také v oné bitvě, která by byla vinou Kuněrického brzy prohrána bývala, skrze tebe však vyhrána byla; tehda prý by byl na bojišti ležet zůstal a zahynul, kdyby ses ho byl neujal. Včera večer tedy prosila jsem ho velmi nesměle, aby mi po-

mohl tvůj strašný žalář trochu spraviti. Bála jsem se, že se bude zpěčovati. On však chválil velice mé předsevzetí a s radostí vzal na se největší díl práce. „Ať si se toho Kuněrický třeba doví,“ řekl mi, „nebojím se. Nemůže nic mít proti tomu, že ctím stav rytířský!“

Rytíř ptal se Růženky určitěji po starém bojovníkovi a pravil pak: „Nemohu se upamatovati, že jsem mu něco dobrého prokázal; vděčnost však muže toho jde mi velmi k srdci. Tu vidíš, milá Růženko, jak může míti dobrodiní, na které jsme už dávno zapomněli, po mnohu letech ještě dobré následky.“

Teď přinesla Růženka večeři. „Dnes budeme zas jednou spolu jísti, milý otče!“ pravila a sedla si k němu na židli, kterouž byla s sebou přinesla. Večeře byla skrovná, ale čistě a velmi dobře přistrojena. Starostlivé dcerušce podařilo se dopídití se zrovna zamilovaných otcových krmí, i přinesla polívku z krup, dvě pečené koroptve se salátem šterbákovým a ku konci talíř do červena vařených raků, které zelenými lístky célerovými úhledně obloženy byly. Otec nemíval posud nic leč vodu a černý chléb. Růženka mu přinesla na stolek velmi dobrý chléb a lahvici výborného vína.

„Ale pro Pána Boha, nejmilejší Růženko!“ zvolal otec dívaje se na stůl a postel, „odkud pak to všecko bereš při své chudobě?“

Růženka povídala, že jí uhlířka darovala to

bílé plátno, a Anežka že jí přinesla právě včera koroptve a raky; ostatní skrovné věci opatřila prý za vysloužené peníze a zpropitnou, kterouž jí dávají někdy hosté za otvírání brány. Že ale svou vlastní podušku pod hlavou si vytáhla a otci dala, to na sobě nedala dobrá dcera ani znamenati.

Šlechetný otec byl velmi potěšen. „Už jsem jedl u tabule císařské,“ pravil, „ale tak mě netěšilo a neposilnilo nikdy ještě žádné pojedení! Pán Bůh ti odplatí lásku tvoji, nejmilejší Růženko!“

Růženka byla však ještě šťastnější, ba co živa byla necítla nikdy ještě takové blaženosti jako v tuto hodinu, kdež mohla otce svého tak častovati. Hodně tu cítila, že je dávání blaženější nežli přijímání.

„O jak šťastni mohli by být boháči,“ pravila, „kdyby to věděli! Jak blažené mohly by dítky být, když jsou zámožné, kdyby rodičům hodně mnoho dobrého prokazovaly! Na zemi musily by mít už nebe.“

Růženka musila zas ku své práci, totiž vařit něco pro vrátnou a její dvě dítky. Přejíc otci dobrou noc, pospíšila ze dveří. Avšak otcovská radost, že má takovou dceru, nedala mu dlouho spát. A když konečně usnul, spal tak tiše a pokojně, jako nikdy ještě, co byl živ.

Od té doby dělala Růženka otci každého dne novou radost. Ráno přinášívala mu ke krajíčku suchého chleba hrneček čerstvého mléka, anebo

dvě na měkko vařené vejce, anebo žluté máslo na vinném lupenu, což ubohému zajatému velice vhod přicházelo. Kdykoli to udělat mohla, aby si toho nikdo nevšimnul, dala mu svou dobrou, silnou polívku od oběda a spokojila se za to s jeho sprostou polívkou. Často nevečeřela nic a donesla otci kousek pečeně, již v neděli dostávala anebo buchtu, kterouž častěji mívala.

Časem dala mu do žaláře čerstvé květiny, kteréž velice miloval a přinášela mu ovoce, jež zde onde darem dostala. Svě zlaté náušnice, které měla při zajetí otcovu právě v uších, jediný šperk, jenž jí zbyl, dala prodati uhlířem, aby mohla za ty peníze opatřiti otci ledacos potřebného, zvláště ale každého dne koflík dobrého vína, které mu velmi dobře dělalo. Byla docela pro něho živa!

Když se vrátňý jednou na několik dní s pole domů navrátil, aby něco objednal, podíval se po uvězněných. Nemálo užasnul, otevřev dvěře k žaláři otce Růženčina. Vrtěl hlavou řka :

„Rytíř Kuněřický nesměl by to vidět, sice bych se dostal taky do takové komůrky s mřížovaným okénkem, ta by však nevypadala takhle přívětivě. Avšak líbí se mi to všecko velmi. Co je to za krásnou věc ta čistota! Několik hrstí písku a vápna, trochu práce a tmavý ten žalář je převrácen v čistou, světlou jizbu; kdežto mnohý nedbalostí a nečistotou jizbu svou v temný žalář proměňuje.“

Venku však na chodbě pravil vrátňý velmi

přísně Růžence: „Poslouchej Růženo! nechci tě proto hubovati, že máš k rytíři tak útrpné srdce. Také si mohu snadně pomyslit, že mu i jinak ještě mnoho dobrého prokazuješ a nechci ti toho zbraňovati. Avšak nedej se útrpností svou zavesti, abys mu pomohla k útěku. Nepodařilo by se mu to sice; o to je příliš dobře postaráno zámky a závorami na bráně a padacími mosty: avšak i pouhý pokus o útěk mohl by mě nešťastným učinit! Přišel bych o službu a s chleba, a se ženou a dětma byl bych na vždycky vyhnán z tohoto hradu. Ano, pán můj byl by v stavu ve vzteku mě probodnouti. Zaručil jsem se mu svou hlavou, že jsou zajatí dobře uzamčeni. Nedej mě tedy nešťastného a nevydávej živobyčí moje v nebezpečení!“

Růženka musila mu to svatě slíbit, a nežli zas odjel, musila mu to ještě jednou se vši opravdivostí připovědit.

Částka třináctá.

Růženka poslušna napominání otcovských.

Mezi tím co rytíř Jedlovický v dětinské lásce dceruščině tak mnoho potěchy měl, a Růženka

ve spokojeném pohledu otcovu největší blaženost nacházela, změnilo se mnoho na Smrkovnici.

Hrad rytíře Kuněrického byl posud sídlem radosti; teď však uhostila se tam ve skvostných pokojích i žalost, kteréž nemohou brániti zamčené brány a padací mosty. Nepřicházeliť dobré zprávy o válce, do kteréž se byl pustil Kuněrický z pouhé zpupnosti s velmi mocným rytířem a jeho spojenci. Kuněrický byl raněn, o všecko válečné náčiní připraven a bez mála byl by padl do zajetí. Na vzdáleném hradě jednoho příbuzného ležel těžce nemocen na rány a v bídém stavu. Místo vozů, plných kořisti, které jindy na hrad posýlával, musily se mu tenkrát posýlati peníze a zboží. Manželka ho nemohla ani navštívit, nebyloť zbrojnošů, kteří by ji byli na cestě chránili. Nesměla se s hradu ani odvážit, vědělať to příliš dobře, že nejsou vůkolní lidé ochotni k manželci jejímu z lásky, nýbrž z bázně.

Nepřátele Kuněrického probudili však se také skutečně, a začínali dělat veřejné násilí. Už několikrát pobrali lepší špízi, v sousedním městečku skoupenou, když se dovážela na hrad, tak že manželka rytířova i děti se sprostou stravou se spokojiti a ve mnohých věcech nedůstatek trpěti musily. Děti dostaly neštovice a dlouho se o tom pochybovalo, že se vystuňou. Naposledy roznemohla se paní sama, starostí, zármutkem a nevyspáním.

Růženka dověděla se toho všeho až do nej-

podrobnějších okolností od rozprávné vrátné. Přicházelať Růženka velmi zřídka a jen když jí to poručeno bylo a ona rozkazu vyhnouti se nemohla do hořených pokojů a síní na hradě, kde přebýval rytíř se svou rodinou. Na každém stupni, na nějž vystoupila, rostla její protivnost, a jak jen mohla chvátala zas po kamenných schodech dolů. Kdykoli rytíře spatřila, bodlo ji u srdce. Ba, aniž si toho sama dobře vědoma byla, chovala v prsou svých hlubokou nelibost nejen k rytíři Kuněrickému, jenž udělal otci jejímu tak velikou křivdu a o statek a svobodu jej oloupil, nýbrž i k jeho manželce a dětem.

Růženka vypravovala otci, jak se daří nahoře na hradě. Slabounké usmání, sotva že je bylo pozorovat, hrálo okolo úst jejích, když o tom povídala.

„Teď,“ pravila, „nechť to z vlastní zkušenosti poznají, co je bída; teď se zajisté hrdost jejich oblomí. Rytířova manželka, která vždycky v hojnosti a slávě živa byla, děti nejskvostněji šatila, ustavičně od vznešených přítelkyň navštěvována byla a je zase navštěvovala, může teď tak tiše a opuštěně žíti jako v cele klášterní; teď si udělá novou známost — s pláčem a vzdycháním! A hrdý, zpupný rytíř, jenž nám a mnohým jiným lidem tolik zármutku způsobil, zví na sobě pravdu přísloví: Jakou mírou měříte, takovou bude vám konečně zas naměřeno.“

Avšak šlechetný otec neschvaloval dceřinu ne-

libost ke Kuněrickému, řka: „Jakže, Růženko? — tebe slyším tak mluvit? Tvou něžnou, líbeznou tvář vidím zhyzděnou usmíváním nad neštěstím jiného? O nečiň toho, milé dítě! Takové smýšlení není dobré. Nedej, aby záští srdce tvoje otráвило! Pravda, že rytíř ten bezprávně na mně jednal. Nenáviděl mě bez příčiny a dělал mi mnoho zlého. Avšak je ti tak nepovědomé učení a příklad našeho božského Vykupitele? Což nemáme milovati, kdo nás nenávidí? Nemáme těm dobře činiti, jenž nám škodí? — A jakž, chtělabys, aby za křivdu, kterou nám učinil Kuněrický, manželka jeho odbývati měla? Ta hodná paní, která jeho hrubou povahou bez toho asi dosti trpí, a jednání jeho proti nám zajisté nechválí! Ba, co zavinil otec, chtěla bysi dokonce vymstiti na dětech jeho, které jsou ještě tak nevinné a z toho ani rozumu nemají? Růženko, Růženko! nedopoustěj, aby tě zavedla láska k otci k nenávisti proti jeho nepříteli. Hleď, vždyť ani já sám ho nemám v nenávisti. Ty můj milý Bože,“ pokračoval dále, položil ruku na prsa a zdvihnul oči k nebesům, „ty to víš, kdybych byl ve vzteklé bitvě a rytíře toho v nebezpečení života spatřil, vrhnul bych se mezi nepřátelské meče a kopí, abych mu zachoval život — a byť bych při tom i své vlastní živobytí v oběť přinesti musil! A ty, Růženko, kdybysi zas šťastnou a zámožnou byla a manželka jeho s dítkama v nouzi a bídu upadla a u tvých dveří o pomoc prosila, zavřela

bysi před nimi srdce a dvěře a nechala bys odejít bez pomoci bědující matku a nebohé dítky, které nám nic neudělaly, nechala bys je zahynouti v bídě?“

„Nikoli!“ pravila měkce Růženka, „to bych neučinila, ani bych toho udělat nemohla. Od srdce ráda udělila bych jim ode všeho, co bych měla.“

„Pochybuji!“ namítal otec, „ješto jim ani toho nejmenšího nepřeješ — přívětivé pohlednutí, dobré slovo — jakž bys jim dala něco většího? Štítíš se každé příležitosti, kde bys je mohla vidět, jakž bys vyhledávala příležitosti, dobré jim prokazovat? Zjinač teď chování své k nim! Buď k nim od srdce přívětiva! Jenom tak budeš pro ně moci ještě více učiniti, naskytne-li se k tomu příležitost.“

„Neradím ti to z chytrosti lidské — abychme tak snad získali mocné své nepřátely, v jejichž rukou jsme, abychme je pohnuli, by nám vrátili, oč nás připravili. Kdybychme k nim jen proto vlídní byli, neměla by vlídnost naše žádné ceny. Byloby to bídné, plazivé pokrytství, za něž bychme se musili stydět.“

„Nikoli tak, má nejmilejší dcero, opravdová láska k bližnímu, tato nebeská květina, nemůže vykvétat ze špinavého kořenu soběchtivosti; ona přichází jenom z čistého, dobrého srdce; ona je pouze odblesk a záře oné lásky nebeské, která činí podstatu našeho svatého náboženství a

musí každé opravdově nábožné srdce naplňovati.“

„Vždyť je Bůh sám láska. Miluje všechny lidi jakožto dítky své. I nechává dokonce dětem svým nezdárným svítit své slunce a dává jim rosu a déšť. On chce, aby i ty se polepšily a aby někdy všechny k Němu od nebe přišly. Ano, Syn Boží dal život svůj a prolil krev svou, aby je vykoupil. Tak máme i my býti čistá láska. Všecky lidi máme milovati co bratry a sestry, máme jim dobré prokazovati a ani nepřátely a zlé lidi od lásky své nevyklučovati. Máme být hotovi i život svůj za ně dáti; máme je milovati jako sebe. Ano, láska naše musí se vznášeti se země k nebesům. Musíme Boha, jenž je nade všechno lásky nejhodnější, nejenom nade všechno milovati, nýbrž se i snažiti v lásce Jemu podobnými býti.“

„Jenom tato svatá láska k Bohu a bližnímu dělá nás k tomu schopnými, abychme se někdy dostali do nebes. Lásky prázdná duše lidská nebyla by ani v nebesích blažena. Kdo ještě nenávidí, nehodí se tam. Láska je pramen vši blaženosti v nebesích; ona teprva dělá nebe nebem.“

„Právě proto je úlohou života našeho na zemi, abychme tuto nebeskou lásku jako vzácnou bylinu v srdce své vštěpovali, ji ošetřovali a k dokonalosti přivedli. Láska k ničemným věcem, k marné poctě, tělesné rozkoši, pomíjejícím

statkům nenechává v lidském srdci místa pro nebeskou lásku a dusí ji už v zárodku jako pichlavé trní. Z té příčiny, aby očistil Bůh lidskou mysl od hrdosti, soběchtivosti, žádosti po rozkoších pozemských, dopouští na lidi rozličná utrpení. Proto asi odejmul také nám vznešenosti stavu našeho, časné statky a pozemské rozkoše, které je možno zjednat si za peníze. Neboť věř, dceruško, zajisté, dokud Bůh na nás utrpení sesílá, je vždy ještě něco v nás, od čehož nás bolest očistiti může. Uznejme tedy, nejmilejší Růženko, lásky plné otcovské ohledy Boží, nerušme je nenávisť proti svým utiskovatelům a nepřipravujme se o požehnání, které nám připravuje Bůh utrpením.“

Růženka poslouchala pozorně otce. „Máš dobře, milý — nejmilejší otče,“ pravila hledíc na něho přívětivě očima uslzenýma. „O jak daleko mám ještě k tomu, abych byla nebes hodnou! Nuže s pomocí Boží se polepším; tuto ruka má na to! Budu hledět, abych milovala Boha nade všecko a bližního — i Kuněrického, manželku a děti jeho jako samu sebe. A může-li mě bolest lepší a laskavější udělati, ráda budu tak dlouho trpěti, dokud se bude Bohu líbiti. Neboť což je tato píď času, prožítá v utrpení, proti blažené věčnosti!“

Růženka držela věrně slovo. Nevyhýbala se už zúmyslně dětem rytířovým, které se zas pozdravily a časem s chůvou dolů na dvůr zámecký přicházely a si tu hrály. Nikdy už nedělala, ja-

koby jich neviděla. Pozdravovala je s přívětivým usmáním. Dávala se s nimi do krátkých rozprávек. Hleděla jim prokazovati rozličné ochotnosti. Dala si přinést od Anežky krotkou srnku a párek hrdliček a darovala srnku chlapci a hrdličky oběma holčičkám. Shledala, že jsou chlapec i holčičky milování nejhodnější dítky. Dělala si výčitky, že mohla být posud k těmto milým dítkám tak nepřívětiva.

„Sama jsem se připravila o mnohou radost,“ pravila, „poklések můj byl zároveň i mým trestem. O jak dobře má otec: Lépe jest býti přívětivým a smířlivým, nežli nepřátelským a mstivým!“

Brzy však nabyla Růženka příležitosti, vyplniti celou měrou naučení otcovská.

Částka čtrnáctá.

Hrdinství Růženčino.

Po dlouhém pršení byl zas jednou velmi pěkný, příjemný podzimní den. Slunečko vyšlo tak jasně, hrálo tak příjemně a svítilo tak přívětivě mezi vysoké zdi na hrad, že všecko znovu oživlo. Lidé se odvážili s hradu na role, aby odklidili zbytek obilí s polí. Chůva Teklička přišla po obědě s dítkami Kuněrického na dvůr.

U prostřed velkého, prostranného dvora hradního byla krásná studně. Měla obrubeň z pěkně tesaných kamenů, a na šesti štíhlých sloupcích spočívala vysoká špičatá stříška, též z kamene stavěna a velmi uměle ozdobena dle způsobu starodávných věží kostelních rozličnými z kamene tesanými okrasami.

Studně byla nesmírně hluboká. Skoro čtvrt hodiny bylo co dělat, než se jediný velký okov, připevněný na hřídeli s kolem, dolů spustil a nahoru zas vytáhl. Cizinci, jichž velmi mnoho hrad navštěvovalo, obdivovali se studni, jakožto největší znamenitosti na hradu. Aby nabyli pojemu o nesmírné hloubce její, házely se tam obláskové kamínky — a nebylo jediného příchozího, jenž by nebyl nad tím užasnul, jak dlouho to trvalo, nežli žblunknutí od potopeného kamínku nahoru zas přiletělo. Také stavívali hořící svíčku do okova a spouštěli ho tak znenáhla dolů, a překrásná byla na to podívaná, kterak světlo taras, na němž mezi kameny místama zelená bylínka vyrůstala, tak krásně osvětlovalo, v každé krůpěji na mokrých kamenech se obraželo a konečně jenom jako červenavá hvězdička z černé hlubiny vzhůru se třpytilo.

Zedníci, jenž časem dolů lezli, aby studni vyčistili anebo spravili, co bylo poškozeno, musívali k tomu mnoho žebříků míti, které zavěšovali na silné železné háky, schválně k tomu konci do tarasu zapuštěné. Stará pověst šla o té studni,

že ten, kdo se dole v tmavé hloubce nacházel, dřív než byla nad ní stříška, viděl prý i v jasné poledne hvězdičky na nebi se třpytit.

Vůkol studně byl velký, okrouhlý trávník, jehožto příjemná zelenost v dlážděném dvoře velmi pěkně vypadala a na trávníku stálo okolo studně několik jeřábů.

Tři děti Kuněrického hrály si na trávníku u studně. Děvčátkám líbily se nad míru krásné červené kytky zralých jeřabin na stromech u studně. Chůva musila jich několik utrhnouti. Holčičky napichovaly velmi dychtivě červená zrnka na jehly a navlékaly je na nitě, říkaly navlečeným červeným zrnkám šňůry korálů, dávaly si je v dětinské marnivosti na krk a na ruce, a domýšlely si nemálo na ten podivný šperk.

Chlapeček házel pro ukrácení chvíle kamínky do studně; vybíral vždy největší, jež naleznouti mohl, pozorně vždy poslouchal, až kamínek ve vodě žblunknul a poskakoval pak radostí.

Když ho ta hra už omrzela, odešel drobet od studně. V tom přiletěl ptáček, sedl na kraj okova a poněvadž, jak to vždycky bývá, drobet vody v okovu zůstalo, vletěl do něho ptáček, buď aby se napil nebo vykoupal.

Chlapec viděl tam ptáčka vletět. „Počkejte,“ pravil ve své dětské prostotě sestřičkám, „ptáčka teď snadno chytím. Dejte pozor, to si budeme moct hezky hrát“

I vylezl na kamennou obrubeň, natáhl po-

malu ručičku k visutému okovu, a vida, že je ruka jeho krátká, nahýbal se po okovu pořád více, až se svážil — a padnul dolů do strašné hlubiny.

Holčičky daly se u studně do hrozného křiku. Chůva Teklička byla se odkradla do hradní kuchyně, aby tam mlsala. Na křičení dítek přiběhla uleknutá. Proti nadání zaslechla také chlapce v studni křičet a bědovat. I podívala se dolů. Zachytil se dole v hlubině sukničkou na háku, z tarasu čouhajícího. Chůva však stála jako zka-menělá, nevědoucí co dělati! Paní rytířka ležela ještě nemocná a nemohla z pokoje; ostatní lidé na hradu byli venku na poli. Chůva zbledlá jako zeď třásla se na celém těle, lomila rukama nad hlavou a volala hlasitě bědujíc k Bohu a všem Svatým o pomoc.

Tu přiběhla náhle Růženka. Bylať musila doma zůstat, protože se malá holčička vrátných včera v noci rozstonala, a zdálo se, že dostane neštovice.

„Honem, honem,“ pravila Růženka chůvě, „pomoz mi do okova a pak ho pomalu pouštěj dolů. Až křiknu: „Dost!“ zastav kolo, a když zavolám: „Toč!“ táhni okov zas nahoru. Dej dobrý pozor na mé volání a buď dobré mysli! S pomocí Boží doufám, že chlapce vysvobodím.“

S důvěry plným pohlednutím k nebesům, poručila se Růženka v ochranu Nejvyššího a vstoupila do okova. Hrůza za hrůzou obcházela ji,

když se pořád níž a níže spouštěla, a vlkno a studeno v hlubině na ni válo, světlo denní zhasínati se zdálo a vůkol ní pořád větší tma byla.

Konečně přišla až blízko k plačícímu chlapci a zvolala z hlubiny: „Dost!“ Okov se zastavil. Teď se snažila chlapce do náruči vzít a s háku ho smeknouti. To však bylo velmi těžko a nejvyš nebezpečno. Nemohlať obou rukou volně potřebovati, protože se jednou za řetěz držeti musila, aby sama do propasti nespadla.

Nechtělo to jít. Strašlivá úzkost zmocnila se jí, tak že jí na čele vyvstaly chladné krůpěje potu. S nejvroucnějším vzdechnutím modlila se z temné, strašlivé hlubiny k Pánu Bohu, aby jí v této nejvyšší nouzi neopouštěl. Konečně se to podařilo! Vzala chlapce na ruku a on ji chytil ručičkama okolo krku, jakoby se bál, že ještě spadne. Přestal plakat a Růženka zvolala: „Toč! vzhůru toč!“ S radostí pozorovala chůva nahore, že je okov těžší a rychle ho táhla kolem vzhůru.

Churavá matka chlapcova přistoupila k oknu na pokřik a nářek, jenž se strhl na dvoře. Jakoby do ní blesk udeřil, tak velice ulekla se, slyšíc bědující děti na dvoře volati: „Jindříšek padl do studně!“ Zdálo se jí, že strašná ta slova se rozléhají v celém zámku jako hromobití. Nebohá, na smrt bledá paní držela se římsu u okna, kolena jí klesaly, ruce se třásly, nemohla s místa. Srdce jí tlouklo tak prudce, že jí při tom bylo, jakoby prsa její chtělo rozraziti.

Chůva volala, že zůstal Jindříšek na háku v studni viset a děvečka vrátného že se pro něj dolů spustila. Tu rozbřeskl slaboučký paprslek naděje v srdci matčině. Počala se modliti. Nebyla v stavu promluvit; avšak z hlubokosti srdce úpěla o zachování svého prvorozeného, jediného synáčka. Od studně neodvrátila ani oka. Konečně se okázala Růženka, držíc pevně jednou rukou chlapečka, kterýž se k ní pevně tisknul, jakoby jí na ruce spal, a druhou rukou řetěz.

Když byl okov dost vysoko vytažen a Růženka se s dítětem v okovu u prostřed obrubně nad propastí houpala, zapnula chůva velmi dobře kolo a přistoupila k obrubni, přitáhla okov hákem k tomu určeným k sobě, a chtěla vzít chlapce do náruči. Avšak neměla slabá, posud ještě na celém těle se třesoucí holčice dosti síly a obratnosti, aby držela okov jednou rukou a zároveň při tom vzala chlapce z rukou Růženčiných. Dlouho se nadarmo o to pokoušela. Pro matku to byla strašlivá podívaná, každé okamžení myslila, že padnou všickni tři do propasti.

Růženka viděla, že to tak nepůjde a chůva pustila zas okov. Růženka jí chtěla teď chlapce podati. Avšak jakkoli se chůva s nataženými rukama přes obrubeň nahybala, scházel předce pořád kousek, aby ho mohla dosáhnouti. Matka u okna nemohla se na to už ani dívati; dělaly se jí mrákoty před očima. I zkusila, co jen pro slabost mohla volati: „Tak ne! Tak ne!“ Růženka

slov těch sice neslyšela, ale sama hned pozorovala, že je to tím způsobem ještě nebezpečnější.

I nehýbala se chvilku, pohlédla k nebesům, přemýšlela drobet a pravila pak rychle: „Tekličko, postrč volně ale jadrně hákem okov, aby se houpal pomalu k obrubni.“ Chůva poslechla, aniž věděla, k čemu to má prospěti. „Teď,“ pravila Růženka a usmívala se na chvějící se Teklu, aby jí dodala srdce, „teď, až se okov rozhoupá a hodně blízko k tobě přiletí, chytň dítě rychle a pevně do obou rukou. Počkej ale ještě, až ti to řeknu! — Teď, teď!“

Chůva vzala chlapce velmi snadně do rukou a postavila ho na zem. Pak podávala Růžence ruku, aby jí pomohla z okova. Tato však pravila:

„Postrč raději okov v tu stranu, aby se přiblížil tuhle k tomu sloupku.“ Chůva to učinila, a když rozhoupaný okov ke sloupku přišel, chytila se Růženka rukou za sloupek, vystoupila na obrubeň a skočila na zem.

O jak ráda byla, když zase pevnou zemi pod nohama cítila; jak velice radovala se opět z jasného světla slunečního a modré oblohy! Padla na kolena a pozvedla oči k Bohu, kterýž zachránil ji i dítě. „Nejdobrotivější Otče nebeský, sláva Tobě a vroucí díky!“ — to bylo první její pomyšlení. „Jak velice bude se otec radovati, jak spokojen bude se svou Růženkou!“ — bylo druhé pomyšlení.

I pospíšila, aby mu bez meškání přinesla

zprávu o šťastném zachránění dítěte. Otec jí upřímně obejmul a cedil slze nejblaženější radosti, jakéž kdy prolévalo oko otcovské.

„Dobylas nejkrásnějšího vítězství,“ pravil, „přemohla jsi sama sebe a učinila dobré nepříteli svému. Dokázalas lepší skutek hrdinský, nežli nejodvážlivější rytíř, jenž nejmocnějšího nepřítele porazí; zachránilas člověka od smrti! Nebuď ale z toho pyšná, nejmilejší Růženko. Pán Bůh ti dal k tomu příležitost a srdce; všecka čest a sláva budiž jenom Jemu!“

Částka patnáctá.

Šlechtné smýšlení Růženčino.

Chůva donesla mezi tím zachráněné dítě matce. Matka necítila už v tom okamžení nemoci, vrhnula se na chlapce, přivinula ho k srdci oběma rukama, líbala ho, smáčela tvář jeho radostnými slzami a ptala se ho na stokrát, jestli ho nic nebolí. Dítěti nestalo se nic, bylo jen velmi bledé z leknutí a úzkosti. Matka držíc nejvroucněji milovaného synáčka v náručí padla na kolena a plačíc volala: „Ty o Bože, darovals mi ho zase, Tobě ho vychovám!“

Na to povstala, celá umdlená sedla na postel, vzala chlapce na klín a pravila: „Ty zlé dítě, jak veliké leknutí a strach udělals mi svou lehkomyšlností! Jak často varovala jsem tě již takových nebezpečných věcí! Jak často řekla jsem ti, abys nechodil k studni, aby ses nepřibližoval koňům, abys nelezl po stromech! Hleď! neposlušností byl by ses brzy připravil o život. Co by byl řekl tatínek, kdyby ses byl utopil! O buď poslušnější od té chvíle! Zázrakem je to, že tě zase mám. Děkuj Bohu, jenž tě zachoval svým svatým andělem.“

„Anděl však, jenž tě vzsvobodil je — chudobné děvče uhlířské!“ pravila dále paní a ohlížela se. „Není tu dobré to děvče? Běž, Teklo, hledej ji — pospěš — ať sem přijde, abych jí poděkovala. Tento skutek nemá být pro ni bez odměny.“

Chůva běžela do vrátnice. Růženka seděla zas už vedle nemocné holčičky a pletla. „Pojď,“ pravila jí Tekla, „máš jít hned nahoru k milost paní! Těš se, dostaneš zajisté dobrou zpropitnou.“

Toto slovo o zpropitné urazilo velice jemný cit Růženčin. Neměla chuti s ní jíti, nechtělať odměny. Napadlo jí ale, kdyby na pozvání nic nedala, žeby to bylo neslušné, a potěšenou matku žeby to zarmoutilo. Šla tedy s chůvou.

Uctivě a s uzardělou tváří vstoupila Růženka do pokoje. Milost paní, jenž seděla na posteli vedle chlapečka, kterýž spal, vstala a běžela jí

v ústřety s rozevřenou náručí, a nedbajíc na svůj stav, obejmula upřímně dívku oblečenou sprostě v šatech z hrubého plátna.

„O dcero má!“ zvolala, „jak mnohým díkem jsem ti povinna! Jak šlechetný čin dokázala jsi! Jaké neskončené trápení odvrátilas ode mne! Jak nevýslovnou radost udělalas mi! Bez tebe ležel by miláček můj, kterýž teď tak tiše na lůžku odpočívá, chladný a mrtvý v propasti oné studnice. Tys vytrhla dítě mé smrti a mně jsi je zas navrátila, od té chvíle hudeš chována jako dítě mé a já budu tvou věrnou matkou. Zůstaň teď vždycky u mne.“

„Tebe však,“ pravila, k chůvě obrácena, vážně avšak mírně a beze vší zlosti, „tebe nemohu déle v službě podržeti. Nejlehčí povinnost, která má být každé chůvě svatá, totiž nepouštěti s očí dítek, vyplnila jsi špatně. Z chůvy byla by ses brzy stala vražednicí. Dnes ještě dám ti mzdu vyplácet a zejtra půjdeš s hradu.“

Chůva plakala a vzdychala a prosila za odpuštění a milost. Padla na kolena, pravila, že jakožto nebohý sirotek neví, kam se má obrátit, že se jistotně polepší.

Paní však pravila: „Tos mi slíbila už častěji, ale nikdys nedržela slova. Nemohu se na tebe už více bezpečiti. Je mi tě líto, že tě musím ze služby dát, avšak nemohu k vůli tobě děti své v ustavičné nebezpečení smrti dávat. Jdi tedy a chovej se rozumněji v budoucí své službě.“

Na to pravila Růženka: „Dovolte, milost paní, abych se směla za Teklu slovíčkem přimluvití a nezazlíte mi pro mou upřímnost. Pravda je to, a zajisté máte dobře, Tekla spáchala velký poklések. Lehkovážností svou způsobila vašemu srdci mateřskému smrtelnou úzkost a bylaby synáčka vašeho bez mála o život připravila. Tekla však, jenž si to dříve nerozvážila, vezme si z toho strašlivého příhěhu zajisté výstrahu, a co živa, nebude už tak lehkovážně jednat! — A což! Tekla toliko chybu *udělala*? Nepřičinila se opravdově, aby chybu zas *napravila*? Nepomáhala věrně a jak jste sama viděla, neodvážila se při tom i života, aby synáčka vašeho zas vysvobodila? A má se vzpomínati jenom na její poklések, o její věrné pomoci však nemá řeči býti? Chtěla byste ji, anaž při zachránění synáčka vašeho jakožto dobrá, věrná duše se prokázala, bez milosrdenství zapuditi a s pláčem od sebe propustiti?“

„Hleďte, Pán Bůh vyslyšel právě modlitbu vaši; nezamítejte v též hodině prosby a úpění zkormoucené osoby! Pán Bůh vám prokázal milosrdenství; prokažte i vy je jiným! Bůh vám navrátil vaše milé dítě; nepřipravujte nebohého, opuštěného sirotka o dobrotivou pěstounku. Vždyť odpouští Bůh sám těm, kdož litují provinění svých a opravdově se polepšiti chtějí; odpusťtež i vy. Bůh vám dává krásnou příležitost, abyste díky, Jemu povinné, hned skutkem dokázala — abyste

hluboce zarmoucené Tekle odpustila, a ji zas na milost přijala.“

„Ach, jak velice radovaly jsme se Tekla a já ze šťastného zachování dítěte a s vámi plakaly jsme radostí! Chtěla byste vy, milost paní, jenž jste mezi námi nejšťastnější — neboť což je nad radost mateřskou! — chtěla byste vy dnes neuprositelností svou dívku nešťastnou učiniti? Mohla byste, dříve než uschnou slze radosti na lících vašich, nebohé Tekle vynutiti slze nejtrpčí bolesti — aniž byste slze ty jemnou rukou zase usušila? Nikoli, to nemůžete, šlechetná paní!“

„Co však se mne týče, nepřijímám podaného místa. Bála bych se hříchu, že jsem chudobnou služku o místo její připravila a štěstí své na cizím neštěstí založila.“

Paní otvírala oči na domnělé děvče uhlířské. „Nevím v skutku,“ pravila, „mám-li se více diviti tvé srdnatosti, nebo tvému šlechetnému smýšlení! Kdož by mohl něco odepříti takovému přimluvěcímu? Tekla nepřijde o službu, ty však musíš předce u mne zůstat. Nepustím tě už od sebe — podivné děvče! Nemohu se ti teď jak náleží odsloužiti, poněvadž je manžel můj vzdálen a já na tomto hradě zavřena jako v zajetí! Doufám ale, že přijde brzy den, v němžto se vrátí manžel můj s pole a pak se ti skvostně odmění. Službu svou však u vrátné opusť a buď mou dcerou, mou společnicí, mou přítelkyní. Dám ti hned

8*

nové šaty; ty jsi zrozena pro něco lepšího nežli za služku.“

Srdečně byla Růženka pohnuta jednáním přívětivé paní, která se k ní tak nevýslovně laskavě chovala a také litující Tekle tak velkomyslně odpustila. Opravdovou úctu měla k ní a v tom ohledu byla by ráda u ní zůstala. Avšak rozpomněla se na otce, k němuž by potom tak často choditi nemohla, a jenž by pak byl cizím rukoum odevzdán. Byla v rozpačitosti, má-li paní svěřiti tajemství, že je dcera rytíře Jedlovického. Nejdříve však se chtěla s otcem o to poraditi. I řekla tedy :

„Odpusťte, že ani tohoto nabídnutí přijmouti nemohu. S poděkováním uznávám dobrotivost vaši. Avšak je to jedním dílem lepší, když nežádáme odměny za to, jestli se nám s pomocí Boží na zemi něco dobrého podařilo, pak ji můžeme očekávati v nebesích; a za druhé jsem ve své službě tak ráda a spokojena, že po nějakém jiném místě ani netoužím. Vždyť nešlechtí člověka stav, nýbrž způsob, jak plní povinnosti svého stavu a snáší obtížnosti jeho. Jakožto služka žalářníkova mám příležitost věznům prokazovati někdy malé dobrodiní. Jsem šťastna, nečiňte mě svou dobrotivostí nešťastnou.“

„Neobyčejné děvče!“ zvolala paní. „Nepochopuji tebe. Řeč tvá o štěstí ve tmavé vrátnici a neštěstí zde u mne je mi přepodivná! Což nemám ničeho v své moci, čímž bych ti službu

prokázala? Žádej co chceš, a já ti slibuji na svou čest, že to bude vyplněno — bude-li to ostatně jen věci možnou.“

„Nuže tedy,“ pravila Růženka, „přijímám vaše slovo. Dopřejte mi, dokud to za potřebné uznám, času na rozmyšlenou, zač vás prositi mám. Tuším, že se přiblíží doba, kde mi budete moci k velkému štěstí pomoci. Zatím mě nechte v mé šťastné temnosti. Avšak odpusťte, že teď odcházím, nemohu nemocné dítě ve vrátnici nechat déle samotné.“

Poklonila se s nejprívětivějším pohledem před šlechetnou paní a spěšně vyšla ze dveří.

Částka šestnáctá.

Růženčin šlechtický rod objeven.

Paní ze Smrkovnice, choť Kuněrického, významávala se velice jak dobrotou srdce, tak i moudrostí. Vážila si šlechetné mysli Růženčiny, cítila pro ni nejupřímnější laskavost a přála jí, aby byla šťastnou; avšak nevěděla, co má soudit o jejím chování. Domnívala se, a to ne bez příčiny, že nachází v celé její bytosti něco tajemného. Podepřela hlavu o dlaň a přemýšlela o tom.

„Jak nabylo chudobné děvče uhlířské tako-

vého smýšlení," pravila sama k sobě, „a jak to přichází, že tak pěkně mluví? Kde získala té způsobnosti, s nížto do pokoje vkročila a která se v celém chování jejím okazuje? Byla tak málo rozpačitá, když se mnou mluvila, jakoby od jakživa se šlechtou byla zacházela, jakoby byla nejpečlivěji vychována. V skutku, tomuto všemu divím se skoro ještě víc, nežli její srdnatosti, rozvaze a ducha přítomnosti. A což je asi toho příčinou, že nechce být ustavičně okolo mne, ješto by se u mne mnohem lépe měla? V tom musí vězet něco obzvláštního. Snad by nekráčela po nedovolených cestách? Mělo by to být nějaké tajemství, nad jehož objevením by se zastyděti musila? To bych nemyslila; avšak musím ji lépe pozorovati.“

Nejprvé rozkázala starému hradnímu, aby dal dobrý pozor na všecky kročeje Růženčiny. On to učinil a nepřinášel jiných zpráv, leč o samých velmi chvalitebných věcech. Jednou ráno však přinesl úslužný kmet, za tepla jak říkáme, zprávu, že Růženka pozdě v noci, když všecko tvrdě spí, nepřátelského rytíře ve vězení navštěvuje a celé hodiny u něho bývá. „Věc ta zdá se mi být velmi na povážení a nebezpečná," pravil kmet, „to uhlířské děvče mohlo by na nás uvalit velké neštěstí, kdyby rytíři k útěku nápomocno bylo; zmužilosti má k tomu dosti ta srdnatá dívčice. Nevím však ještě jaký zámysl spolu umlouvají. Poslouchal jsem u dveří žalář-

ních co nejbystřeji jsem mohl, nic však jsem neslyšel než nesrozumitelné mumláni.“

Toho však nebylo příčinou, žeby Růženka s otcem zvláště tajně byla rozmlouvala, nýbrž že byl poctivý hradní hodně přibluchlý.

Paní nad tím nemálo užasla. „Jedlovický,“ pravila, „je náš úhlavní nepřítel. O tom mě ujišťoval častěji manžel, když jsem ho prosívala, aby toho nebohého rytíře tak nesoužil. Ba Kuněrický vypravoval mi tolik zlých věcí o něm, že o tom nemohu pochybovati, že smýšlí Jedlovický proti nám nejvýš nepřátelsky. Nelíbí se mi to, že to cizí děvče s naším nejhorším nepřítelem tak důvěrně zachází. Musím sama jednou naslechnout.“

Nařídila tedy hradnímu, aby jí dal hnedky zprávu, až bude Růženka s rytířem zas mluvit; ostatně však aby o tom živé duši na hradě nic neříkal. Ona sama nezměnila zacházení své s Růženkou ani v tom nejmenším; jednala s ní jako dříve se zvláštní laskavostí a nedala na sobě nic o podezření znáti.

Za několik dní na to šla paní Kuněrická s dětma podvečer na zahradu zámeckou. Pozvala Růženku, aby šla s nimi, rozmlouvala s ní velmi přívětivě a dala jí několik broskví, které teď právě dozrávaly.

V noci na to, hodinu po západu slunce přišel kvapně hradní a volal horlivě: „Teď, milost paní, rozmlouvá zase zajatý rytíř s děvčetem nhlířským velmi důležitě; teď můžete sama po-

slechnout, jaké úklady oba proti vám a milost pánovi kujou.“

Paní Kuněrická, aby jí nebylo tak snadně poznati, vzala na se černý plášť a chvátala ke dveřím žalářním. „Není to ovšem chvalitebná práce, kterou zde konám,“ pravila sama k sobě, „naslouchání je špatná, sprostá věc; avšak činím to jen proto, že mám o dobré toho ubohého děvčete opravdově starost — a pak nesmím také prospěch své rodiny s očí spustiti.“

Dvéře byly jen přivřeny a v žaláři hořelo světlo. Každé slovo, které se tam z úst pustilo, mohla dobře slyšet. I poslouchala tedy, co rozprávěl rytíř s Růženkou.

„Broskve jsou výborné,“ pravil vězeň, „jsou zrovna takové, jaké rostou na stromě, jenž stojí v naší zahradě vedle věže u zdi. Vždycky jsem je nejraději jídal. Jemná, jako vdechnutá červenost jejich lahodí oku, vůni mají silnou a příjemnou a chuť výbornou, jsouce plny šťávy.“

„Ach můj Bože!“ vzdychla Růženka. „Slze mi vstupují do očí, když se dívám na ty broskve! Kdybych jen mohla zase jednou takové lahodné ovoce s onoho stromu v naší zahradě trhat, a je tobě, milý otče, jako minulých časů, v čistém, vinném lupením vyloženém košíčku do pokoje přinášet.“

„Děkuj Bohu, milá dcero, žes mi tyhle mohla přinést,“ napomínal rytíř. „Sotva deset bro-

skví bylo na tom stromě, pravilas, a tři ti dala ta šlechetná paní? Je k tobě velmi dobrotiva.“

„Protož myslím vždycky,“ pravila Růženka, „abych jí jednou řekla, že jsem tvá dcera. V srdci jejím bude tuším tajemství to dobře ukryto, a ona by to mohla na rytíři Kuněrickém nejlépe vyprosit, aby tě na svobodu propustil.“

„Nemyslím tak!“ odpíral otec. „Ty si to nemůžeš nikterak představit, jak mě Kuněrický nenávidí. Mysl té laskavé paní je ovšem útlá a jemná jako tato hebká a měkká broskev; mysl však manžela jejího je tvrdá jako pecka v broskvi. Spíše by sis vylomila zuby, než bys ji rozlouskla.“

„Myslím však předce,“ namítala Růženka, „že tě Kuněrický v tomto žaláři zahynout nenechá, když uslyší, že dcera tvá s pomocí Boží synovi jeho život zachránila. Když se mu k nohouskám vrhnu a budu ho za tebe prosit, neoslyší mne zajisté.“

„O nemysli si, že je to tak lehké!“ odpíral zase otec, „známť já ho příliš dobře. Třebať i čin tvůj krásným nacházel, protože je mu užitečný; třebať i na to myslil, aby se ti vděčným prokázal, předce se nikdy k tomu nebude moci odhodlati, aby se spustil nenávisti proti mně. Ta je hluboko zakořeněna. Spíše bys vyvrátila dub i s kořením!“

„Ale, milý otče!“ namítala zas Růženka, „kdybychme ho mohli o tom přesvědčiti, že ty, jehož o všechno připravil, předce ho miluješ a žehnáš,

a rád bys mu dobré prokazoval; že jsi mně naučil jej i rodinu jeho milovati, žehnati a jim dobře činiti; že bych já, kdyby tvého otcovského napomenutí dříve bylo nebývalo, na pokřik dítěcí u studně snad tak rychle nebyla přikvapila a syna jeho dokonce snad ani byla nezachránila, žes tedy ty prvotní původ jeho zachování — nemusilo by to tvrdou jeho mysl rozjihnouti, jako teplý jarní větříček ledové kry rozmrazuje? Což by to nebylo nijak možno, jej obměkčiti?“

„Možno by to snad bylo,“ pravil rytíř pomalu a zamyšlen, „avšak se mi to nezdá nikterak pravdě podobno. Teď ale nedá se nic dělat; dokud nepřijde, musím zůstat v žaláři. Kdyby mě paní i propustila, bez jeho dovolení bych toho ani nepřijal. Mohla by toho těžce pykati. Ba kdyby mne jen volně na hradě chodit nechala, tedy by nedůvěřivý ten a nepřátelský muž tisícere zlé věci v tom nacházel. Tedy neříkej, nejmilejší Růženko, té hodné paní o tom nic, že jsi dcera má; já však zůstanu ve jmenu Páně v žaláři, až co se dále stane. Nechci té šlechetné paní žádné žalosti způsobiti. Pán Bůh konečně všecko dobře učiní. Avšak — tyto řeči nás oba rozteskní. Protož dost o tom pro dnešek.“ Na to začal rytíř s Růženkou jinou rozprávku.

Paní však uslyšela dost, a vrátila se do svého pokoje. Celou noc nemohla oka zamhouřit. Žasnutí, divení, bolest a útrpnost probíhaly ustavičně srdcem jejím. „Toto domnělé, chudobné děvče

uhlířské,“ myslila si, „je tedy rytířská slečna! Aby byla otci na blízku, zvolila si sprostý šat a vzala na se tak těžkou službu. Ovoce a jiné věci, které jsem jí dala, utrhla sobě a donesla otci. Z lásky k němu odřekla se štěstí, které jsem jí nabízela, a chce raději všecku bídu nynějšího stavu svého snášeti! Jak dobré srdce má to dítě! O jak šťastna byla by matka její, kdyby ještě žila! A toto děvče, dcera otce, jehož v poutech a v žaláři držíme, zachránilo život synu mému? A ten otec učil dceru svou tak smýšleti a jednati? Jak šlechetná mysl musí naplňovati srdce jeho!“

Dala se do pláče. „Nikoli!“ zvolala pak, „ať je svoboden dobrý ten a šlechetný muž! Hrad a statky budou mu navraceny! Výborný otec a dobrá dcera nechť jsou tak šťastni, jak toho zasluhují. O kýž by to bylo v moci mé, vyprostiti ho bez meškání ze žaláře, a vrátiti mu všecko, což jeho jest! Ještě této noci musil by opustiti smutný svůj příbytek, a zejtra ve dne držel by slavný příjezd na Jedlov. To však není možno! Starý, hluchý hradní, jenžto vždycky tvrdí, že nemají ženy hlasu v státních a válečných věcech, byl by k mým rozkazům dvojnásob hluchý. Rytíře by nepustil ani ze žaláře, natož z hradu. Hradní náš na Jedlově poslechnul by mne rovněž tak málo; před rytířem zamknul by opatrně bránu a hájil by před ním hrad, jako před nejnebezpečnějším nepřítelem. Manžel můj ale, kdyby uslyšel, že jsem jen o to žádala, aby

byl Jedlov navrácen pravému pánu a držiteli, neodpustil by mi to do smrti! Kde však nemožou ženy ani poroučeti ani samy pomoci, tu mohou ještě přimluvami svými pomoc opatřiti. Až se manžel můj s pole vrátí, zkusím, co prosby a slze na něm zmohou. Dej Bůh k tomu své svaté požehnání!“

„Jakž ale mám se zatím chovati k slečně Růžence?“ myslila si dále. „Mám jí říci, že ji znám? Mám s ní zacházeti dle stavu jejího, ošatit ji jako šlechnu, vykázat jí pokoj na hradě, zvát ji k stolu svému — poněvadž se rozmíška mezi otcem jejím a manželem mým žádným způsobem jí týkati nemůže. — To by dělalo velikého hluku na celém hradě! Starý, tvrdohlavý hradní, podporován od svých starých druhů válečných nepřipustil by to nikterak, aby Růženka s otcem svým jen jediného slova promluvila. Dal by ho co nejprísněji střežiti; na mírnější žalář nebylo by ani pomyslení. Tak bych zármutek dobré slečny jenom rozmnožila. Nikoli, nikoli! ani živá duše na hradě nesmí se teď ještě dověditi, že je Růženka dcera Jedlovického. Jí samotné nechci ani říci, že o tom vím. Neboť což by jí, což by to jejímu otci prospělo? A do jakých rozpačitostí zapletla bych se sama! Nejlépe bude, když dobré slečně a skrze ni otci jejímu v tichosti, aby to povyku nedělalo, tolik dobrého co možno prokazovati budu — a odhalení tajemství

šťastnějšímu okamžení zanechám, které již nemůže býti daleko.“

Částka sedmnáctá.

Růženka prosí za osvobození otce.

Paní Kuněřická dala následujícího jitra Růženku zavolati a zacházela s ní ještě laskavěji než dříve. —

„Vím to,“ pravila jí, „že máš velkou útrpnost s dobrým rytířem, kterýž na hradu našem v žaláři sedí a že mu prokazuješ mnoho dobrého. To se mi velice líbí a za to tě chválím. Ty však, milé dítě, máš sama jen málo, ba nemáš skoro nic. Budoucně budu podporovati tvou dobročinnost ze své kuchyně a svého sklepa. Ode dneška choď rytířovi pro jídlo a pití ke mně.

Růžence, která z toho velké potěšení měla, dávala denně nejchutnější jídla se svého stolu a nejlepší víno, lepší než sama pila. Zřídila to tak, aby mrzutý hradní o tom nic nezvěděl, a upokojila ho úplně v ohledu na podezření, které měl na Růženku. Denně přicházívала s dítkami do vrátnice, aby, jak říkala, navštívila zachránitelku synáčka jejího a způsobila tím vyznamenáním, s nímžto zacházela s Růženkou a vážností, kte-

rouž měla u vrátné, že byla Růženčina těžká služba o mnoho usnadněna. Růženka musívala, když nebylo co dělat, milost paní navštívit v jejím pokoji, a směla s sebou brát také děti vrátných — velká to milost, na kterouž si vrátná nemálo domýšlela a za šťastnou se pokládala, že má služebnou, která se dovedla milostivé vrchnosti tak velice zalíbiti.

Mezitím však čekala paní Kuněřická s dvojnásobnou toužebností na navrácení manželovo. Kdyby byl neposlal zprávu, že je zas pozdraven a brzy se navrátí — byla by se odvážila jeti za ním do válečného tábora.

Konečně se vrátil na Smrkovnici s oněma dvěma rytíři a lidmi válečnými, jenž byli s ním do pole vytrhli. Rytíř i sprostí bojovníci měli helmy zelenými ratolestmi dubovými ozdobené, a s velkou slávou při zvuku trub táhli branou na hrad.

Kuněřický skočil s koně, pozdravil s velkou radostí manželku a dítky stojící na dvoře a šel pak s nimi, s rytíři a panoši a s nejudatnějšími bojovníky do velké síně rytířské. Když přestalo hlučné jásání prvního pozdravování a vítání a rytíř Kuněřický se na syna svého, krásného, květoucího to mládenečka, ani dost nadívati nemohl: vypravovala matka otci příběh, kterak chlapec do studně padnul a Růženka ho zachránila. Vypravovala velmi obsírně a všecko živě vypisovala. Rytíř se zhrozil!

„Tedy by ses byl, milý Jindříšku,“ zvolal pak, „bez mála utopil; a já bych tě už nebyl spatřil! Nesmírná bolest byla by to pro mně a matku tvou! Krev se mi v žilách div nezastaví, když jenom na to pomyslím! O chlapče, budiž opatrnější!“

Matka přinesla sukničku, kterou měl tehdy chlapec na sobě a ona ji na památku toho příběhu schovanou měla. Okázala otci roztržení od železného háku. Kuněrický hleděl na díru velmi pozorně a z hrůzou pak pravil:

„Nejvyšší byl čas, že přišla pomoc; kdyby se ještě několik nití bylo přetrhlo — bylo veta po Jindříškovi. Ta hodná služka prokázala nám velmi velkou službu. Ano, při sám Bůh, to byl pěkný a šlechetný čin; příliš mnoho bylo to na děvče! Hrdinský to skutek! Spěšná odhodlanost a srdnatost dívčina líbí se mi obzvláště. Zdali pak ses jí ale za to odsloužila?“

„To jsem nechala tobě,“ pravila paní. „Všecko, co bych jí byla mohla dát, zdálo se mi příliš málo — ba dočista nic; odvážilať se života! Smyslové se mi skoro tratili, když jsem ji v okovu nad propastí houpati se viděla! Něco takového nedá se několika dukáty zaplatiti. Odkázala jsem ji na odměnu od tebe, doufám, že mě nenecháš v hanbě.“

Rytíř nebyl ještě nikdy za svého živobytí tak velice pohnut, jako tenkrát. Prudký ten muž chtěl děvče hned vidět. Poslalo se pro Růženku.

Se skromnou způsobností, vstoupila do síně rytířské. Rytíř ji pozdravil s radostným hlasitým zvoláním:

„Vítám tě, hrdinské děvče, vítám tě zachránitelko syna mého! Avšak, jestli se dobře pamatuji, známe se už. Ano, ano, viděl jsem tě jednou ve vrátnici. Tehdá bych byl v tobě takové srdnatosti nehledal. Nuže, jsem ti zavázán k velké vděčnosti! Neboť bych byl bez tebe nešťastný otec! Dnešní radostný den byl by pro mě dnem nejhlubší truchlivosti. Žádej, co chceš a obdržíš to. Ano!“ zvolal hlasitě v překypu blaženosti otcovské, nenaučiv se krotiti citů svých, „přisahám ti na svou rytířskou čest, kdyby si žádala jeden mých hradů, Jedlov nebo Smrkovnici — já bych ti ho odstoupil.“

Pokojně a s panenskou skromností pravila Růženka: „Velké slovo vyřknul jste, pane rytíři, a tito dva šlechtění rytíři slyšeli je. Mohla bych vás o velkou milost prosit a vy byste mi ji nesměl odřici. Avšak nežádám milosti, jen o spravedlnost vás prosím! Navraťte mně, navraťte otci mému, co jste nám odejmul.“

„Jak? co? Jak to bylo?“ pravil s podivením Kuněřický. „Já že jsem vás oloupil, něco vám odejmul? Kdož jsi? Kdo je tvůj otec?“

„Jsem Růženka z Jedlova,“ pravila, „rytíř Jedlovický je můj otec. Propusťte ho ze žaláře a navraťte mu statky jeho.“

Cizí dva rytíři, všickni panošové a bojovníci, jenž se nacházeli v síni — všecko bylo jediné

užasnutí! Rytíř Kuněrický couvnul však na krok a stál jako zkamenělý. Jak hluboce a mocně ho šlechetný čin dceřin pohnul, tak prudce a divoce pobouřilo se mnoholeté záští jeho proti otci. V srdci jeho povstal strašlivý zápas citů sobě nejprotivnějších. Zbledl jako stěna, černýma očima divoce kroutil, a mumlal sám pro sebe.

„Jeden svůj hrad bych za to dal, kdyby mi někdo jiný tu službu byl prokázal, nežli dcera toho muže.“

Všickni v síni ulekli se této náhlé proměny rytířovy, mlčky a rozpačitě dívali se na sebe. Manželka Kuněrického pravila však jemným hlasem :

„Teprva několik dní vím to, že je toto děvče ve sprostém obleku dcera rytíře Jedlovického. Z dětinské lásky k otci — aby ho mohla v žaláři navštěvovati, v jeho smutné osamělosti těšiti, jemu sloužiti, a sousto od huby s milovaným otcem sdíleti — přišla v tomto hrubém přestrojení na náš hrad, dala se k žalárníkovi do služby a snášela s nebeskou trpělivostí všecky vrtochy žalárnice, u které nejchudobnější holka selská vydržeti nemohla. Podrobila se nejtěžší práci, která jí ještě desetkrátě těžší přicházeti musila než jiným děvečkám. Srdce mi pukalo, když jsem s okna svého na to hledět musila, kterak ona — slečna rodem nám rovna — těžký škopek s vodou na hlavě nosila, anebo když jsem ji jako nejsprostější děvečku s koštětem v ruce zámecký dvůr

zamétati viděla. Nedala jsem to na sobě pozorovati, že znám stav a hodnost její. Bez tvého svolení nedůvěřovala jsem si v té věci něco rozhodného učiniti. S bolestí čekala jsem, až se vrátíš. Teď ale, nejmilejší manželi, nech vládnouti srdcem svým dobrotu a citelnost. Kdyby byla slečna Růženka syna tvého od smrti ani nezachránila — jediná láska její dětinská měla by tě pohnouti, abys s otcem takové dcery se smířil!“

„Při sám Bůh!“ zvolal tu Vítězomír, jeden z oněch dvou cizích rytířů, „co slečna pro otce učinila, je neskončeně více než to, čeho se odvážila pro chlapce. Zachránění dítěte stalo se ve smělém okamžení, jakéž časem i méně šlechetné lidé mívají. Dlouhé však a těžké utrpení, jež slečna pro otce s podivuhodnou vytrvalostí snášela, je důkazem velkého ducha. Taková dětinská mysl plná lásky je pravý drahý kámen. Na tvém místě, Kuněrický, nerozmýšlel bych se dlouho, co činiti mám!“

„Kuněrický!“ pravil Děpolt, druhý rytíř, „kdyby smýšlel otec Růženčin proti tobě nepřátelsky, byl by ti mohl dost škodit. Pomoz Pán Bůh! mezi tím, co jsi v poli s nepřátely zápasil, byl ten, jehož jsi měl za svého nejhoršího nepřítele, uprostřed hradu tvého — a dcera jeho měla klíč k žaláři jeho. Z deseti byloby užilo devět příležitostí té, byliby v noci brad zapálili a v zmatku a hřmotu byliby se odklidili. Kuněrický, Ku-

něrický! ty nemáš zajisté příčiny, býti nepřítelem statnému Jedlovickému!“

Kuněrický, s očima k zemi upřenýma, stál jako němý. Hluboce oddychoval a šoustal si horké čelo. Zdálo se, jakoby byl z toho všeho nic byl neslyšel, co řekla manželka jeho i rytíři. Oči všech, plny tesklivého očekávání, byly k němu obráceny. Růženka vzdychajíc hleděla k nebesům. Děsivá tichost panovala v síni.

Tu přistoupila k němu manželka a prosila velmi měkce:

„Nejmilejší manželi! jenom něco ti ještě řeknu! O poslyš mě laskavě. Ty myslíš, že je otec Růženčin tvůj úhlavní nepřítel. V tom však jsi se až posud klamal. Ach, kdyby proti tobě tak smýšlel, jak se ti to zdálo, jakž bych já manželka tvá tě prosit mohla, abys ho propustil? Vždyť bych ti musila radit, abys ho v žaláři ještě bedlivěji střežiti dal! Není však tomu tak, jak se ti posud zdálo. O tom tě nyní přesvědčím.“

„Hleď, já samojediná zvěděla jsem, že je Růženka dcerou Jedlovického. Až k tomu okamžení, kde ti to sama řekla, nevěděla o tom živá duše na hradě mimo mne. Lidé tvoji, kterýmž jsi hrad svěřil, netušili to rovněž tak jako ty sám. Beze mne byl by na to nikdo nepřišel, že Růženka v noční doby zajatého rytíře navštěvuje, ani tvůj věrný hradní sám. Chtěla jsem se dověděti, z jakého ohledu se dějí tyto noční schůzky. Snížila jsem se tak velice — nemohu to bez uzardění před

tebou, těmito pány rytíři a panoši vyznati — že jsem pozdě v noci, když otec a dcera v žaláři rozmlouvali, u dveří je poslouchala. Krok ten, jejž sama haněti musím, učinila jsem více strachem o tebe a tvůj hrad, než o sebe. Tak daleko šla starost má o tebe! Na své vlastní uši chtěla jsem slyšet, zdali se nekuje úskok proti tobě. Otec a dcera nevěděli a nemohli na to ani pomyslit, že slyším každé slovo jejich. Však o Bože! co jsem tu musila slyšet! O jak jsem se zastyděla! Jak dobří lidé jsou to, jak dobří! Nebohý Jedlovický v žaláři neví nic o nenávisti a pomstě proti tobě. On schvaloval netoliko čin dceřin, on ji spíše k němu povzbudil. On to byl, jenž ji otcovsky napomenul, aby nás milovala a nám tolik dobrodiní prokazovala, seč je síla její. Bez tohoto upřímného napomínání otcovského bylaby Růženka syna tvého nezachránila. Jemu, dobrému Jedlovickému máš především za to zachránění vděčným býti. Jakž by mohl tedy býti tvým nepřitelem! Ach, jakž bys mohl ještě déle na něho nevražiti!?”

„Co vězíš ještě v pochybnosti, nevěda co činiti? Ach, nejdražší manželi, ty nemůžeš, nesmíš slečnu Růženku oslyšenu nechat vykročiti z této síně! — O Bože, obměkči srdce jeho!”

Temným, jen polosrozumitelným hlasem pravil rytíř:

„Nechť vezme Růženka Jedlov se vším příslušenstvím nazpět. Nemám nic proti tomu. Avšak

Jedlovický musí zůstat, kde je.“ Při tom se na manželku ani nepodíval.

Tu se obrátila šlechetná paní k synáčkovi a zvolala v nejvyšším srdce pohnutí, horké slzy prolévajíc :

„O pojd, Jindříšku, pros otce za svou vysvoboditelku, aby nevyslyšel prosbu její toliko s polovice, nýbrž zúplna! Klekni a sepni k němu ručičky! Hle, já klekám s tebou před něho, pomohu ti prosit! Budu ti říkat každé slovo, říkej po mně.“

Útlý chlapeček, vida matku plakati, a Růženku, kteráž mu byla skoro tak milá jako matka, smutně státi se slzami v očích, dal se sám do pláče. Báł se zasmušilého obličejce otcova a velmi dobře nahlížel, že mnoho na tom záleží, ukrotiti rozhněvaného otce. I pokleknul, a celý se třesa sepnul ručičky a říkal důrazně zřetelným, srdce pronikajícím hlasem, jak mu matka předříkávala :

„Nejmilejší tatínku! Nebuď tak tvrdý! Neváhej tak dlouho, propustit otce Růženčina! Růženka se také nerozmýšlela, odvážit se pro mne. Ta dobrá slečinka vysvobodila mě ze studně, propustí nyní také ty otce jejího ze žaláře. Ona mne zachránila před strašlivou smrtí v chladné vodě, nenechávej truchlivě zahynouti otce jejího v žaláři. Ona tobě, nejmilejší otče, navrátila mne, syna tvého; dej teď jí, dobré dceři, jejího milého otce! O nedívej se stranou, nejmilejší otče! Ach, podívej se na mne, synáčka svého! Hleď, kdyby

bylo slečny Růženky nebylo, nespátril bys byl už nikdy tvář mou a tyto mé oči, které uslzené na tebe patří! Tyto ručičky, které k tobě spínám, byly by teď v hrobě hnily!“

„Ustaňte! To je příliš mnoho!“ zvolal teď rytíř Kuněrický. Darma se snažil potlačit slze, které se dle jeho mínění na rytíře neslušely. I pravil, obrácen k Růžence: „Otec váš, slečno Růženko, budiž svoboden a hrad jeho se vším statkem jemu navracuji. Křivdu jsem mu učinil. Muž, jenž vychoval takovou dceru, nemůže být zlý člověk!“

„O chvála Pánu Bohu!“ zvolala teď ušlechtilá paní, v prolévání horkých slzí padla manželovi okolo krku a pravila chlapečkovi, aby polibil tatínkovi ruku. Růžena byla jako v nebesích. Oba rytíři netajili slz a podali Kuněrickému rytířskou pravici.

„Jste šlechetný muž,“ pravil rytíř Děpolt, „od té chvíle vážím si vás ještě jednou tolik jako dřív.“

„Jednal jste, jak se na dokonalého rytíře sluší,“ přisvědčil Vítězomír. „Spravedlivým být, je více, než udatným být; sebe přemoci je lepší věc, nežli zvítěziti nad nepřátely.“

Panošové a ostatní bojovníci, z nichž si mnohý slze utíral, hovořili radostně a chválili rytíře hluchně. „To je hodné! to je krásné! to je šlechetné!“ říkal jeden přes druhého, a konečně zvolali všickni jednosvorně a z celého srdce: „Sláva rytíři Ku-

něrickému! Zdráv stůj s manželkou a Jindříškem!
Ať žije rytíř Jedlovický i Růženka!“

Částka osmnáctá.

Růženka zvěstuje otci vysvobození.

Rytíř Kuněrický, poněvadž v něm šlechetnější, lidský cit převahu získal, byl teď proměněn takřka v jiného člověka. Vědomí, že nepřátelskou vášeň přemohl a hlasu rozumu uposlechnul, naplňovalo ho velkým potěšením, kteréž nikdy posud nepocítil; pokoj a potěcha vnikly do jeho nedávno ještě tak vzbouřené mysli, tak jako líbezná tichost nastupuje po bouřce v přírodě. Tvář jeho se rozjasnila a radost se mu jiskřila z očí. I sám malý Jindříšek všimnul si té šťastné změny.

„Teď, tatínku,“ pravilo dítě, „vypadáš tak přívětivě, jako maminka a slečna Růženka. Teď teprva mohu se na tebe hodně podívat a tě rád mít.“

Slečna Růženka přistoupila k rytíři a děkovala mu slovy velmi pohnutlivými. „Nu, nu, vzácná slečinko,“ pravil rytíř, „nedělejte tolik z té věci. Nezasluhuji ani chvály, ani děkování! Vždyť bych byl nelidský, kdybych jinak jednal. Nechte všeho

a teď pojdte se mnou. Půjďme k otci vašemu do žaláře. Za hřích to teď považuji, nechat ho tam jen okamžení déle se trápiti. Pojdte, mnohovážená Růženko! Vy jste mu opatřila osvobození, vy mu je také zvěstujte. Pak se ale také za mne přimluvte, aby mi odpustil křivdu, co jsem mu učinil!“

Paní Kuněrická pokynula teď manželovi, přistoupila s ním k oknu a něco s ním tajně promluvila. On posvědčil několikrát přívětivě a paní pravila Růžence :

„Pojďte dříve ještě drobet se mnou, milá slečinko.“

Šlechtná paní vedla Růženku do skvostného pokoje, kde už nějaký čas šaty a klenoty k onomu okamžení připraveny byly, kdežto bude moci slečna zase do svého stavu vkročiti.

Růženka smyla s tváří hnědou barvu. Paní sama srovnala jí hojné vlasy v prosté kadeře, a oblékla ji v drahocenné bílé roucho se stojatým límcem z nejkrásnějších krajek. Růženka byla teď nevyslovně slíčná. Květoucí tvář její převyšovala bělost a červenost mladistvého květu jabloního; prstence kadeří vinuly se jí po ramenou; ušlechtilé bylo chování její i celá postava. S laskavým úsměchem dívala se paní na Růženku. Neříkala však nic, mělať to za nemoudré, dělati slečnu marnivou vychvalováním její krásy.

Když byla úplně oblečena, přinesla paní útlou

truhličku z lesklého dříví ebenového, velmi krásně zlatem vykládanou.

„Hledte, milá slečinko,“ pravila otvírajíc truhličku, „to jsou klenoty vaší nebožky matky. Manžel můj, drže to za kořist válečnou, daroval mi je. Nikdy však jsem jich nenosila; byla bych se hanbila, zdobiti se naloupeným šperkem. Klenoty ty, jakožto jmění vaše, byly mi nedotknutelné, a vdycky jsem toužila po tom okamžení, kde vám je budu zas moci vrátiti. Nechybí tu ani jediného kamínku ani jedné perly.“

S upřímnou vděčností vzala Růženka klenoty. Dívala se na ty krásné kameny a perle, avšak nejevila takové radosti, jakž to paní od její mladosti očekávala.

„O má drahá matičko!“ vzdychla Růženka se slzavýma očima, „jak živě upomínají mě ty kameny na tebe! Jenom co památka na tebe mají pro mne vysokou cenu!“

„Ach, podívejte se, jemnost paní,“ pravila dále, „tento prsten s diamanty byl svatební prsten mé dobré matičky; tyto šňury s perlami dostala od vévodkyně jakožto dar svatební; tyto náušnice s diamanty daroval jí otec toho dne, když jsem se narodila. Ach Bože, mně je tak, jakobych viděla milovanou matku stát před sebou, ozdobenu těmi perlami a kameny! Ach, jak jsme křehcí my lidé! Perly jsou tu ještě; kameny se třpytí stejným bleskem má dobrá matička však je prach a popel! Což by byl člověk, nejvznešenější tvor

Boží na zemi, kdyby v něm nic nebylo, co déle trvá, než tyto třpytivé kameny!“

Paní rytířka těšila ji, řkouc: „Nejmilejší slečno! Tyto slze, jenž se třpytí v očích vašich, mají více ceny, nežli všechny tyto perly, a vaše smýšlení je vzácnější než toto drahé kamení. Ano, když i vaše květoucí postava v prach se rozpadne, a když mocnost času i tyto tvrdé diamanty rozmělní, bude vaše šlechetné smýšlení ještě okrasou ducha vašeho a bude ho lépe ozdobovati, nežli tento skvostný šperk teď vaše tělo zdobiti může.“

Na to dala paní Růžence jemnělesklé perly na krk a do vlasů, třpytivé náušnice vstrčila jí do uší a skvostný prsten diamantový na prst. Prsten ale byl tuze široký. Růženka se usmívala, řkouci:

„Prsten mohlibychom tu nechat. Nesluší se bez toho k mému stáří; jenom zaslíbená slečna smí nositi prsten.“

Paní však pravila: „Hle, prsten, kterýž je vám na mezeníček velký, hodí se vám zrovna na ukazovatel. Noste jej tedy na něm! Ruka dceřina, která otci tak mnoho dobrého prokazovala, zasluhuje zajisté, aby byla okrášlena drahými kameny.“

Na to provázela paní slečnu Růženku až ku dveřím žaláře. Růženka honem otevřela a volala prah překračujíc:

„Chvála Bohu, nejmilejší otče! Jsi svoboden!“
Jakž ale byla překvapena! Otec tu stál jako

jindy o slavnostech, oblečen v roucho rytířské z černého aksamitu, maje na krku zlatý řetěz a památný peníz. Rytířové Děpolt a Vítězomír stáli mu po stranách.

Paní Kuněrická byla totiž prvé manželovi tajně řekla, aby dal rytíře Jedlovického po rytířsku mezi tím přistrojiti, co ona Růženku jakž se na slečinku přísluší, oblékati bude. Také prý nechť Vítězomír a Děpolt dobrého rytíře drobet připraví, aby mu neuškodila nenadálá radost — by však nedali znamenati, že je vysvobození jeho tak na blízku, aby šlechtné dceři nezkazili radost, že první zvěstovala otci svému osvobození jeho.

Rytíři to to rádi na se vzali, ba oni sami donesli mu oděv jeho, jenž mu byl tenkrát odejmut, a pomohli mu při oblékání.

Jedlovický obejmul u velkém pohnutí dceru, kteráž, po tolika přestálém utrpení nevýslovně blažená, klesla na prsa přešťastného otce.

„O má nejmilejší Růženko!“ zvolal tento, „s pomocí Boží dobylas vítězství, kterého by celý voj s meči a kopími byl nedovedl vymoci. Jenom násilí zbraně bylo by mohlo dobytí hradu Kuněrického, a jeho sama byloby jenom tělesně přemoci v stavu bývalo; avšak jemná mocnost lásky tvé k otci a všem lidem dobyla srdce Kuněrického a obrátila ho z nepřítele v přítele! Vzdávejme díky Bohu na výsostech! Bůh všecko zázračně vedl! On je Ten, kterýž požehnal tvé

lásce dětinské, a snažení tvé nejšťastnějším výsledkem odměnil.“

Teď teprva všimnul si toho rytíř, jak bohatě je Růženka perlami a drahým kamením ozdobena.

„Ejhle,“ pravil, „Pán Bůh vyslyšel nejenom to, oč jsi Její tak často prosila, a navrátil svobodu otci tvému! On ti daroval také klenoty matky tvé, o které jsi snad nikdy neprosila. S pohnutým srdcem jsem často na to myslel, že jsi z lásky ke mně prodala náušnice, poslední svůj klenot, jenž ti ze vší slávy stavu tvého ještě zbyl; i za to ti dává teď Pán Bůh hojnou náhradu, aniž jsi toho očekávala. On je věrný odplatitel, nezapomínáť ani na to, na čehož odměnění jsme nikdy ani nepomysleli!“

Oba rytíři, Vítězomír a Děpolt, užasli nemálo nad krásou Růženčinou. „V pravdě, milostná slečno, nepřinesla jste otci svému malé oběti, že jste líbeznou tvář svou hnědou barvou zakrývala a postavu svou sprostým šatem hyzdila. Jste v skutku tak krásná jako anděl.“

Růženka se zapýřila a považovala to za pochlebenství, kterého nazasluhuje. Vítězomír, druhý rytíř, však pravil:

„Krása je nejmenší slečnina výtečnost; dětinská láska její k otci má neskončeně větší cenu. Jako anděl sestoupila dříve v žalář otcův, aby bídě jeho ulevila; jako anděl objevuje se teď, aby mu zvěstovala vysvobození jeho, které mu vymohla.“

Růženka přednesla teď prosbu Kuněrického, aby mu otec odpustil. To pohnulo rytíře velice.

„Vidíš tu slzy mé,“ pravil, „a víš, že jsem mu už dávno odpustil!“

V tom okamžení, když to vyřknul, otevřely se dvěře žalární a rytíř Kuněrický s Jindříškem vstoupil, a šlechetná jeho manželka následovala za nimi. Jindříšek přivinul se k otci a dychtivě hleděl vzhůru, zdali se otec hodně upřímně s Jedlovickým smíří. Oba rytíři podali si pravici a obejmuli se s velkým pohnutím. Všecko záští bylo zmizelo. Ucítili blaženost smíření — slíbili si věčné přátelství.

Dobrý, vlídný Jedlovický měl z toho ještě zvláštní potěšení, že vidí libého chlapce, jemuž Růženka život zachovala. Unaven předešlými city, sedl na kámen v žaláři, vzal chlapce na kolena, díval se na něho přívětivě slzavýma očima, a žehnal ho, řka:

„Rozmilý synáčku! Bůh ti dej, abys dospíval pro radost otcovu i matčinu, a aby byl z tebe šlechtný muž!“

„O drahý pane rytíři!“ zvolala matka chlapcova, „dejž Bůh, aby nás chlapec náš tak miloval, jako vás miluje dcera vaše, a aby jí byl podoben v šlechtném smýšlení! Pak budeme nejšťastnější rodičové.“

Den ten dokončili skvostnou večerí ve velké, jasné osvětlené síni rytířské. Otec Růženčin i Růženka musili sednout na první místa při tabuli;

Kuněrický seděl vedle otce a manželka jeho vedle Růženky. Všickni hosté byli velmi potěšeni. Rytíře Kuněrického neviděl však mnoho let nikdo tak veselého. On sám to ujišťoval, řka:

„Tak od srdce potěšen a vesel nebyl jsem ještě nikdy, co jsem živ. Pošetilé nepřátelství mé k tobě, Jedlovický, ztrpčovalo mi nejlepší radosti. Jaká blaženost je v svornosti a pokoji! Teď to opravdově cítím, že pochází nenávist a nepřátelství z pekla; láska a přátelství s nebe!“

Kuněrický nechal dnes postavit na stůl velké stříbrné poháry, jenž byly uvnitř skvostně pozlaceny a dal je naplniti nejstarším a nejlepším vínem, jež měl ve sklepě. U talíře Jedlovického stál však pěkný stříbrný koflík, z něhož doma na svém hradě pívával, a kterýž mu byl tak drahocenný, jakožto památka po praotcích Růženčiných! Růženka všimla si hnedky toho poháru, a paní Kuněrické děkovala za tuto šetrnost jenom vděčným pohlednutím.

Kuněrický uchopil pohár nejdříve a vypil ho na zdraví Jedlovického a Růženčino. Rytířové Děpolt a Vítězomír následovali jeho příkladu. Otec Růženčin pil také, pravil však s významem:

„Před tímto silným vínem, pánové, musíme se mít na pozoru; byloť by v stavu i takového rytíře poraziti, jehož nepřemohl ještě žádný nepřítel a kterýž se žádné turecké šavle nebojí.“

Kuněrický se smál; chvála vína jeho líbila se

mu. Ostatně však porozuměl tomu pokynutí i pravil otci Růženčinu:

„Pamatuji dobře, když jsme byli spolu panoši u dvora vévodského, napomínals mě a naše tovaryše vždycky k střídmosti. Nu, nu, mělš k tomu příčinu. Buď však bez starosti. Budeme dnes pospolu hodně veseli, při tom však předce zůstaneme pevně v sedle. Budeme pokračovati v nejpěknějším pořádku. Každý, nežli bude píti, musí nějaký pěkný přípitek pronesti — a ty ženuško a vy, slečno Růženko, musíte nám dnes také připíti.“

Paní a Růženka připily též, avšak jen málo, tak že sotva v ohnivém víně pysky ovlažily. Přípitky však, přání a žehnání, které se nejvíce líbily, zněly takto:

Jedlovický pravil: „Všickni rytíři nechť žijou v pokoji a svornosti, a ať se pro ničemnosti nikdy nerozdvojují!“

Děpolt připil takto: „Všecky paní a slečny ať se v ctnosti rovnají paní Kuněrické, Růžence a nebožce její máteři!“

Vítězomírův přípitek zněl takto: „Všickni rodičové nechť vychovávají dítky tak, jako Jedlovický a manželka jeho Růženku, a všecky děti ať rodiče tak ctí a milují, jako Růženka otce svého.“

Kuněrický dokončil připíjení, zvolaje: „Všickni rodičové ať se dočkají tolika radostí na dětech, jako Jedlovický na dceři své!“

Částka devatenáctá.

Růžence a otci jejímu statky navraceny.

Následujícího jitra velmi časně přišel Kuněrický do pokoje Růženčina otce, oblečen v šatech pocestních, ve vysokých botách s ostruhama.

„Jedlovický,“ zvolal, „už záhy sehnal jsem všecky své lidi s kutě a dal jsem koně osedlat. Chtěl jsem úprkem s tebou na Jedlov jeti, a tobě tvůj hrad a statky zas navrátiti. Manželka má však byla toho mínění, že nebude hrad příliš krásně vyhlížet, protože tam nějaký čas jen zbrojnoši hospodařili; nejdřív prý se tam musí všecko spořádat. V tom bude mít asi pravdu!“ pokračoval rytíř se smíchem, „mně by to však bylo nenapadlo. Zůstaň tedy s Růženkou ještě nějaký čas u nás; mnoho smutných dní ztrávil jsi v těchto zdech; budme tedy také několik dní v radosti pohromadě.“

Otec Růženčin byl s tím návrhem velmi spokojen. Kuněrický šel s ním do velké síně. Vítězomír a Děpolt vynašli se také brzy se svými panoši. Všickni pak sedli za tabuli k snídání. Na to se rozloučili ti dva cizí rytíři, jenž po domovu toužili, s Kuněrickým a otcem Růženčiným a odtrhli se svými lidmi, kteří na dvoře hradním na ně čekali.

Kuněrický však pravil otci Růženčinu: „Teď se musíš především na můj hrad podívati, po obědě pojedeme pak na honbu. Nejdřív se podívej na obrazy praotců mých, jimiž je síň tato ozdobena.“

Otec Růženčin díval se na staré rytíře, kteříž byli všickni malováni v krunýřích a na jich manželky v starodávném kroji. Skoro u všech zůstal Kuněrický velmi dlouho stát a mnoho o nich vypravoval. Na to prohlíželi zbrojnici, kdežto bylo srovnáno mnoho čisté, blesknavé zbraně všeho druhu a nejen mnoho úplných, lesklých brnění pro rytíře, nýbrž také několik krunýřů pro koně.

Pak prováděl Kuněrický hosta svého po celém hradu, a v klenutých chodbách, skrze něž chodili, upozornil ho na umělé, ze dřeva řezané a malované hlavy jelení, na nichž byly připevněny opravdivé parohy desatera- i dvacaterákové. Na to mu okazoval konírny a bujné, dobře krmené koně. I do sklepa hluboko ve skále vytesaného musil Jedlovický jíti, velkým sudům se obdivovati, a nejlepších vín chtě nechtě okusiti. Konečně šli ke studni na dvoře. Oba se zachvěli, dívajíce se do ní. Otec Růženčin těšil se znova ze šlechetného činu dcery své a Kuněrický nad svým zachráněným synem. Oba otcové obejmuli se ustudně a děkovali Pánu Bohu za podařené zachránění.

Paní Kuněrická okazovala mezi tím slečně Růžence svůj veškerý nábytek, truhlice jasné bí-

leným plátnem naplněné, velmi krásné a bohaté vyšívání svoje, velkou, lesklou kuchyň a mnohou jinou památnost. Konečně otevřela ještě několik truhlic, které stály ve zvláštní komoře, a v těch bylo všecko uloženo, co přivezl s sebou Kuněrický z Jedlova tenkého plátna, krásných ženských oděvů a podobných věcí.

„Až dosud měla jsem všecko nejopatrněji uloženo,“ pravila šlechetná paní, „a dám to bez meškání odvezt na váš hrad. Nejkrásnější těchto věcí zhotovila, jak se mi povídalo, vaše nebožka matička vlastníma rukama. Jsou ještě důkazem neunavené její pilnosti a lásky k vám. Již tehdy starala se láskyplná matka o váš výbytek. Ani jediného nespravedlivě nabytého kousku nenachází se mezi tím, jakž to dobře vím. Proto spočívá na tom také požehnání, a tuším, že vám to z té příčiny nemohlo být navždy odejmuto.“

Růženka chtěla pak navštívit ještě jednou vrátnici. Paní ji provázela. Když přes dvůr šly, přidružili se k nim otec Růženčin a Kuněrický. Vrátný seděl právě v pohovce ve vrátnici a odpočíval ještě po cestě. Zaslechnuv hlas Kuněrického vyskočil a otevřel dvéře. Růženka stála před ním.

„Jemine, Růženko!“ zvolal, — „odpusťte však: slečinko Růženko, chtěl jsem říci. Jemine, jemine, čeho jsme se na vás dočkali! Pojdte však s milostivými pány sem do jizby. — Tak! — Spíše bych byl myslil, že se nebesa zboří, nežli

bych se byl nadál, že je služka má slečinka z Jedlova. To je něco neslýchaného! Ani tomu teď skoro věřit nemohu, že milostivá slečna čistou tu podlahu metla, na které stojím. A předce se tomu zas divit musím, že jsem já hlupák dříve nespozoroval, že jste dcera rytíře Jedlovického. Včera večer, když najednou mezi udivenými bojovníky venku na dvoře nad tím podivným příběhem velký povyk se strhl a já se toho od nich dověděl: tu se mi teprva rozsvítilo pod lebkou, proč jste měla se zajatým rytířem tak příliš mnoho útrpnosti! Nu, nu, chválím vaši lásku dětinskou, a jak vidím, odměnil vám za to Bůh i můj urozený pan rytíř. Ale má stará! ta vyvalovala oči! Ani se to nedá povědít. Div se nezbláznila; hlavu si div neutrhla! Inu ať vás odprosí sama za to hrubiánství, které vám dělala milostivá slečno!

Dítky vrátného stály bojácně v koutě, Růženka šla k nim, a mluvila s nima s obvyklou přívětivostí. Tu se zas osmělily.

Holčička pravila: „Tys ale teď krásně vystrojena, slečno Růženko; všecko máš na sobě krásné a nové, dokonce i tvář!“

Chlapec však podotknul: „To není nic zlého! To si dám rád líbit, zůstane-li jenom slečna Růženka u nás sloužit; vždyť bychme takovou do smrti už nedostali!“

Kuněrický a všickni ostatní dali se do smíchu.

Růženka se na to ptala děti: „Kde pak je maminka?“

„Tuhle právě krájela chléb do polívky,“ pravila holčička, „mísa stojí ještě na stole.“

„Když zaslechla,“ vypravoval chlapeček, „že milost páni jedněmi dveřmi k nám přicházejí, utekla druhými, jakoby ji honil vlk.“

Růženka vyšla oněmi dveřmi, kterými se šlo z jizby do kuchyně a přivedla vrátnou do sednice. Nebohá žena styděla se velice, vidouc před sebou slečnu Růženku a otce jejího v tak stkvo-
stném obleku, a spatříc ve světnici také urozeného pana rytíře Kuněrického a svou milostivou paní. Brzy zbledla, brzy se zarděla.

„Do myší díry,“ pravila konečně, „zalezla bych před milostivými pány; neboť budou teď všickni vědět, jak čisté řeči ve mně vězí, a jakými krásnými jmeny jsem často slečně Růžence přezdívala. Kdybych ale byla věděla, jak vysokého rodu má Růženka je, a jaké cti ještě dále dojde, tu bych se ovšem zcela jinak byla chovala.“

Paní Kuněrická pravila: „Má milá vrátná! Nejsprostší člověk je božského původu; to je nejvyšší šlechtictví a s tím se nemůže žádné jiné rovnati. Nejbídnější žebrák, je-li jenom jinak dobrý člověk, dostane se na onom světě k slávě, proti níž není všecka sláva světská nic. Pročež máme i s nejsprostším člověkem dobře zacházeti. Líto je vám to a stydíte se, že jste byla k své bývalé služebné nepřívětiva, poněvadž v změněné podobě

jako slečinka před vámi stojí. Ještě bolestnější litost soužila by nás, ještě více zastyděli bychme se, kdybychme s chudými na tomto světě hrdě a opovržlivě zacházeli, a je pak na onom světě v jich slávě spatřili.“

Vrátná jí v tom úplně přisvědčila, a prosila slečnu mnohými slovy a v prolévání hojných slzí za odpuštění. Růženka však pravila:

„Milá matko! častěji bych vám byla ráda něco řekla. Tehdá však nebylo to radno, i odložila jsem to na příhodnější okamžení, které se teď přiblížilo. Protož vám hodlám teď slovíčko povědít. Nejprvé však musím vám před vašimi milostivými pány a otcem mým svědectví dát, že máte hodně mnoho dobrých vlastností. Jste pečlivá, laskavá manželka, dobrá matka dítek svých a výborná hospodyně. Jste neunaveně pilná a v domě vašem panuje pořádek a čistota. Šetříte, aniž jste skoupá a chudým děláte mnoho dobrého. Ano, každému jste k službě volná, přívětivá a ochotná — dokud se nic nestane, co popudí vaši zlost. Pak ale nemůžete sebou sama vládnouti. Pak mluvíte a děláte věci, které za nic nestojí. Tato vaše prchlivost ztrpčuje vám a těm život, kdo jsou okolo vás a přivedla vás v pověsti, že jste zlá žena. Ano také povídají, že máte velmi málo rozumu — ač ho nemáte nedůstatek — proto že ho tak málo užíváte a místo něho jenom zlost vládnouti necháváte. Přemožte se jednou sama a zkroťte zlost. Užívejte rozumu!

Věřte mi, že se nazývá prchlivost vším právem krátkým nápadem šílenosti. Považte, že jsou trpělivost a tichost křesťanské povinnosti. Učiňte teď hned opravdové předsevzetí, že se v té stránce polepšíte. Obnovujte předsevzetí to každého rána a večera, ba několikrát za den před tváří Páně, a prostě Boha o jeho pomoc. Nepozbudte také hned srdce, bude-li vám to z počátku těžké, přemahati prchlivost. Neumdlévejte v obnovování předsevzetí svého pořáde s větší opravdivostí. Strom nepadne jedním rázem! setrvejte a konečně přemůžete zlost, která je v skutku vašim nejukrutnějším nepřítelem. A dostanete-li zase děvečku, která bude míti dobrou vůli, nežádejte, aby okamžitě všecko tak rozumně a hbitě dělala, jako vy sama. Dejte si s ní práci, abyste si ji dle vůle své oblomila; mějte tolik trpělivosti, abyste jí všecko několikrát okázala; zakazujte jí chyby pokojně a laskavě — a ona se dá poučiti, bude pak dle vůle vaší, bude vás ctíti a milovati. Ano, když složíte tuto svou chybu, kteráž je u vás pouhá navyklost, bude si vás každý vážiti jakožto výborné ženy. Kdybych si vás i já nevážila, nebyla bych vám s polovic tolik řekla. Poslechněte mne, a budete míti z toho radost, štěstí a požehnání.“

„To bylo jednou moudře a poctivě promluveno!“ zvolal Kuněrický. „Je to domluva, kterou si může mnohý muž a mnohá paní — moji však vyjímaje — k srdci vzít. Což jste vy za

rozumnou, ve všem zkušenou slečinku, milá Růženko! Já sám vyberu si něco pro sebe z vašich slov. Co jste tu pověděla srovnává se s tím, co mi častěji říkal můj nebožtík otec. Jenom, že on to zahrnul obyčejně v malou průpovídku. „Synu, synu!“ říkával, „více rozumu, méně ohně; s tím se projde celým světem výborně.“

Za několik dní táhli na Jedlov rytíř Kuněrický a manželka jeho, Jedlovický a Růženka s velkým komonstvem ozbrojených bojovníků a pěkně ošacených sloužících. Pověst o tom, co se na Smrkovnici přihodilo, roznesla se už všude po vúkolí! Ve všech vesnicích a dvorích Kuněrického, kudy táhli, vycházeli z každého domu, z každé chaloupky veselí lidé, jenž se těšili ze svornosti obou rytířů; zvláště však byli všickni žádostivi slečnu spatřiti, která se tak laskavě k otci svému chovala a Jindříška tak srdnatě ze studně vysvobodila.

Když ale Růženčin otec na svou vlastní půdu přišel, bylo všude velmi ticho a všecky dědiny byly jako vymřelé. Jedlovický se tomu divil a všelijaké myšlenky vznikaly v mysli jeho; když ale branou na hrad vjížděl, spatřil plný dvůr lidstva. Všickni jeho poddaní byli tu shromážděni a v nejlepším pořádku postaveni. Na jedné straně stáli v pěkné řadě chlapci, mládenci a mužové, na druhé děvčátka, panny a ženy. Všecko bylo svátečně přistrojeno. Ve jmenu mužských učinil řeč Bořita, uhlíř, ve jmenu žen Kedruta, žena jeho.

Bořita si dal dle tehdejšího způsobu velmi dlouhou a obšírnou řeč od starého hradního složití, a začal s tváří vážnou a posuňky velmi opravdovými: „Ješto, jelikož a poněvadž se staly, sběhly a přihodily tak podivné věci — že — že —“ tu uváznul a nevěděl jak dále. Zpamatoval se však hned a pravil: „Odpusťte, milý, urozený pane rytíři! V tom okamžení, kdežto jsem vaši tvář zase spatřil, zapomněl jsem celou tu učenou řeč, která prý má být velmi krásná. Nevím teď nic jiného co říci, nežli: „Když jsem se dočkal ještě tohoto dne, rád umřu!“

I dobrá Kedruta pozdravila dobrého pána svého a slečnu Růženku místo nazpaměť naučených slov skoro jenom radostnými slzami. Ba, pohnutí všech těch dobrých lidí bylo tak velké, že vzdycháním sotva: „Sláva! Zdrávi stůjte!“ provolati mohli.

Jedlovický s Růženkou, sami až k pláči pohnuti, kráčeli řadama šťastných těch lidí. Na vyvýšeném místě před vysokými dveřmi, jimiž se vcházelo do příbytku rytířova, čekali rytířové Děpolt a Vítězomír a ještě jiní, s manželkami, syny a dcerami ve slavnostní ozdobě, obstoupeni četným komonstvem. V předu stála Anežka, ono dobré děvče uhlířovo, bíle oblečena, kvítím ověncena a držela v rukou polštáříček barvy nachové, na němž ležely stříbrolesklé, zlatými třapci ozdobené klíče od hradu.

„Vzácná slečinko!“ pravilo děvče, „vy jste

nejen milovaného otce svého ze žaláře vysvobodila; dětinská láska vaše odemkla mu také bránu hradu jeho — přijmětež tedy klíče tyto a podejte je otci svému.“

Růženka podala polštářiček otci, kterýž vzal klíče s nábožným pohlednutím k nebesům. Vzpomněl si na onu hrůzoplnou noc, když před těmitéž dveřmi v dešti a bouři na káře spoután seděl, z hradu pak vezen byl a Růženka plačící a bedující za ním následovala. Radostná přivítaná, kterou jemu manželka Kuněrického tak krásně připravila, byla pro něho proto tím pohnutlivější. I pravil:

„Nežli práh příbytku svého překročím, jděme do kaple zámecké! Pán Bůh řídil všecko, co se stalo k našemu dobrému. Proměnil truchlivost v plesání. Modleme se k Němu vroucí: Tě Boha chválíme!“

Všickni rytíři i paní schválili to a šli za ním do kaple, pomodlit se. Na to se šlo k hostině, přistrojené ve velké síni; lid byl častován na dvoře. Jedlovický však nemohl se toho dočkati, až bude po jídle. Ještě než se oběd ukončil, sešel dolů na dvůr, a uprostřed poddaných svých byl tak vesel a pln radosti, jako otec mezi dítkami. Především vyhledal poctivého uhlíře Bořitu a dobrou jeho ženu.

„Ty věrný, poctivý sluho,“ pravil mu, „jenž jsi s nábožnou ženou svojí dceru mou tak přívětivě pod svou střechu přijal, teď neopustíš nikdy

už hradu mého a do smrti zde budeš přebývati. Tuto povyšuji tebe za svého podkoního; kteréžto službě zajisté lépe rozuměti budeš, nežli pálení uhlí, poněvadž jsi sloužil od mladosti jakožto jezdec, a posud ještě s rytířskou slušností na koni sedět umíš. Tvá dobrá Kedruta, která mě v zajetí mém prádlem opatřila, bude od nyněčka klíčnicí na hradě. Tvá milá Anežka však, jenžto byla dceři mé tak věrnou družkou v neštěstí, bude její společnicí také v štěstí. Věrnější služebnice a přítelkyně nemůže zajisté naleznouti.“

Na to obcházel pan rytíř všecky stoly a mluvil s každým hostem. Každému řekl něco příjemného. Paní Kuněrická, poněvadž to nebylo možno, aby všecky poddané Jedlovské pozvala, vyvolila toliko nejstarší s jich dětmi a vnuky, nedělajíc rozdílu mezi bohatými a chudými. Ostatním řekla, že je vyčastuje pán jejich někdy jindy. Mnohým z přítomných prokazoval jindy rytíř Jedlovický měsíčně nebo ročně rozličná dobrodiní; a však od té doby, co byl hrad v cizí moci, nedostávali nic. Rytíř přislíbil všem znovu tato dobrodiní. Z toho byla všeobecná radost. Každý ujišťoval, že je hotov, pro dobrého pána svého statek i život v oběť přinesti. Kuněrický, jenž byl též dolů sešel a Růženčinu otci po straně kráček, řekl:

„Je to v skutku pravda, dobrota jde nad násilí a lépe je být milovánu než obávánu.“

Jedlovický pravil: „Pán, jehož se zlí strachují a dobří milují, je dle mého zdání nejlepší!“

Částka dvacátá.

Co ještě známo ze života Růženčina.

Otec Růženčin a Kuněrický, manželka tohoto a Růženka navštěvovali se velmi často. Kuněrický radil se ve všech záležitostech s přítelem svým, otcem Růženčiným, pro dobré své i svých poddaných. Růženka ctíla manželku jeho jako druhou matku a hleděla od ní pořád ještě něčemu se naučiti. Přátelství, v němžto všickni spolu živi byli, přispívalo mnoho k tomu, aby živobytí jejich krásnilo a ušlechťovalo.

Nějaký čas ale nepřicházel Kuněrický na Jedlov, ba odepřel dokonce návštěvy, kterými ho Jedlovický a Růženka poctiti chtěli, pro nepatrné záminky. Nenadále však přiklusal jednoho dne zase na brůně na dvůr hradní a zval Jedlovického i Růženku, aby se s ním bez prodlení na Smrkovnici odebrali. Pozorovali na něm ovšem, že má něco zvláštního v úmyslu; nepodařilo však se jim, vypátrati tajemství. I jeli tedy s ním.

Když přijeli na Smrkovnici, nedal jim Kuněrický skoro ani času, aby pozdravili choť jeho.

„Jedlovický!“ pravil dychtivě, „musíš hned se mnou a Růženka též!“ I táhl rytíře skoro násilně, a paní rytířka i Růženka následovaly za nimi. Šli — do temné chodby k žaláři Jedlovického.

„Nebesa! kamž mě to vedeš?“ ptal se s podivením otce Růženčin a Růženka pravila: „Mne hrůza obchází, což máme dělat v smutném žaláři?“

Kuněřický neříkal nic o otevřel žalář — i vstoupili užaslí do krásné, dle tehdejšího způsobu skvostně ozdobené kaple. Světlo do ní padalo několika vysokými, obrázky z malovaného skla okrášlenými okny. Klenutí a zdi byly malovány blankytně a posázeny zlatými hvězdičkami; oltář skvěl se hojnými pozlacenými řezbami.

Jedlovický a Růženka projevíli své podivení nad tím a chválili všecko nad míru. „To jsem si myslel, pravil Kuněřický, „že se vám bude tato proměna líbit. Chtěl jsem vás tím překvapiti a proto jsem se vyhýbal vašim návštěvám, dokud jsme stavěli. Není-li pravda, že je kaple krásná. Avšak mé nábožné manželce náleží z toho čest. Ona to dovedla tak moudře navléknouti, že jsem dal ten kostelíček zříditi. Poslyšte jak to učinila. Když jsme vás předešlého podzimku na Jedlov vyprovodili a pak se zas domů vrátili, prosila mě, abych se s ní šel podívat na žalář, v němž-to jsi byl uvězen. Neměl jsem k tomu chuti. „Nač to?“ řekl jsem, „hrozím se toho!“ Předce jsem šel s ní, prosilať mě příliš pohnutlivě. Když jsme sem vešli, pravila mi: „Hleď, jak uměla

láska dětinská temný žalár v přívětivé obydlí proměnit!“ „Je to pravda,“ přisvědčil jsem já, „dříve to tu vyhlíželo strašlivě; teď je zde tak pěkně a jasně jako v kapli.“ Tu zvolala má dobrá žena plná radosti: „To máš, milý muži, překrásnou myšlenku, a v tichosti chovala jsem ji také. Nejprvé mi to napadlo, když jsem viděla krásnou kapli hradní na Jedlově. Ano, kaple se dá z tohoto prostranného sklepení snadno udělati. Vždyť musíme něco učiniti, abychme projevili svou vděčnost k Pánu Bohu nad šťastným zachráněním Jindříška. Založení kaple je to nejlepší, co můžeme učiniti. Kostelíček nám schází, jakkoli hrad náš jinak výborně zřízen jest. Až dosavád musili jsme k službám Božím vždycky do vesního kostela dole pod kopcem choditi. To bylo velmi obtížné a někdy skoro nemožné. Zvláštní kaple hradní je památka, která přinese ještě našim potomkům požehnání.“ Tak mluvila choť má. Návrh ten tibil se mi. „Máš docela pravdu,“ řekl jsem na to, „ano budiž tak! Zde se nebude žádný vězeň už trápiti; zde budeme Pánu Bohu neustále za milost a smilování jeho díky vzdávati, že zachránil synáčka našeho slečinkou Růženkou, že mě s přítelem Jedlovickým smířil a pokoj srdce mého mi zas navrátil. Tak povstala kaple tato.“

„A zejtra,“ doložila ještě paní Kuněřická, „bude nábožný opat Norbert ve jmenu světicího biskupa kapli naši vysvěcovati. Vítězomír, Děpolt a mnozí jiní rytířové, jenž nám jsou milí a

vázení, přijdou k slavnosti s manželkami a dětmi. Nejmilejší nám a nejvzácnější hosté však jste vy, milý Jedlovický a vy, má drahá Růženko. Víme také zajisté, že budete míti zvláštního účastenství v zasvěcení kaple, která od vás původ má. Při této krásné slavnosti budete zajisté přítomni s nábožnou, pohnutou myslí.“

Zasvěcení kaple k službám Božím byla také v skutku velmi krásná a pohnutlivá slavnost. Náležitě se dostavili pozvaní rytíři se svými lidmi v určitou hodinu. V nejskvostnějším odění dle tehdejšího obyčeje v přilbici a brnění, mečem opásáni postavili se rytíři po obou stranách oltáře; paní přišly oblečeny černě se zlatým vyšíváním, jakž to onoho času o velkých slavnostech v obyčeji bývalo; slečny však bíle s věnci z kvítí. Všecko bylo plno nejhlubší pokory k Bohu. Jindříšek ale a obě sestřičky jeho klečely před oltářem s sepnutýma ručičkami tak nábožně, že se podobali malým andílkům.

Kaple byla ozdobena zelenými májemi a oltář krásným kvítím; bílé voskové svíce hořely na něm a kouř z kaditelnice vystupoval do výšky.

Ctihodný opat Norbert s berlou a v biskupské čepici, s několika duchovními v bohatých pluviálech přikročil k oltáři, obrátil se k shromážděným, pozoroval s velkým potěšením jich nábožné tváře a postavení, a měl malou řeč, jejíž hlavní obsah byl následující:

„Nejmilejší v Kristu! Láska dobrých rodičů

k synovi, jenž byl vysvobozen z velkého nebezpečení a láska dobré dcery k otci, jemuž na tomto místě velmi mnoho dobrého prokazovala — byla příčinou, že se proměnilo zdejší, dříve strašné místo, v tuto přívětivou kapli, jenž se dnešního dne zasvěcuje ke cti a chvále Páně a na vděčnou památku dobrodiní Božích.“

„Příběh, jenž nám připravil dnešní slavnost, určuje také obsah řeči mé k této slavnosti. Avšak, abych se nedotekl skromnosti několika mých vážených posluchačů, nebudu se o něm tuto zmiňovati. Beztohoť jej každý dostatečně zná. Připomenu jenom některá učení, jenž se tímto příběhem velmi krásně potvrzují. Vida mnoho vážených rodičů, s milovanými dětmi před oltářem shromážděných, pronesu toliko slovo k rodičům a slovíčko k dětem.“

„Krásné je ono zařízení Boží, v němž se jeví moudrost a dobrota Páně zvláště přívětivě, totiž že milování nejhodnější a pomoci nejpotřebnější tvory na zemi, děti — svěřil opatrování milujících rodičů, že vštípil v srdce rodičů k dětem zvláštní lásku — paprslek to lásky Jeho, všecko oblažující! — že první svá dobrodiní, která lidem na zemi na těle i na duši prokazuje, dobrým otcem, laskavou matkou jim uděluje; že On, Neviditelný, neskončenou lásku svou dětem láskou upřímných rodičů viditelně a vůčihledě zjevuje.“

Kýž by se všickni otcové a všechny matky

snažili dětem věrný obraz nejvyšší Dobroty před oči stavěti; kýžby následovali Boha, jenž nám lidem nejen pokrm, nápoj a oděv dává, nýbrž také rozmanitým způsobem o naše poučení pečuje, odměnami a tresty nás k dobrému vede a vším, co dopouští, šlechetné lidi z nás udělati chce! Kýž by láska rodičů k dítkám, tento plamen nebeský, nikdy nebyla zkalena a zatemněna kouřem a sazemi zemských vášní, kýž by se nezvrhla nikdy v slepé zalíbení, které nedbajíc na chyby, dítky jen kazí; kýž by tento nebeský plamen, cit rodičů k dítkám, nebyl dokonce vyhuben láskou k světu, smyslnými radostmi, výtržnými rozkošemi, divokými vášněmi.“

„Kýžby si uměly všecky dítky náležitě vážit štěstí: míti dobré rodiče! Synové a dcery, jenžto jste již vyrostli z let dětinství, nahlédněte ještě jednou do tohoto zlatého věku, nejšťastnější to doby života vašeho! Rodičové vaši starali se tu o všecko, čeho jste potřebovali; pokrm a nápoj dával se vám v pravý čas; v hotový šat oblékala vás laskavě pečlivá matka. Otec váš neštítil se práce a utrhl si mnohé potěšení, jen aby vám všecko opatřiti mohl, čeho vám třeba. Láskyplná matka rozdělovala se s vámi o sousto u huby! Když jste stonali, probděla u lůžka vašeho starostlivá matička celé noci! Pečlivost otcova, laskavá dohlídka matčina varovala a chránila vás před nebezpečenstvím. K nim jste se utíkali ve všech svých skromných potřebách; a jak často

usušily slze vaše? U nich, v jejich lepším nahlédnutí nacházeli jste poučení! Oni vám nahradili nedůstatek zkušenosti; jich rozum stal se zponenáhla vaším. Oni vás učili mluvit; stokrát ptali jste se jich, jak se jmenuje to neb ono, a otec i matka neunavovali se v ochotném odpovídání na vaše otázky. Oni vám pověděli, co je pravé, dobré a krásné, a povzbuzovali vás k tomu. Oni rozsuzovali vaše malé rozepře s bratry a sestrami a navykali vás pokoji, svornosti a snášelivosti. Spokojenost otcova s dobrým chováním vaším, přívětivé usmání matčino bylo vám odměnou větší zajisté nežli dary, které vás těšily; i tresty, jež moudří rodičové zde onde za potřebné uznali, byly vám dobrodiním! Jak laskavě staral se Bůh o vás od toho okamžení, kdež se oči vaše poprvé pro světlo sluneční otevřely!“

„Poznávejte v tomto krásném zařízení Božím lásku jeho k vám. Ctěte Boha v rodičích, jichž rukama vám tolik dobrého prokazuje! Milujte rodiče své, jež vám Bůh dal. Buďte poslušni rodičů svých, jenž vás rozumem dalece převyšují a s vámi dobře smýšlejí a následujte jejich pokynutí! Největší vděčnost k nim naplňuj srdce vaše. O vzdálena budiž od vás jedna z nejhroznějších nepravostí — nevděčnost dětinská! Mějte k rodičům srdečnou důvěrnost — a chraňte se, když jste pochybili, nepravdy a přetvářenosti, jsoutě to první kroky k úplné zkáze. Snažte se rodičům radost udělat! Hleďte se jim aspoň uznalými prokázati,

nemohouce jim nescíslných dobrodiní, jež vám prokazují, nikterak úplně odplatiti. Tak, jak se vás ujali ve dnech opuštěnosti vaší dětinské, tak je ošetřujte i vy v budoucích dnech křehkého stáří, a oslazujte jim poslední dny života jejich. Spokojte se raději suchým chlebem a vodou, a odívejte se raději nejhrubším plátnem, než byste nechali rodiče své nouzi trpět. Tak jenom naplníte čtvrté přikázání Boží, tak jenom povede se vám dobře v tomto i onom životě. Požehnání Boží provodí vás až ku hrobu a na onom světě učiní vás Pán účastnými slávy své!“

„Od otců, matek i dítek, jenž jsou zde shromážděni vůkol oltáře, hledím vzhůru k Bohu, je muž se zasvěcuje svatyně tato, jenž je nejlaskavější Otec nás všech, a Jehož milující dítky my všickni být máme; Jenž chce, abychme Jej nazývali milostným jmenem: Otče, a Jenž nás ujišťuje, že na nás méně zapomenouti může než matka na dítě!“

„Všem rodičům, jenžto děti své srdečně a upřímně milují, budiž tato jejich láska rukojemstvím lásky Boží, lásky Otce nebeského ke všem lidem. Jakou potěchou musí být ve všech utrpeních pro otce a pro matku myšlenka: Bůh mě miluje neskončeně více, nežli já děti své! Jakž by se neměl o mne starati, jakžby měl na mne zapomínati?“

„Takž mohou jen ty děti Boha v pravdě a s pohnutou myslí „Otcem“ nazývati, jichž srdce

je naplněno uctivostí, láskou, důvěrou a poslušností k rodičům; jen takové děti mohou k tomu přijíti, aby Jej, nejlepšího Otce, nade všecko milovali, z poslušnosti k Němu v pokušení ku hříchu pevně setrvali, a v pravdě dobrými lidmi se stali. Jenom takové děti, když do světa vkročí, mohou milovati všechny lidi, jakožto děti jednoho Otce v nebesích, jakožto bratry a sestry své, které byly vychovány v domě otcovském v lásce k bratrům a sestrám, prosty vši nenávisti, závisti a nevole. Jen takové děti naleznou v rozličných utrpeních, jichž není žádný člověk ve svém živobytí prost, v důvěře na Otce nebeského pevnou podporu, a nebudou se někdy bát ani smrti — vždyť je přivede domů k Němu, do domu otcovského, kde se mají děti předce vždycky nejlépe!“

„Bože, nejdobrotivější Otče v nebesích! propůjč nám, aby milovali všickni lidé Tebe nade všecko, a sebe jako bratří a sestry, a aby se ujímali také nebohých vdov a sirotek, a zachovali se nepoškrvněnými před zkázou světskou, kteráž vyvrací všecku lásku. To je čistá služba posvátná, která se Tobě líbí! Tak jenom dělaly by všechny rodiny na zemi jedinou rodinu Boží, na níž Ty, Otče všech lidí, se zalíbením pohlížíš. Aby k tomu přispěly posvátné služby našeho svatého náboženství, k nimž se teď kaple tato zasvěcuje, a které se zde teď a v budoucích dobách konati budou — to je vůle Tvá; k tomu nám pomáhej skrze Ježíše Krista, Pána našeho, Amen.“

Když byla kaple vysvěcena a ponejprv služby Boží dokonány, šlo se do velké síně rytířské k hostině. Sotva že všickni usedli, zavzněl na dvoře hradním hlahol trub. Kuněrický i ostatní rytířové poslouchali s podivením, skočili k oknům a spatřili zástup ozbrojených jezdců na dvoře. Několik sloužících přikvapilo do síně, volajíce: „Vévoda přijel!“

Rytíři chtěli mu jíti v ústrety, avšak on přicházel již do síně, provázen několika rytíři. Byl to statný pán, velké, ušlechtilé postavy. Kadeře jeho byly už šedivé, oči však ještě plny ohně. Předě všemi pozdravil Jedlovického a podal mu ruku, řka:

„Milý rytíři! chtěl jsem vám přinesti první zprávu o pokoji slavně dobytém, a své i císařovo poděkování za pomoc, vašimi bojovníky při tom poskytnutou, a tento váš udatný lid, který pokoj vybojovati pomohl, chtěl jsem vám osobně zas odevzdati. Včera pozdě večer přijel jsem na Jedlov a slyšel tam, že jste na Smrkovnici. I vyjel jsem tedy s válečnými druhy svými hned po rozednění sem, přesvědčen jsa, že teď i v rytíři Kuněrickém opravdového a věrného přítele naleznu.“

„Není-li pravda,“ pravil obrácen ke Kuněrickému a ruku mu podáváje, „takového přepadnutí jste neočekával? — Ubezpečuji vás dle výslovného rozkazu císařova, nejvyšší jeho spokojeností nad smířením vaším s výtečným Jedlovickým, a osvědčuji vám též své potěšení z toho,

že zde dva tak udatné rytíře v pokoji a svornosti pohromadě nacházím.“

Kuněrický byl radostí skoro bez sebe. Milost císařova i vévodova působila na něho jako nejsilnější víno, tak že byl skoro opojen.

Vévoda pozoroval teď nábožného opata, šel k němu, projevil mu opravdovou radost, že ho zde nachází, a doložil ještě: „Těším se tím více, že vás tu spatřuji, nejdůstojnější otče, ješto se nám světským lidem štěstí toho tak zřídka kdy dostává; vy se neokazujete nikde mimo zdi kláštera svého leč tam, kde vás nábožná vaše povinnost volá.“

Na to se obrátil vévoda k manželce Kuněrického, řka:

„Důvěřujíc na vaše laskavé smýšlení, šlechetná paní, zovu se, jakožto nezvaný host posvícenský, sám k obědu, a pozdravuji vás jakožto svou a rytířů, jenž se mnou přijeli, přívětivou hospodyní! Na vás, líbezná slečno,“ pravil k Růžence, „mám ještě zvláštní vyřízení, jehož se dovíte po obědě.“

„Teď ale,“ pravil vévoda ke všem ostatním, „nebudu pány rytíře a jich paní i slečny dcerušky, kteréž vesměs upřímně pozdravuji, déle od jídla zdržovati, a sám je předejdu dobrým příkladem; neboť abych se opravdu přiznal, dostal jsem hlad od jízdy sem drobet silné. Pojíme tedy po přátelsku a bez okolků. Paní Kuněrickou a slečnu Růženku přál bych si míti po obou stranách vedle sebe, ačkoli se tím prohřeším trojnásobně

proti přísloví, jenž dí: „Cnost je v prostředku!“ Vás, nejdůstojnější pane opate, měl bych nejraději proti sobě, mezi oběma smířenými rytíři. Pokoj zjednávati bývala vám odjakživa nejmilejší práce; místo mezi nima nemůže vám tedy býti leč příjemné. A tak máme nejblíž u sebe ty čtyry osoby, které mají největšího podílu v příběhu, jenž nás tu svedl, a můžeme tím důvěrněji spolu mluvit. Ostatní hosté vědí svá místa.“

Vévoda se posadil na první místo u tabule, kdež se bylo zatím pro něho zvlášť prostřelo a zlatý pohár se postavil; všickni ostatní usedli jakž byl nařídil. Když hlad hostí poněkud utišen byl, pravil vévoda:

„Nejen o rozmíšce mezi Jedlovickým a Kuněrickým, nýbrž také o jich smíření a co k tomu paní Kuněrická a zvláště slečna Růženka přispěla slyšel jsem sice již v císařském táboře: avšak příběh ten je pro mne tak důležitý, že bych rád bližší jeho okolnosti zvěděl.“

Na to se ptal brzy po té brzy po jiné okolnosti. Jedlovický a Růženka, Kuněrický a manželka jeho musili jeden po druhém vypravovati. Vévoda poslouchal velmi pozorně, a projevoval výtečnému Jedlovickému častěji žel svůj a šlechetné Růžence pochvalu. I paní Kuněrickou mnoho chválil, jakž toho zasluhovala, a obzvláštní potěšení nacházel v nynějším chování Kuněrického.

Jedlovický a Růženka, aby tohoto ušetřili,

chtěli u vypravování svém ledaco zamlčeti, anebo to jen spěšně přehlédnouti. Kuněrický však vypravoval to sám s prostomyslnou srdečností.

„Těžce jsem pochybil,“ pravil, „vím to!“ Avšak chyba se už stala, a kdybych jí utajoval, nepomohlo by to nic, chyba zůstane chybou. Lépe je, přiznati se upřímně, a co možná chybu napravit. Tuším, že jsem to opravdově učinil; a radím každému, kdo chybil, aby učinil též tak. Nepovede se mu při tom zle, a jinou cestou nepřišel by pokoj a spokojenost v srdce jeho.“

Ku konci vypravování ohlížel se vévoda ve se le kolem a pravil, okazuje na Růženku:

„Mnohovážené slečně tuto máme co děkovati, že sedíme u těchto radostných hodů pokojně pohromadě. Kdyby byla ona nepřispěla, byli bychme stáli v krvavém zápasu proti sobě. Rozumí se samo, že bychme rytíře Jedlovického v žaláři nebyli sedět nechali. V císařském táboře bylo již uzavřeno, abych s velkou mocí k Smrkovnici přitrhl a jí dobyl, jakmile bude pokoj s nepřátely zahraničnými zavřen. Kuněrický byl by nám půtku tu jistotně velmi krušnou učinil a po zdech tohoto hradu byloby zajisté teklo mnoho krve. Chvála Pánu Bohu, že to jinak řídil útlou pannou, tuto ušlechtilou slečinkou.“

Skromná Růženka se zarděla, řkouci; „Ach, milostivý pane, tolik cti nepřináleží mně! Pán Bůh řídil všecko! Ptáček, jenž do okova vletěl, má v šťastném zakončení roztržky mezi rytířem

Kuněrickým a mým otcem tak velký díl jako já. Tím, že přiletěl v tom okamžení kdežto byl Jindříšek u studně a chůva byla odešla, zamezil válku.“

Nábožný opat Norbert pravil u velkém pohnutí: „Toto útlé a líbezné připomenutí, jež učinila slečna Růženka, nelze zlatem zaplatit. Ano, tak jest! Tisíc malých okolností přichází v živobytí lidském, na něž nedbáme, a které mají předce nejdůležitější následky, a osud mnoha lidí často rozhodují. Takových případností nacházíme i v tomto příběhu ještě několik. Kdo by myslel na př. na to, že může osud jeho v tom ležeti, jestli dnes prší neb slunce svítí? Avšak, kdyby bylo pršelo onoho dne, na němž podzimní slunéčko tak přívětivě na tento hrad svítilo, nebyl by přišel malý Jindříšek na dvůr a Růženka nebyla by měla příležitosti zachrániti ho a srdce otce jeho obměkčiti — a snad sto udatných mužů bylo by při oblehnutí tohoto hradu o život přišlo, a vdovy i sirotkové jejich byli by nad tím nesčíslných slzí prolili. Kdyby měl za možné, že může v živobytí jeho velkou změnu to učiniti, stojí-li na stole ta neb ona krmě? Avšak, kdyby onen talířek hub tam v příbytku uhlířském nebyl stál na stole, byloby slečně snad nenapadlo, aby se dala k vrátné do služby. Ony nepatrné houby odvrátily řízením Božím velké neštěstí, že by na tento hrad místo radostné slavnosti, kterou v něm dnes slavíme, teď snad útokem hnáno bylo, a on

snad popelem lehl. Tak se proslavuje prozřetelnost Boží v zdánlivých náhodách lidských. Jako výtečný hudebník tisícere tóny, ba někdy i nelibé zvuky v libozvučný celek spojití umí, tak spojuje všemohoucnost a dobrota Boží tisícere, dílem příjemné dílem nepříjemné události života našeho u vyrovnalý celek. Kýž bychme v tom ohledu život svůj častěji rozjíмали — jak často nacházeli bychme příčiny, Boha za nejvyšší moudré Jeho a laskavé ustanovení s vděčným srdcem slaviti a velebiti!“

Všickni mu vzdávali pochvalu; vévoda však vzal zlatý pohár slavně do ruky, povstal a zvolal. „Sláva císaři pánu!“

Všickni, opat, rytíři, panošové, paní i slečny povstali, opakovali přípitek hlučným zvoláním a pili. Pak postavil vévoda zlatý pohár na stůl, obrátil se k Růžence a pravil:

„V tomto slavném okamžení vykonávám rozkaz císařův na vás, drahá slečno. S velkým zalíbením zvěděl císař velkou lásku vaši k otci vašemu, která nám po šťastně dokončené zahraničné válce, krvavou půtku domácí ušetřila. I uzavřel tedy v moudrosti své, co teď vám, vzácná slečno, milovanému otci vašemu a všem přítomným oznámiti mám.

Vévoda pokynul jednomu z rytířů, kteří s ním byli přišli. Tento přinesl velkou, s mnohými okrasami na pergaměnu psanou listinu v červené, aksamítové obálce; od ní visela velká

pečeť císařova v pouzdříčku ze slonové kosti na hedbávných, zlatem protkaných šňurách. Vévoda podal slečně listinu, řka :

„Mnohovážená slečno ! Ješto otec váš syna nemá a Jedlov by jakožto léno po meči se vším příslušenstvím císaři a říši zpět připadl, vy však jste prokázala císaři a říši větší služby než by snad i deset synů učiniti mohlo : tedy se manství to od císaře a knížat říšských na vás přenáší, jakž listina tato obšírněji dotvrzuje. Mezi nejšlechtetnějšími syny říše můžete si vyvoliti manžela dle srdce svého, kterýž nebude míti jiných výminek vyplniti, nežli aby se psal „z Jedlova.“ Nechť se přenese tak slavné jméno Jedlovických ještě na vnuky a pravnuky, a tento šlechtetný rod nechť květe ještě dlouho pro zdar a požehnání na zemi !“

Hluboce byl pohnut Růženčin otec nad převelkou milostí císařovou. Růženka ani za hodnu se nepovažujíc tak velikého vyznamenání, nenalézala slov, aby vyřknula své děkování. Přání vévodovo bylo však později dokonale vyplněno. Mnoho šlechtetných, mladých rytířů ucházelo se o ruku Růženčinu ; ona však zvolila nejšlechtetnějšího mezi všemi a žila s ním v nejšťastnějším manželství — byl to Jaroslav, nejmladší syn vévodův. To však stalo se teprva za několik let.

Teď pravil vévoda, že by po skončené hostině rád ještě viděl studni a kapli. Paní Kuněrická nařídila hned, aby byl okov, než se dolů spustí

hořícími svícemi voskovými kolem do kola posázen, aby osvětloval tmavou hlubinu v studni.

Vévoda šel s celou společností k studni, chválil nmělou její výstavnost a pravil, vida kolo třpytivých světél vždy hlouběji se spouštěti: „V pravdě, nejmilejší slečno, divím se, kde jste nabyla srdce, spustiti se dolů. Dokud bude tento hrad státi, dotud se bude povídati o srdnaté slečně z Jedlova. Touto studní postavila jste si pomník, jakéhož se největšímu hrdinovi sotva dostane.“

„O nikoli tak, nejmilostivější pane,“ pravila skromná slečna. „Studně budiž spíše pomníkem všemocnosti a milosrdenství Božího. V tomto okamžení, hledíc dolů, cítím to velmi dobře, že neležela ve mně zmužilost, odvážiti se dolů; Bůh sám vnuknul mi tu srdnatost: Bůh zachránil chlapce. Jenom Jemu, nejvyšš Milosrdnému, od Něhož přichází vše dobré, budiž za to čest a sláva! Jeho chvaliž a velebiž, kdokoli spatří tuto studni!“

Nato šel vévoda do kaple, poklekl na několik minut na stupních oltářních, a vstal pak, řka:

„Poněvadž vlastně Růženčina láska dětinská k zajatému otci vězení jeho v kapli proměnila, tedy by se měl zavěsiti nápis nad oltář ze zlatých písmen; „Na památku dětinské lásky.“

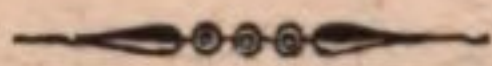
Růženka, opět se skromně uzardíc, odpověděla:

„O nikoli! nikoli! To by bylo příliš mnoho cti pro člověka. Jedině Pánu na výsostech, jenž na nás velké věci učinil, budiž zasvěcen oltář a kaple tato.“

Nábožný opat chválil poníženost Růženčinu, doloživ ještě:

„Navrhuji však, aby se místo nápisu, jehož skromná slečinka vším právem nepřijímá, zavěsila z velkých zlatých písmen slova: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.“

Stalo se — a božské zaslíbení, obsažené v těchto slovech, vyplnilo se i dále na Růžence v hojné míře. —

Titus a rodina jeho.

Thus a reading help.

Víc než před dvěma sty lety byl živ na jednom ostrově císařství Japonského velmi šlechtitný muž, jmenem Titus. Pocházel z rodu vznešeného a z té příčiny, i pro své skvělé ctnosti požíval všude veliké vážnosti.

Už mnoho let před tím, nežli spatřil světlo světa, byli nábožní, svatí mužové připlouli přes daleké moře, aby hlásali svaté evangelium pohan-ským národům na četných ostrovech této říše. Mnoho tisíc lidí poslechlo hlásání jejich a dalo se pokřtiti. I Titus, kterýž byl toto jméno na křtu svatém obdržel, byl křesťanem, a s rodinou svou nacházel nejvyšší blaženosti u víře v Boha a Krista Ježíše. Křesťanské náboženství rozšiřovalo se v těch krajinách vždy více, a byla naděje, že se i celé císařství Japonské od mrtvých model obrátí k živému Bohu.

Kněží však modloslužební, obávající se, že přijdou o svou vážnost a bohaté příjmy, hleděli přemluvit císaře a pod jeho vrchní vládou stojící krále, aby vyhubili křesťanské náboženství z říše Japonské. I vydán jest ukrutný rozkaz, aby byli všickni odpraveni, kdo se nechce odřici víry křesťanské. Nesčíslní křesťané volili však raději umřítí,

nežli nevěrnými býti Pánu a Spasiteli svému, a s podivuhodnou stálostí snášeli nejstrašnější muka.

Onen král, jehož poddaným Titus byl, obrátil nejprvé zrak svůj na něho. Myslil totiž :

„Podaří-li se mi přivesti k odpadnutí od Krista toho muže, k němuž mají všickni křesťané nejvyšší uctivost, tedy budou jeho příkladu všickni následovati.“

I dal ho tedy zavolati k sobě do paláce, a vynaložil vši svou výmluvnost, aby ho odvrátil od víry v Krista Pána. Když bylo všecko pochlebování a slibování darmo, hrozil mu král, že ho dá nejstrašlivějším způsobem umučiti. Titus však byl neoblomný.

„Jsem hotov,“ pravil, „dátí krev a život za tebe, králi můj; avšak proti svému svědomí jednati nemohu. Věrnost má k Bohu mému budiž ti rukojemstvím, že budu tobě i také císaři našemu věrný až do smrti. Ještě ochotněji však zemřu pro Pána a Spasitele svého. Nám křesťanům je smrt vkročením do života věčného.“

Král zvolal: „Nuže dobře! Ješto se smrti nebojíš, naleznu ještě účinnivějších prostředků, abych tě přinutil.“ S odvrácenou tváří natáhl rámě, na znamení, aby odešel.

Titus měl tři krásně zkvétající, milování hodné dítky. Šimon, nejstarší syn, byl teprva šestnáct let stár; dceruška Marie čítala čtrnácte let a Matouškovi, nejmladšímu synáčkovi, nad míru líbeznému chlapečkovi, šlo na devátý rok.

Titus a nábožná, stejně s ním smýšlející manželka jeho, považovali to za svou nejdůležitější práci, vychovávatí dítky své dobře a nábožně, a vyučovati je co nejlépe v křesťanském náboženství.

Následujícího dne, když rodičové a děti zrovna ranní modlitby na kolenou nábožně se modlily, obskočilo náhle několik vojáků dům. Setník vstoupil do jizby a pravil Titovi spurně, se škaredou tváří:

„Mám rozkaz od krále, přivesti s sebou nejmladšího syna tvého. Neodřekne-li se víry své, bude upálen ještě této hodiny na dvoře královského paláce.“

Otec ulekl se; matka zbledla na smrt. Neulekli se tak velice toho, že měl zahynout ohněm líbezný chlapeček; nýbrž více ještě báli se toho, aby se nezhrozil pohleděním na plápolající oheň a aby nezapřel víru svou.

„O milé dítě,“ pravil mu otec, „vzpomeň na onoho svatého kmeta, Polykarpa, o kterémž jsem ti častěji vypravoval. Vždyť víš, když mu řekli, aby Krista zapřel a se mu rouhal, sice žeby ho upálili, pravil: „Již mu sloužím šest a osmdesát let a on mi ničím neublížil. Jakž bych se mohl rouhati Pánu a Spasiteli svému!“ Dal se pak ochotně upálit. Považ, milé dítě, že to musí býti dobrý Pán, pro něhož se jde ještě do ohně po šest a osmdesátileté službě. To, co svatý Polykarp jakožto kmet udělal, učiň ty jako dítě!“

Matka upomenuvši se na onu matku Macha-

bejskou, pravila vřele slzíc: „Ano, mé nejmilejší dítě, smiluj se nade mnou a zemři rád!“

Chlapec ale zvolal: „O neplač matičko! Vždyť já rád umru! Nebojím se smrti. Pro Ježíše Krista Pána našeho s radostí dám život svůj.“

Bratr a sestra obrátili k němu slzavé oči a dali mu s Bohem. Všickni ho chtěli vyprovázet. Setník však zvolal: „Zpátky! nesmíte z domu!“

Všickni obejmuli a líbali milovaného Matouška. Bratr Šimon a sestra Marie nemohli se od něho skoro odtrhnouti. On však pravil:

„O pusťte mě! Jdu s radostí; vždyť kráčím do nebe. Tam se zase shledáme.“

Setník však pravil: „Ukrutný otče! nemilosrdná matko! Učiňte, co chce král a chlapec bude zachráněn. Vy sami odevzdáte ho na upálení.“

Otec i matka odpověděli setníkovi: „Myslíš snad, že nám to není těžké, rozloučit se s milým dítětem?“ Chlapci však pravili; „Odejdi, synáčku! Bůh budiž s tebou! Krátká ta bolest přinese ti věčnou radost!“

Chlapec odešel veden od setníka. Častěji se ohlížel. Z očí valily se mu slze, předce však se usmíval. Všickni se dívali za ním, až vešel na dvůr královského paláce a brána se za ním zavřela. Dvůr paláce byl ohražen vysokou zdí. Všickni se tam bolestně dívali.

„O Bože!“ zvolala náhle matka, „teď vystupuje kouř! Teď ho dali na upálení!“

Otec myslel na Abraháma, pohlédl k ne-

besům, řka: „Budiž Tobě o Bože obětován v oběť zápalnou.“ Všickni padli na kolena a modlili se, jakoby klečeli vůkol oltáře obětního.

Následující jitro našlo otce a matku i ostatní dvě dítky v pláči po noci probdělé. „Ach!“ zvolala matka, „ohnivý červánek na ranním nebi připomíná mi plamen, v němž zahynul náš milý Matoušek!“

Netrvalo dlouho a setník vstoupil zas do pokoje, řka rodičům:

„Malý váš syn je teď prach a popel; přicházím pro dceru vaši. Nebuď ale,“ pravil obrátiv se k dcerušce, „ty milé, líbezné děťátko, nebuď tak pošetilé jako bratr tvůj. Hle, král je hotov, ozdobiti tebe zlatem a perlami.“

Marie odpověděla: „Co je mi platno zlato a perly? Víra, utrpením utvrzená, je skvostnější, nežli zlato, které se čistí ohněm; a láska k Bohu je ona skvostná perla, za kterou máme všechno dáti. Co by prospělo člověku, kdyby celý svět získal, na duši své ale zkázu trpěl?“

„Ach,“ pravil setník, dívaje se na ni s útrpností, „bylo by to předce škoda, kdyby tato zkvítající krása jako květina podetnuta být měla.“

Marie pravila: „Všecko tělo je jako tráva a všechna krása lidská jako květina polní. Tráva uschne, květina opadne. Duše však, kteráž koná vůli Boží, setrvá na věky.“

„Nuže dítě,“ řekl setník, „nemohu ti tedy

nic tajiti! Budeš hozena divým šelmám, které tě roztrhají a sežerou. Nehrozíš se toho?“

Marie vzpomněla si na svatého Ignácia, biskupa a mučedníka, jenž byl hozen lvům a pravila jako on: „Jsem zrnko obilní; musím být rozmělněna zubami šelem, abych před Kristem byla shledána schopnou na čistý chléb!“

Otec pln potěchy nebeské zvolal: „O dcero má, blažena jsi! Přijalas v srdce své a věrně zachovalas učení Ježíše Krista. Duch svatý osvětluje a posilňuje tebe, že zachovávaš učení toto a u víře v Krista Pána radostně umíráš.“

Matka, horké slze nad blízkou, krvavou smrtí milovaného dítěte prolévajíc, avšak důvěrou útlé panny znovu posilněna u víře v Krista Ježíše a život věčný pravila: „Jdi tedy, nejmilejší dceruško! Duch svatý bude s tebou i dále a posilní tě, abysi boj svůj šťastně dokonala.“

Otec, matka a bratr objali a líbali mladinkou mučednici, žalostně při tom plačíce a vzdychající. Ona však odtrhla se konečně a zvolala plna radosti: „Otče, matko a bratře neplačte již! Radujte se se mnou! Mně je, jakobych viděla nebe už otevřené! Tam, tam se opět shledáme! tam budeme u Krista Pána věčně blaženi.“

Setník je odvedl a vojáci, kteří byli u domu na stráži, bránili truchlícím rodičům a plačícímu bratrovi jíti za ní.

Ráno třetího dne přišel setník zase. „Dcera vaše,“ pravil, „dokonala; přicházím ještě pro po-

slední vaše dítě. Ještě však máte kdy, o něčem lepším se uraditi. Rozvažujte dobře, než mi je odevzdáte. Anebo chcete být o všecky děti připraveni? Chcete je, vy necitelní rodičové, svou tvrdošijností sami na krvavou smrt vydati? Jen se na něj podívejte, na toho sličného, bujně květoucího mládenečka! Ze všech dětí máte už jen jeho, on je teď jediným vaším milovaným dítětem. Což má s ním váš rod vyhynouti a jméno vaše se země vyhlazeno býti? On je radost očí vašich, potěcha života vašeho, podpora staroby vaší! O zajisté vidím to, že vás miluje! V stáří vašem, kteréž se vám přibližuje, bude vás laskavě ošetřovati a někdy vám oči jemně zatlačí. Domlouvejte mu, aby zachoval z lásky a vděčnosti k vám život svůj pro vaše dobré, a aby se podrobil královskému rozkazu. Co prospěje vám, co jemu prospěje váš odpor? Mámeť moc, připraviti mu ukruťnou smrt.“

Šlechtný jinoch pravil však: „Neměli byste moci nade mnou, kdyby vám nebyla dána s hůry. Nemůžete nic více proti mně učiniti, než mnoho-li Bůh dopustí. A neměl bych píti volně kalichu, jejž mi podává otec nebeský? Milý Syn Jeho umřel za všecky lidi. O sladce je, umříti z lásky pro Toho, Jenž dal za nás život svůj.“

„Věz tedy,“ zvolal setník, „král tě dá ukřižovat. O, nebude ti to přicházeti tak sladce a líbezně, až budeš viset několik dní na kříži s pro-

raženýma rukama a nohama, až budeš musít snášet bolesti palčivých ran od hřebů, a až budeš umíratí beze všeho občerstvení v ustavičném trápení smrtelném!“

Hrdinský mládenec pravil: „O jaká to potěcha, jaká radost pro mne, že budu uznán za hodna, též tou smrtí zemřítí, kterouž zemřel můj Vykupitel. Přičiním se, abych trpěl a krvácel tak jako On, až budu moci s Ním říci: „Dokonáno jest!“

„Dobře, milovaný synáčku,“ řekl otec, „Bůh tě posilni, abysi vytrval až do konce. Tys ovšem ještě mládenec; avšak z milosti Boží jsi pln srdnatosti jako muž. Milost Jeho budiž i dále s tebou, aby platilo i o tobě slovo: „Blažený muž, jenž zkoušení trpělivě snese; neboť bude-li nalezen osvědčeným, obdrží korunu života, kterouž Bůh všem zaslíbil, kdož Jej milují!“

S rukama sepnutýma díval se syn mlčky k nebesům, obejmul rychle otce a matku, pevným krokem vyšel z jizby a setník šel za ním.

Šlechtný Titus a nábožná manželka jeho probděli celou noc na modlitbách, dodávali jeden druhému srdce a potěchy, a teď když se rozednívalo očekávali smrt. Konečně přišel setník:

„Šlechtná paní,“ pravil manželce Titově, „přicházím tě zavolat ku králi. Jako manžel tvůj neustrnula ses také ty nad dítkami svými; ach ustrň se teď aspoň sama nad sebou! V pravdě líto mi je, že má tvoje ušlechtilá hlava kle-

snouti sekerou katovou. Jestliť tobě tato smrt ustanovena. Usmíváš se? Radostně hledíš k nebesům? Nepovažuješ to za nic, přijíti teď hned o život?“

Nábožná paní plna nebeského smýšlení pravila:

„Přijdu teď o tento časný život, získám však život věčný. Těším se, že za několik okamžení dítky své zas uvidím. Nermoutím se, že musím opustiti manžela; budeť mně dnes neb zítra následovati, jakž o tom nepochybuji. O, vzpomenu-li na nebe, jak pustá a radosti prázdná je mi tato země! Tam však v nebesích — jak blaženi budeme! Tam už není rozloučení! Tam nebude žádné slze více prolito; tam už nebude slyšáno žádného vzdechnutí. Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, aniž na srdce lidské vstoupila taková blaženost, jakouž připravil Bůh těm, jenž Ho milují.“

„To je naše nejlepší potěcha,“ pravil Titus, „naše nejblaženější naděje. Měli jsme sice v tomto živobytí mnohou smutnou hodinu, a za posledních dnů byli jsme nad smrtí milovaných dítek svých hluboce zarmoucení; avšak bolesti tohoto času, ba celého pozemského živobytí nejsou hodny slávy, která nás tam očekává.“

Paní vzala závoj, aby se jím zastřela, řkouci: „Nejmilejší manželi, odcházejíc od tebe, a jdouc, abych umřela, neloučím se s tebou. An kráčím na onen svět, je mi tak, jakobych šla jen přes cestu do jiného domu, ba dokonce jenom do vedlejšího pokoje, kamž hned za mnou přijdeš.“

Smrt nás rozloučí zde jenom na malou chvílku; spojí nás však a děti naše na věky tam u Spasitele našeho, Matky Boží, svatých Apoštolů a všech dobrých lidí. Což bychme tedy zde truchlili? Máme jenom příčinu, radovati se; už teď jsme blaženi radostnou nadějí.“

Pospíšila z jizby, setník jí následoval.

Ještě neminula hodina a setník přišel kvapně zase, řka: „Tite! pojd se mnou ku králi!“

Titus šel a setník ho vedl do síně královny. Král stál u stolu, na němž ležela skvostná roucha z nachu a hedbáví, rozličné stříbrné nádoby, zlaté klenoty, drahé kamení a perly. Titus poklonil se před králem, na všecky ty drahocenné věci pohlednul jen opovržlivě.

Král vida to, pravil: „Takové věci jsou ti ovšem ničím. I děti tvé pohrdaly tímto skvostným zbožím. Pojd ale se mnou; tobě ukážu ještě skvostnější klenoty.“

Načež Titus: „Nedělej si zbytečnou práci, o králi! Veď mě raději na spáleniště a na ona krví zbrocená místa, kde byla odpravena manželka má a děti mé. Nic nežádám už od tohoto světa. Všecko, co mi skvostného na tomto světě okázati můžeš, nemám za nic.“

I pravil král: „Pojd a viz!“ Otevřel pak dvěře a rozkázal mu, aby tam vešel. Titus vkročil do nádherné síně a užasnutím zastavil se jako zkamenělý, ani se nehýbaje, ani nemluvě.

Neboť což tu spatřil? Manželka seděla ve-

selá a dobré mysli v síni té a její tři děti okolo ní, a všickni rozmlouvali plni nejsrdečnější radosti. Nevšimli si hned otce, on však se nemohl dlouho z užasnutí zpamatovat. Tak jako člověk leknutím někdy zbledne, tak zblednul radostí. Srdce mu prudce bilo, nemohl ducha popadat, nebyl v stavu promluvit. Konečně šel k nim s rozevřenou náručí a zvolal silným hlasem.

„O Bože na nebesích! což to spatřuji! Tys ještě živa, nejmilejší manželko? A tebe, má milá dcero, nehodili vzteklým šelmám? A vás, moji drazí synáčkové, nepřipravili o život? Vás všechny vidím na živu a domníval jsem se, že vás nejukrntnějším způsobem odpravili? Je mi, jakoby vás viděl z mrtvých vstalé!“

Všickni běželi proti němu. Matka mu padla okolo krku a smáčela tvář jeho radostnými slzami; děti mu líbaly ruce a objímaly kolena jeho. Všickni cítili nevýslovnou blaženost.

„O jak velká bude blaženost v nebesích při shledání!“ zvolal otec.

Matka a děti však pravily: „Nám je tak, jakobychme už byli v nebesích!“

Král měl velké potěšení z té pohnutlivé podívané, a on sám měl plné oči slzí.

„Jak lásky plna a lásky hodna je to rodina!“ pravil měkce. „Blaženost která naplňuje srdce vaše, uchopila i mne.“

I vzpamatoval se Titus pomalu z překypu radosti své a pravil králi: „Pověz pak mi ale, o

králi, proč jsi nám dříve tak urputně hrozil, a mým dětem tak ukrutnou smrt zvěstovati dal, a teď se k nám prokazuješ tak nad míru milostivým a laskavým?“

Král pak odpověděl: „Mám za svou povinnost, dáti tobě toho vysvětlení. Nebyl jsem odporný křesťanskému náboženství; křesťané byly mi nejmilejšími poddanými. Avšak opětne, zostřené rozkazy císařovy vyzývaly mě, vytisknouti ze země své toto jemu bohužel tak protivné náboženství. I přemýšlel jsem, kterak bych vyplnil rozkazy ty s nejmenším krve proléváním, ano nejraději bez něho. S tebou, jehož křesťané za nejlepšího muže své společnosti mají, chtěl jsem učiniti první pokus. Tvůj příklad, kdybys byl poslechnul, měl je pohnouti, aby učinili totéž. V tom případě ale, jestli by ses byl protivil, mělo je zastrašiti tvé odpravení. Ty jsi zamítnul mé podání. Tedy jsem si usmyslil, že budu skrz děti tvé hledati cestu k tvému otcovskému srdci, a že tě k tomu přivedu, abys raději víru svou zapřel, nežbys děti na smrt vydal.“

„Co se dělo s dětmi tvými a také s manželkou zde v mém paláci, o tom nevíš ještě ani slova. Povím ti to teď, a ty se budeš z toho radovati.“

„Jak víš, dal jsem si zavolat nejprvé nejmladšího syna tvého. Setník měl poručíno, aby ti pověděl, co na něho čeká. Setník, ctihodný, starý bojovník, vypravoval mi, co jste vy rodičové mluvili, a jak statným a srdnatým se prokázal

tento váš syn, když byl odváděn. Pochleboval jsem útlému chlapci, hladil jsem ho na tvářích a na zlatožlutých kadeřích, okazoval jsem mu všechno, co dítka těšiti může a sliboval mu, že mu to dám. On však vrtěl jen hlavou s vážnou tváří. Dal jsem ho pak vyvesti k hořící hranici a musil jsem nad tím žasnouti, s jakou radostí dítě hotovo bylo, dát se tam hodit. Bylo mi však líto malého Matouška. Rozkázal jsem tedy, aby ho dovedli zatím do jednoho pokoje v paláci a dali na něj pozor, aby však ho náležitě ošetřili, a coby potřeboval, toho aby neměl nedůstatek.“

„Setníka poslal jsem k vám zase a rozkázal mu, aby vás nechal v myšlénce, že byl váš malý synáček upálen. Poručil jsem mu, aby přivedl dcerušku a oznámil vám, jaká smrt na ni čeká. Setník ji přivedl a vypravoval mi mezi čtyřma očima všechno, co se přihodilo mezi ní a rodičema jejíma. Dával jsem jí nejkrásnější a nejvybranější šperky, které děvčata v jejím stáří těšívají. Dal jsem jí okázat vzteklé tigry, kteří jiskřícíma očima ze železné klece svítili a s roztaženou červenou tlamou, plnou nesmírně ostrých zubů, po krvi její žíznil. Dal jsem útlou pannu postavit v prostředku dvora. Vojínové odešli stranou. Já a mnozí moji lidé dívali jsme se s oken paláce dolů. Děvčátko však stálo veselo a dobré mysli, tak jako se ve vašich povídkách o andělech Božích vypravuje, a očekávalo bez bázně, že se mříže klecí otevrou. Jakž bych to byl ale mohl

přes srdce přenest a jak bych byl mohl dát sežrat divokým zvířatům tak líbezné, útlé stvoření, tuto vaši nevinnou, ušlechtilou dcerušku? To jsem nebyl v stavu!“

„Tak neoblomný jako ona a nejmladší váš synáček, zůstal i nejstarší. Ačkoli by se spíše ještě chlapcem než mládencem nazývati mohl, mluvil se mnou předce vážně a důrazně jako muž. Rozkázal jsem, aby ho vedli na popraviště. Kříž z tesaných dřev sbitý, kladivo a hřeby ležely na zemi. On však neprojevoval strachu. Nečekal, až ho katané na dřevo kříže porazí. Sám se položil na kříž s roztaženými ramenama a řekl pochopům: „Čiňte, co vám rozkázáno. Jak Vykupitel můj umřel, chci já umřít.“

„V pravdě,“ pravil dále král, „v dětech vašich vládne nebeská síla, proti níž všechny mocnosti světské nic vyřídit nemohou. Uznal jsem se za přemožena. Sám jsem ho dovedl k bratru a sestře jeho.“

„Manželka tvá osvědčila se jakožto hodná vychovatelka takových dětí. Matce daroval jsem dítky její a tobě teď daruji zas — matku a děti.“

Král obejmul Tita, řka: „Náboženství, které takové ovoce přináší, tak dobré lidi dělá, tak líbezné svazky mezi rodiči a dětmi snová, takovou zmužilost ve smrti dává, tak pevnou naději na věčný život po smrti plodí — musí být s nebes. Na tobě, na tvé manželce a dětech tvých seznal jsem, jak velké a slavné je křesťanské nábožen-

ství. V pravdě křesťanské náboženství je nejlepší, nejdobročinnější dar nebeský!“

„A teď, nejmilejší Tite,“ doložil král, „budme přátelé! Jsem pevně odhodlán, stát se křesťanem. Přijměte mě, vy šlechtí, dobří lidé, do své rodiny. Ano, od té chvíle přejí si, abych patřil k vaší svaté církvi. Vím sice a nahlížím to napřed, že nepřestane pronásledování křesťanů v naší zemi. Vím, že budu musit korunu svou složit, nečeká-li něco horšího na mne; avšak, což jsou všechny pozemské koruny proti oné koruně, kteréž i nejnížší člověk na světě dosíci může, když tak jako vy věří, doufá a miluje? — Nebeská koruna je nade všechno přirovnání skvostnější!“

1. The first thing I noticed when I stepped
out of the plane was the fresh air. It was
so different from the stale air of the city.
I had heard that the air was good here,
but I didn't realize how good it would be.
The sun was shining brightly, and the
birds were singing. It was a beautiful
day. I had heard that the weather was
great here, but I didn't realize how great
it would be. The people were friendly,
and the food was delicious. It was a
great first experience. I had heard that
the people were friendly, but I didn't
realize how friendly they would be. The
food was delicious, and the weather was
great. It was a great first experience.
I had heard that the people were friendly,
but I didn't realize how friendly they
would be. The food was delicious, and
the weather was great. It was a great
first experience.

Schmid, Christoph <<von>>,

Veskery spisy (Sammtl. Schriften, Nach der letzten Original-Ausgabe ü
bersetzt von Jos. Pecírka)

Bd.: 6/7

Prag 1858

Paed.pr. 3085-6/7

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10761038-6